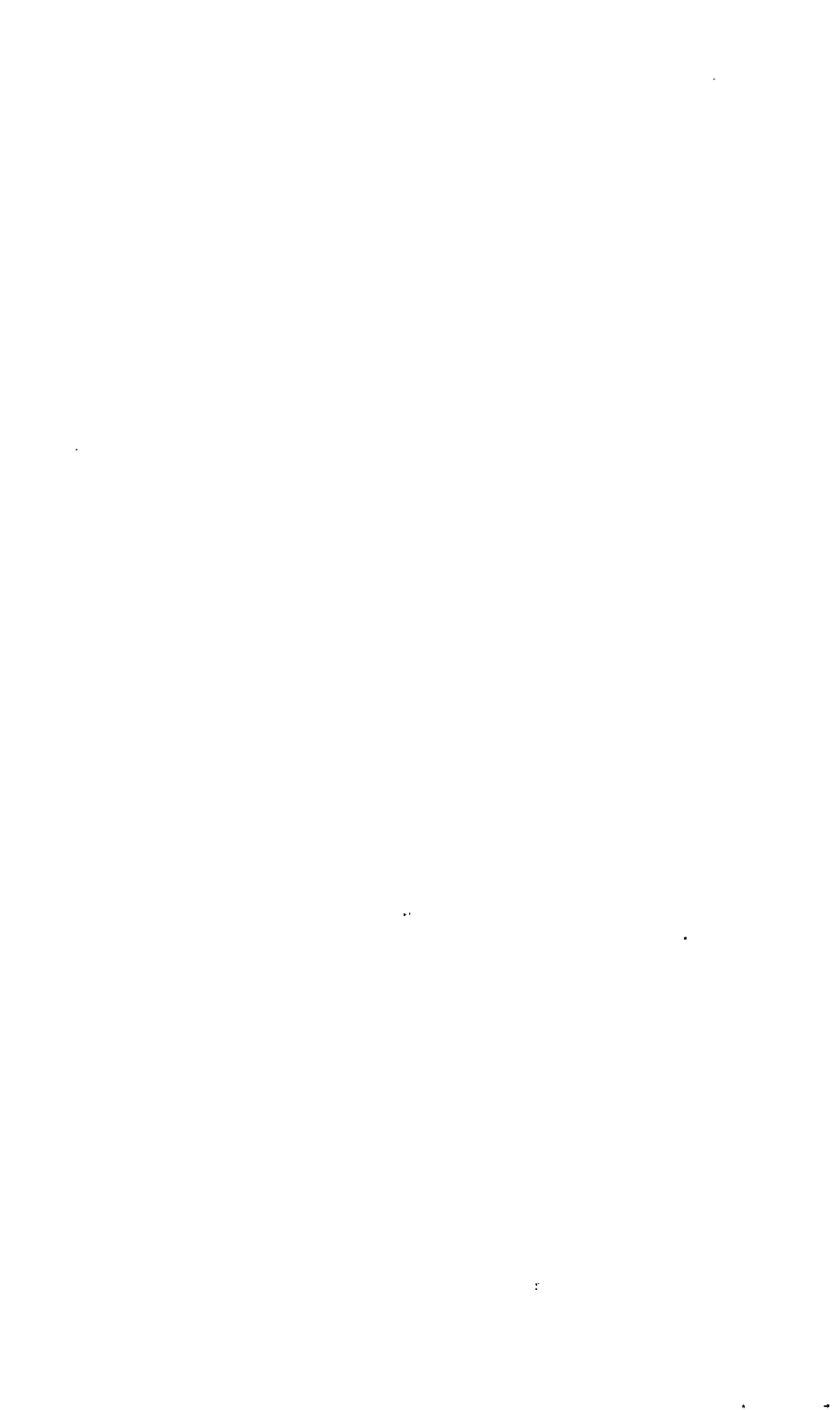

HENK VAN MUSSENDORP

Musketiers van de Stedendwinger

JAN HAAN NV - GRONINGEN

Muskeliers VAN DE „STEDENDWINGER“

JONG HOLLAND REEKS

Musketiers
VAN DE „STEDENDWINGER”

DOOR

HENK VAN MUSSENDORP

GEILLUSTREERD DOOR HENK POEDER

JAN HAAN N.V. — GRONINGEN

1. DE NIEUWE KNECHT

„Bom-stap... bom-stap”, klinkt het op de zandweg, die op het erf van de boerderij „Daatselaar” uitkomt.

Daar loopt een man, die op een stok leunt. Maar die harde bonk wordt niet veroorzaakt door die stok. Een houten stomp, die de plaats van het onderbeen inneemt, is de oorzaak van dit ongewone geluid.

Een oude muts is diep over de oren van de invalide getrokken, maar toch vertoont zich een lok blonde haren, waartussen reeds zilveren draden te zien zijn. Onder de muts kijken een paar blauwe ogen uit een verweerd gezicht, dat op de rechterwang een litteken vertoont, dat echter gedeeltelijk bedekt wordt door een ruige baard, die ook al grijs begint te worden. Midden op de zandweg staat de invalide stil. Hij laat zijn blik gaan over de weilanden, die prachtig afsteken tegen de lichtere kleur van de rijpende rogge, tot ze blijft rusten op de slanke spits van de Onze Lieve Vrouwetoren, die boven het groen van de bomen uitsteekt en zo veel op een reusachtige vinger lijkt, die naar Boven wijst.

Een ogenblik blijft hij zo peinzend staan, leunend op z'n stok. Plotseling treffen bekende geluiden zijn oor. Bussen en emmers rammelen, een hond blaft.

Dan begint hij te lopen, vlugger dan te voren, hoewel 't hem is aan te zien, dat hem dit inspanning kost.

„Ze gaan melken”, bromt hij in z'n baard. „De nieuwe knecht is er vandaag voor 't eerst bij. Hoe zal dat gaan? 'k Ga es gauw kijken...”

Hij kan nu 't erf zien. Boer Hein Berendsz. heeft de bussen en emmers al op een handkar en gaat met Gerrit, de nieuwe knecht, naar de wei.

Als de invalide op 't erf is, rijdt Gerrit juist een hek in, dat toegang geeft tot een stuk weiland, dat al kaal gegeten is door de koeien. De boer, die het hek geopend heeft, wil dit achter z'n knecht sluiten, maar als hij de man met het houten been

ziet aankomen, roept hij: „O, ga je ook mee, Geurt, dan wacht ik even!”

„Ja, ik ga mee, Hein. Laat 't hek maar los.”

De boer wacht tot Geurt in 't hek is en doet dit dan achter hem dicht.

„Zo, je bent vroeg terug”, zegt de boer, als ze samen een eind achter de knecht aankomen. „'k Had je nog niet verwacht. Of is dat vanwege de nieuwe knecht?”

De invalide kijkt de boer van onder zijn muts even aan en antwoordt: „Nou je 't zo vraagt... ja... 'k Wil dat jong wel es zien als hij aan 't melken is. Zo'n knaap moest soldaat worden. Prins Frederik Hendrik kan hem best gebruiken...”

„Ze behoeven allemaal geen soldaat te worden. Er is ook ander werk te verrichten, dat noodzakelijk is.”

„Ja..., maar daar zijn wel plaatsvervangers voor te vinden. Zo'n potige knaap is veel waard voor het leger. En 'k denk, dat er nog wel 't een en ander te doen zal zijn voor er een einde aan de oorlog komt.”

„Als 't een knecht is, die goed kan werken, mis ik hem liever niet”, zegt de boer wat knorrig. „En als ik hem goed beoordeeld heb, is 't een beste knecht...”

Dan zwijgen ze beiden, want ze zijn dicht bij Gerrit gekomen, die juist het laatste hek heeft geopend, dat toegang geeft tot de wei, waar de koeien lopen.

„Ha, Geurt... Kom je ook helpen met melken?”, lacht Gerrit, als hij de invalide bij de baas ziet staan.

„Daar zijn mijn handen te stijf voor, jong. Die kunnen beter een musket, een spies of een hellebaard hanteren.”

„Zo, Geurt, ben je dan vroeger soldaat geweest?” vraagt de knecht verwonderd.

Hij blijft even staan met een melkblok en een spantouw in zijn hand.

„Ja... dat zou 'k menen... 'k Ben bij Turnhout geweest en bij Nieuwpoort in 1600. Daar heb ik m'n been verspeeld...”

„Daar zou ik graag wat meer van horen, Geurt. Je moet me die voorvallen eens vertellen.”

„Zo mag ik 't horen”, zegt Geurt. „'t Is geen flinke, jonge kerel, die niet graag iets verneemt uit onze geschiedenis. Nou, maat, je zult er wel van horen...”

Gerrit drijft kalm de koeien bij elkaar en, samen met de boer, bindt hij de koppen vast aan een paal van 't hek.

Met een tevreden uitdrukking op zijn gezicht kijkt Geurt naar de boer en z'n knecht, die weldra met een emmer onder een koe zitten en de eerste melkstralen met een hard geluid op de bodem van de emmer spuiten.

Geurt ziet dadelijk, dat de nieuwe knecht geen slechte melker is. Hij heeft het melken al zo vaak gezien en merkt dus gauw genoeg, of iemand er slag van heeft. Er komt spoedig een dikke laag schuim in de emmer en dat is iets, wat een boer graag ziet. Als er een koe gemolken is en de volgende aan de beurt komt, zegt de invalide: „Zo, nou ga ik mijn werk eens doen. De kippen zullen wel wat lusten en de varkens staan vast al te schreeuwen bij de „zeuning.”

Met deze woorden verlaat hij de wei en keert naar 't erf terug. Gerrit, die deze dag voor 't eerst als knecht op „Daatselaar” werkt, is nieuwsgierig geworden en wil graag wat meer van Geurt weten.

„Is Geurt hier al lang bij u?” vraagt hij de baas.

„Ja, al verscheidene jaren”, is 't antwoord. „Laat es zien... 'k Was toen een jongen van een jaar of achttien... Dus 't zal twaalf jaar geleden zijn. Hij kwam daarvoor elk ogenblik als marskramer hier op de boerderij, omdat hij als invalide de kost niet kon verdienen met werken. Op een dag kwam hij weer aanstropelen, zijn kist op z'n rug. Vader had pas een andere stier gekocht en wilde die naar de stal brengen. 't Was lang geen makke en hij wou maar niet de deur van de stal in, hoe ik ook met een stok sloeg.

Geurt stond er bij te kijken en schudde zijn hoofd.

„Dat gaat niet goed, Hein, dat dier kijkt zo wild uit z'n ogen.” En nog nauwelijks had hij dit gezegd of de stier nam een sprong ... trok m'n vader tegen de grond... stond even stil met z'n woeste kop omlaag... en stooft toen op m'n gevallen vader af! Ik wilde op 'm toesnellen, maar, door welke oorzaak is me nog niet bekend, ik struikelde en viel ook op de grond, vlak naast m'n vader...! 'k Zag de wilde ogen dicht bij m'n vader komen... De damp kwam in twee stralen uit de neusgaten van het woeste beest. Nog een klein eindje... en dan was m'n vader verloren!

Toen gebeurde iets, waar we niet op gerekend hadden. Geurt gaf een harde schreeuw en deed z'n dikke stok opeens met een geweldige kracht neerkomen op de kop van de stier. Deze stond plotseling stil, vlak boven vader... Opnieuw sloeg Geurt

met z'n stok... en nog eens. Toen was ik al weer op de been, greep het touw, waaraan de stier met z'n neus vast zat en de stok, die uit vaders hand was gevallen en al trekkend en slaande wisten Geurt en ik het wilde dier wat achteruit te krijgen. Toen was ook Vader vlug op de been. Hij zag bleek van de schrik en zei: „Naar 't kleine weitje met dat beest. Aan de ketting moet hij!”

Met z'n drieën hebben we de stier er heen gebracht en met veel moeite aan de ketting gekregen.

Vader was Geurt erg dankbaar voor z'n hulp, dat kun je begrijpen. Daarom vroeg hij z'n redder, die nacht bij ons te blijven.

Geurt deed dat graag, maar wilde van geen dank weten.

De volgende morgen, toen we weer met Geurt aan de tafel zaten, zei Vader opeens: „Zeg, Geurt, 'k heb vannacht eens aan je gedacht. Jij moet altijd maar zo rond trekken en hebt geen dak boven je hoofd... Wat zou je zeggen als ik je vroeg

om voorgoed hier te blijven? Je kunt dan voor de kippen en de varkens zorgen en zo nu en dan eens een boodschap voor ons doen... Wat denk je daarvan?"

Geurt zette grote ogen op. Zoiets had hij blijkbaar niet verwacht. Daarom moest hij er even over nadenken. Maar toen wist hij 't ook.

„Nou, boer, dat trekken van de ene plaats naar de andere valt niet mee. 'k Kom hier graag voorgoed. Maar 'k wil ook werken, net als u zei.”

Toen is Geurt meteen maar bij ons gebleven. Vanaf die dag slaapt hij op de „keet”¹⁾ bij de knecht, en op de dag verzorgt hij de varkens en de kippen en doet de boodschappen. Op z'n sterfbed liet Vader me bij zich komen. Eerst sprak hij over z'n naderend einde en dat hij spoedig dáár zou mogen zijn, waar ook zijn Verlosser is. Maar daarna begon hij over Geurt. 'k Moest Vader beloven, dat deze bij ons op de boerderij mocht blijven en dat ik goed voor hem zorgen zou. Natuurlijk heb ik dat gedaan en zo is Geurt hier nog...”

De boer zwijgt en ook Gerrit blijft stil.

Als de laatste echter de melkammer in de bus giet, zegt hij: „'k Wil Geurt wel eens horen vertellen van de tochten, die hij als soldaat gemaakt heeft.”

De boer knikt alleen maar. Zijn gedachten zijn nog bij 't sterven van z'n Vader.

't Hele gezin is aan tafel om de avondboterham te nuttigen. Kleine Jansje zit in een kinderstoel bij moeder. De driejarige Berend heeft een plaatsje tussen Geurt en Gerrit en kijkt nu eens naar de een en dan weer naar de ander, zodat hij zelfs wel eens vergeet met eten door te gaan.

„'k Heb horen vertellen, dat Piet Hein met een vloot op weg is naar de West. Hij zal proberen de Spaanse Zilvervloot te krijgen.”

Geurt heeft dat nieuwtje in 't dorp, bij de bakker, gehoord.

„'t Zou een mooi buitenkansje zijn als 't hem lukt”, meent de boer. „Dat geld kunnen we in ons land best gebruiken, zo lang het oorlog is.”

„Gebruiken, ja...”, antwoordt Geurt. „Maar hij heeft ze nog niet. Er zullen wel oorlogsschepen bij die vloot zijn.”

¹⁾ Een kamertje op de hilt boven de koelen, op de deel.

„Daar is Piet Hein toch zeker niet bang voor”, zegt Gerrit. „Die heeft al zo vaak voor hete vuren gestaan.”

„Dat is zo”, komt Geurt weer. „Maar de zee is zo wijd. De kans om te ontsnappen is er veel groter dan te land. 'k Heb alleen maar de Noordzee gezien. Die is al geweldig groot. De Atlantische Oceaan moet nog veel groter zijn. 't Zal niet meevallen om daar een vloot te vinden, en vooral niet als ze weten, dat er op ze geloerd wordt.”

„Je hebt zeker de Noordzee gezien, toen je de slag bij Nieuwpoort hebt meegemaakt, hè Geurt”, zegt Gerrit. „Daar moet je me nog eens van vertellen.”

Geurt schijnt er blij om te zijn, dat die vraag gedaan wordt, want hij antwoordt opgewekt: „Dat zal gauw gebeuren, maat. Ik houd er wel van, dat jonge kerels belang stellen in hetgeen er met ons land is gebeurd. En jij, baas?”

„Ik ook wel”, zegt de boer. „Maar dat wil nog niet zeggen, dat alle jonge kerels ook moeten meevechten tegen de vijand. Er moet ook voor eten gezorgd worden. De een zal voor 't ene geschikt zijn en een ander weer voor 't andere. 't Is God, Die alles leidt en bestuurt.”

„Zo is 't, baas. Dat erkende Prins Maurits ook, toen de slag gewonnen was. Hij knielde op 't slagveld neer en dankte de Heere voor de overwinning. Dat heb ik hier al eens verteld...”

Als er gelezen is en gedankt, gaan allen aan 't werk.

De gedachten van Gerrit gaan telkens naar de veldslagen, die Geurt heeft meegemaakt en hij verlangt er naar om de invalide hierover te horen vertellen. Als ze samen op de keet zijn, zal hij er dadelijk over beginnen.

't Is avond en allen zullen gaan slapen.

Geurt en Gerrit gaan samen naar de deel. Daar staat een kleine ladder tegen de hilt. Gerrit zet die in de open deur van de „keet” en zegt dan: „Ga je gang, Geurt. Ik zal wel achter je aan komen.”

Hij neemt de kandelaar, waarin een kaars brandt, van Geurt over en bestijgt achter hem de ladder.

De kaars verlicht de kleine ruimte, waarin aan beide zijden een bedstee is. Verder zijn daar een paar stoelen en twee kisten, een van Geurt en een van Gerrit. Daarin bewaren ze hun kleren en andere bezittingen. Een dakraampje doet een gedeelte

van de lucht zien en geeft op de dag enig licht op de „keet”. Maar zonder kaars zou 't er nu pikdonker zijn.

Wanneer de beide mannen ontkleed zijn, knielen ze voor hun stoel en vragen de Heere om bewaring in de komende nacht. Gerrit ligt 't eerst in bed. Hij heeft zich al eens afgevraagd wat Geurt met z'n houten been zal beginnen. Daarom let hij goed op wat Geurt gaat doen.

De invalide gaat op de rand van de bedstee zitten, maakt de riemen los, waarmee het houten stompje is bevestigd en legt dit op z'n stoel neer. Dan blaast hij de kaars uit en met een „hè, hè”, laat hij zich achterover vallen.

Even wacht Gerrit. Maar weldra vraagt hij: „Heb je erge slaap, Geurt?”

„'t Gaat nog al. Maar waarom vraag je dat zo?”

De invalide begrijpt wel, wat de reden is van Gerrits vraag, maar hij wil zich van de domme houden.

„Dat zul je wel weten”, lacht Gerrit. „Je zou me nog wat vertellen van je soldatenleven.”

„Ja... dat is zo. Nou, ik heb er wel zin in. Maar 'k zeg je vooruit, dat ik niet alles vertel. Er komen, hoop ik, nog meer avonden en dan hoor je er wel meer van. Als je 't tenminste de moeite waard vindt...”

„Nou, dat denk ik wel. Je kunt dus gerust je gang gaan.”

Na een ogenblik van stilte vertelt Geurt z'n eerste verhaal.

2. GEURT WORDT SOLDAAT

Achter de toonbank van een manufacturenwinkel in een der straten van de stad Groningen staat een achttienjarige jongen. Hij helpt een vrouw, die om een el band vroeg en die, in de tijd, dat ze geholpen wordt, bezig is enige lappen goed te bekijken, die op de toonbank liggen. Als het band is afgemeten, kijkt ze nog eens in 't rond; laat nog een paar rollen stof te voorschijn halen, maar gaat, na betaald te hebben, alleen met het el band de winkel uit.

Het gezicht van Geurt, de jonge winkelier, staat lang niet vriendelijk, als hij de rollen stof weer opbergt en naar de kamer gaat, die achter de winkel is gelegen.

Daar bevindt zich de vader van Geurt, die bezig is de rekeningen na te kijken. Als hij z'n zoon zo gemelijk ziet binnenkomen, vraagt hij: „Wat is er, Geurt? Je kijkt zo ontevreden.” „Och, dat gezeur in de winkel is niks voor mij. Laat me toch soldaat worden, vader. Daar heb ik al meer om gevraagd. Ik hou 't hier niet langer uit.”

„Maar Geurt, hoe kan dat nou... Ik kan je toch niet missen, jongen. Dat weet je zelf ook wel. Als ik voor de winkel een knecht moet nemen, kost dat veel te veel. Zoveel wordt er in deze tijd niet verdiend. Wees verstandiger, jongen en laat anderen soldaat worden, die beter in de gelegenheid zijn dan jij. Ik kan jou hier niet missen, nu ik na moeders dood ook al voor de huishouding hulp moest nemen...”

Geurt geeft geen antwoord meer. Hij weet, dat vader gelijk heeft. En toch... Hij houdt 't in die winkel niet lang meer uit. 't Is in huis ook zo anders nu moeder er niet meer is. Vroeger werd er uit Gods Woord gelezen en er werd gebeden en gedankt. Maar sinds moeder er niet meer is, wordt dat nagelaten. Niet, dat hij daar iets om geeft... nee, dat niet, maar 't is alles zo veranderd. Maar misschien komt de tijd nog wel, dat hij dienst kan nemen in 't leger van Prins Maurits. Want al zijn de meeste mensen in Groningen Spaansgezind, vader en hij zijn

voor de Prins en hij zou 't heel geen ramp vinden, als de stad door de Prins genomen werd.

1594. Prins Maurits belegert de stad. Geurt en z'n vader hopen, dat die spoedig door de Staatse troepen genomen zal worden. De jonge winkelier zou graag naar de belegeraars overgelopen zijn, als hij er maar kans voor gezien had. Zijn verlangen om dienst te nemen en voor 't vaderland te gaan vechten is steeds groter geworden. Dit verlangen wordt vervuld, maar op een andere manier dan Geurt verwacht had.

Op een dag is vader de stad in om een paar boodschappen te doen. Geurt wacht op z'n terugkomst, die langer duurt dan hij dacht. Opeens gaat de winkel open en komt iemand gejaagd binnen. Geurt moet dadelijk meegaan, want er is iets met z'n vader gebeurd!

Een ogenblik later staat hij bij 't verminkte lijk van z'n vader. Een kanonskogel heeft een einde aan z'n leven gemaakt. Hij is nu wees geworden! De volgende dag reeds gaat een bedroefde zoon achter de baar van z'n gestorven vader.

Tot de overgave van de stad blijft Geurt de zaak drijven. Dan heeft hij er genoeg van en verkoopt alles aan een kennis van z'n vader. Niets is er meer, dat hem verhindert dienst te nemen. En zo wordt hij musketier in 't leger van de Prins.

Geurt had gedacht, dat hem alleen maar geleerd zou worden, hoe hij met 't musket moest omgaan, maar hij wordt 't spoedig anders gewaar. 't Wordt marcheren en oefenen in 't schieten en in 't aanvallen, zodat hij de eerste dagen flink z'n spieren voelt en blij is, als ze wat rust kunnen nemen. Maar langzamerhand went hij er aan en al begrijpt hij niet dadelijk waarvoor al die oefeningen nodig zijn, hij begint zich steeds meer thuis te gevoelen in 't leger.

Van de andere soldaten hoort hij, dat Prins Maurits van te voren steeds z'n plannen goed uitwerkt. Als er een stad belegerd zou worden, kwamen Prins Maurits en Graaf Willem Lodewijk, z'n neef, eerst bij elkaar om alles te bespreken. Dan bogen ze zich over grote kaarten, plaatsten een kanonnetje hier, loden soldaatjes dáár, pasten, maten, berekenden... net zo lang tot ze alles goed voor elkaar hadden. En rekenen kon Prins Maurits. Daarin heeft hij les gehad van Simon Stevin, de knapste rekenmeester van ons land.

't Duurt enige tijd voor Geurt geplaatst wordt in 't geoefend

leger van de Prins. Dat gebeurt pas als hij helemaal is afgericht. De eerste tijd maakt de jonge muskietier geen gevechten mee. Hij krijgt de vuurproef in 1597 toen hij al bijna drie jaar soldaat was.

't Is winter in de maand Januari van dat jaar. Een dikke laag sneeuw bedekt de grond en 't vriest flink.

Het leger van de Prins bevindt zich bij de grens van Zuid-Nederland en dicht bij Turnhout ligt een Spaans leger onder Varax, dat 5000 à 6000 man groot is. Maar bij de Spanjaarden heerst grote ontevredenheid. De soldaten hebben in lange tijd geen soldij ontvangen en dat maakt hen opstandig. Een mooie gelegenheid dus voor Prins Maurits om dat leger aan te vallen! De Spanjaarden hadden van Prins Maurits gezegd: „Steden veroveren kan hij wel, maar in 't vrije veld kan hij de slag niet winnen. Daar heeft hij geen kaas van gegeten!”

Nu kan de Prins eens tonen, dat dit een onwaarheid is!

Geurt trekt met 't leger op. Hij verlangt er naar om de vijand te kunnen bevechten.

Maar wat een teleurstelling! Varax heeft bericht ontvangen van de nadering der onzen en is er vandoor gegaan, zo snel het kan! Aan een achtervolging door de sneeuw valt niet te denken. Zal deze mooie kans om slaags te geraken Geurt ontgaan? Zal Varax ontsnappen?

Maar dan gebeurt er iets, wat 't hart van Geurt sneller doet kloppen. Er worden achthonderd muskietiers uitgezocht en... Geurt is er ook bij! Wat zal er nu gebeuren?

Er naderen ruiters en... de muskietiers moeten plaats nemen achter een ruiter! Ha, Geurts ogen beginnen te schitteren! Ze zullen tóch Varax' leger gaan bevechten.

Een bevel... Voorwaarts gaat het, in volle galop! Vóóraan rijdt een ruiter met een oranjepluim op z'n helm. 't Is Prins Maurits!

Met z'n ene hand houdt Geurt de ruiter vast, z'n andere omklemt het musket. Jongens, wat gaat dat er over. De hoeven der paarden roffelen op de grond en doen de sneeuw naar alle kanten heenspatten. Een paard struikelt... de berijders vallen in de sneeuw!

Voorwaarts... al maar voorwaarts! Want ginds in de verte is 't leger van Varax!

Om de rug van de ruiter ziet Geurt ze gaan. Ze proberen nog te ontkomen. 't Zal ze niet gelukken!

In een boog rijden de ruiters om de vluchtende Spanjaarden heen. Een bevel... De musketiers springen van 't paard... De ruiters vallen reeds aan. De musketten knallen! Als halmen voor de sikkel vallen de Spanjaarden neer.

Geurt doorstaat de vuurproef goed en doet menige Spanjaard in de sneeuw vallen.

De overwinning is spoedig behaald. Ook Varax is gesneuveld en krijgt dus geen gelegenheid om de uitslag te gaan melden. Alleen degenen, die door een snelle vlucht 't leven weten te redden, kunnen gaan vertellen, dat Prins Maurits ook in 't vrije veld een overwinning weet te behalen.

Op 't slagveld blijven meer dan 2000 dode Spanjaarden achter, behalve de gewonden. Aan onze zijde zijn slechts een tiental doden en gewonden. Wel 38 vaandels hebben de Spanjaarden achtergelaten!

Geurt is ongedeerd gebleven en trok met de anderen weer naar de legerplaats. Hij was gespaard...

Maar hij heeft de Heere die dag niet gedankt voor zijn bewaring. Geurt bekommerde zich niet om God en Zijn dienst. Toen nog niet...

Na 't verhaal van Geurt blijft Gerrit nog een poos wakker. Wat zou hij ook graag meehelpen om tegen de Spanjaarden te strijden, net als Geurt gedaan heeft. Met een musket in je hand achter een ruiter te paard op de vijand in... 't Verlangen van Gerrit begint steeds groter te worden. Hij heeft ook geen vader en moeder meer, net als Geurt toen... Hij hoopt nog meer van Geurts soldatenleven te horen...

Zo peinst hij nog lange tijd tot ook hij eindelijk in slaap valt. Maar in z'n droom zijn z'n gedachten nog bij 't verhaal van Geurt.

Gerrit zit nu zelf als musketier achter een ruiter te paard. In een geweldige vaart gaat 't over de besneeuwde hei. De koude wind blaast hem langs z'n oren. Er is geen vijand te zien, een witbesneeuwde heuvel onttrekt hen aan zijn oog. Daar zullen ze dus over moeten. De bestijging begint. Hij houdt zich goed vast aan z'n voorman, want... als 't paard soms gaat glijden! Nog een klein eindje, dan zijn ze boven op de heuvel. Ha, ze zijn er. En daar vóór hen... ja, daar gaan de Spanjaarden. Ze hebben ze gauw ingehaald.

Nu begint de afdaling. Dat gaat wat langzaam, want als ze...

Wat gebeurt er nou?!

Het paard begint te glijden! De ruiter trekt aan de teugels en schreeuwt... Ze vallen, o, ze vallen!

Gerrit buitelt in de sneeuw, boven bij de top van de heuvel.

Hij begint te rollen... Zijn handen grijpen in 't rond...

Mis...! Hij begint al harder en harder te rollen. O, hij wordt er duizelig van.

En daar onder aan de heuvel... De schrik slaat hem om 't hart.

Daar is een diepe kuil!

Wanhopig grijpen z'n handen om iets vast te pakken.

Nog een klein stukje...

Daar gaat hij al... de diepte in...

Plof...! Hij ligt op de bodem van de kuil!

Dan schrikt hij wakker.

Zijn deken ligt buiten de bedstee en z'n ene been hangt over de rand.

Ha, nu weet hij, waar hij is. Wat heeft hij toch gedroomd!

Het maanlicht schijnt door 't kleine dakraam heen. Daardoor is 't tamelijk licht op de „keet” en kan hij de dingen goed zien.

Geurt ligt te snorken als een os. Hij kan nog net z'n ruige baard boven de deken zien uitkomen. Wat maakt die toch een leven... Net een zaag, die over een spijker gaat.

Vóór hem, op de stoel, ligt het houten „been”. Wat een raar stompje is dat toch! 't Zal niet meevallen om daar op te lopen.

Dat verhaal over de slag bij Nieuwpoort moet hij ook nog eens van Geurt horen.

Zo denkende beginnen de ogen van Gerrit weer zwaar te worden. Ze vallen dicht. Even later begint hij ook te snorken, wel niet zo erg als Geurt, maar als de nieuwe knecht had kunnen horen hoe „prachtig” dat tweestemmige snorklied klonk, zou hij er zeker smakelijk om gelachen hebben.

3. NIEUWS VAN DE OORLOG

Op 't losse paard rijdt Gerrit het erf af.

Hij moet naar de wagenmaker in 't dorp om de disselwagen op te halen. Daar moesten enkele herstellingen aan verricht worden.

't Is half Augustus en de korenbouw is geëindigd. Al 't koren is prachtig binnen gehaald. Bij 't wegrijden van de laatste vracht haver, die door 't gunstige weer bijzonder vroeg rijp was, is er een ongelukje gebeurd. Toen de wagen door een diepe geul hobbelde, gingen de spaken van een wiel stuk en moest de vracht op een andere wagen overgeladen worden. Gelukkig kon er met de lege wagen nog gereden worden en... zo is hij nu op weg om de herstelde wagen weer naar huis te halen.

Het paard is nog jong. Daarom zet de ruiter het tot een galop aan. De zoele wind waait hem langs z'n slapen en doet z'n haren voor z'n ogen vallen.

Ha, zo gaat 't goed. Dat is nog eens rijden! Die vos weet van opschieten!

't Dorp is spoedig bereikt. Daar laat Gerrit z'n rijdier weer stappen en spring hij bij de wagenmaker er af. Bij de teugel leidt hij de vos naar de wagenmakerij.

De wagenmaker heeft woord gehouden. Hij ziet daar de herstelde wagen al klaar staan.

„Hallo, Gerrit”, groet de zoon van de wagenmaker, met wie hij de vorige maal al kennis heeft gemaakt.

„Hallo, Jan!” klinkt het terug. „De wagen is al klaar, zie ik. Ik kan de vos er zó voorspannen.”

„Ja, de wagen is klaar. Maar je hebt toch zeker wel even tijd om naar 't laatste oorlogsnieuws te luisteren?”

Oorlogsnieuws? — Daar wil Gerrit meer van weten.

„Heb je oorlogsnieuws?” vraagt hij nieuwsgierig.

„Ja, vanmorgen juist gehoord. Prins Frederik Hendrik heeft Grol ¹⁾ ingenomen!”

„Is 't waar? Hoe is dát gegaan? Heb je daar ook iets van gehoord?”

Jan moet lachen om de grote, nieuwsgierige ogen, die Gerrit opzet. Dan zegt hij: „'k Zal 't je eens vertellen: Grol is een bijzonder sterke stad, maar onze Prins heeft die in drie weken tijds ingenomen. 't Beleg heeft geduurd van 19 Juli tot 9 Augustus. De Graaf van den Berg heeft nog geprobeerd met een leger van 19000 man de stad te ontzetten, maar 't is hem niet gelukt. De Prins heeft de stad en nou kunnen de Spekken in Gelderland geen rooftochten meer houden. Prins Frederik Hendrik is net zo knap in 't veroveren van steden als z'n broer Prins Maurits. Zo gaat het steeds meer de goede kant uit.”

„'k Wou, dat ik er bij geweest was”, zegt Gerrit, wanneer Jan zwijgt.

„Wil je dan zo graag soldaat worden?” vraagt de wagenmakerszoon.

„Nou, wát graag. En jij?”

„Ik zou graag naar zee willen. Maar als ik ga, is mijn vader zonder hulp. Daarom blijf ik thuis. Anders...”

Nog even praten ze samen over dit onderwerp door. Dan heeft Gerrit 't paard ingespannen en neemt hij met een handzwaai afscheid van Jan.

De wagen hobbelt over de ongelijke weg en daar de vos blijkbaar zin heeft om spoedig thuis te zijn, denkt ze er niet aan om zacht te draven. Zo rijden ze weer spoedig 't erf op, waar Geurt al naar hen staat uit te kijken.

„Je bent aardig lang weg gebleven, Gerrit”, zegt de invalide, als de wagen stil staat en ze het paard uitspannen. „Had de wagenmaker nieuws?”

„Dat zou ik menen”, lacht Gerrit. „En goed nieuws ook. De Prins heeft in drie weken tijds Grol ingenomen. En de Graaf van den Berg met z'n 19000 soldaten heeft het niet kunnen beletten.”

„Jongen, ja, dát is goed nieuws. Daar had ik nog bij moeten wezen. Als dat been niet...”

Hoofdschuddend houdt hij op en vervolgt even later: „Mijn tijd is voorbij... Maar die Prins Frederik Hendrik is een even

¹⁾ Groenlo.

knappe aanvoerder als z'n broer. In 1600 bij Nieuwpoort was dat al te zien. Hij was nog maar zestien jaar en heeft daar gevochten als een man..."

„Die geschiedenis moet je me vanavond eens vertellen, Geurt. Dat ben je me nog altijd schuldig.”

Geurt denkt even na en zegt dan: „Goed, ik zal 't je vertellen.” Gerrit ontdoet het paard van 't tuig, leidt het naar de wei en rijdt de wagen in de loods, die op zij van de boerderij staat.

Dan krijgt hij de handkar, zet er de bussen en emmers op, die op het rek stonden te drogen en als de boer ook naar buiten is gekomen, rijden ze samen naar 't weiland, waar de koeien hen reeds loeiend tegemoet komen.

4. NAAR NIEUWPOORT

Die Duinkerker kapers waren lastige sinjeuren. Zij roofden al jarenlang onze schepen, die door Het Kanaal en het Nauw van Calais voeren en deden zo onze handel een grote schade. Honderden matrozen hadden reeds de dood gevonden in de gevechten met die zeeschuimers en wee degenen, die hun levend in handen vielen. Ze werden twee aan twee vast gebonden en gekielhaald, zodat ze meestal niet meer konden navertellen wat er met hen gebeurd was. 't Waren ruwe klanten, die piraten, die niets ontzagen. Daarom waren er steeds oorlogsschepen nodig, die de koopvaarders begeleidden om ze te beveiligen tegen overvallen en tóch gelukte het die brutale kapers soms een of meer schepen uit een konvooi te nemen. Soms waren er wel zestig oorlogsschepen nodig om die verschillende konvoien te beschermen. Dat kostte allemaal veel geld en 't is dan ook geen wonder, dat er naar een middel werd uitgezien om aan dat geroof een einde te maken.

De Staten van Holland en Zeeland besloten een leger onder Prins Maurits er heen te zenden, dat over land de stad zou gaan innemen en de kapers zou uitroeien.

Prins Maurits was daar erg op tegen. Hij vond het een gewaagde, roekeloze onderneming. Om bij Duinkerken te komen, moest ons leger dwars door 't vijandelijke land trekken. Daar waren natuurlijk grote gevaren aan verbonden. Als de tocht mislukte... als de Spanjaarden ons leger daar versloegen, hadden ze ook vrij spel in ons land... dan zag 't er hopeloos uit. Welke bezwaren de Prins ook naar voren bracht, niets baatte. De tocht moest doorgaan. De Prins ging... als een gehoorzame soldaat... maar tegen z'n zin.

Te Rammekens was 't een drukte van belang. Daar was een zee van masten te zien... Grote schepen, kleine schepen... van alle kanten waren ze gekomen. Kanonnen en ander wapentuig werden ingeladen, wagens vol levensmiddelen kwamen aanrij-

den. Het duurde lange tijd voor alles een plaats had gekregen en het gróte leger van wel 20.000 soldaten was ingescheept.

Geurt ging z'n eerste zereis maken. Hij zag de zee met de vele golven, die stuk sloegen tegen de boeg, de zee, waar schijnbaar geen land achter was. Hij voelde de schommeling van het schip, dat danste op de golven. Dat maakte z'n maag wat van streek, maar voor hij helemaal zeeziek werd, landden ze aan de Vlaamse kust in Zuid-Nederland.

Eerst ging 't naar Ostende. Daar bleef een gedeelte van 't leger achter om deze stad bezet te houden. Geurt trok met 't gros van 't leger Zuidwaarts. Zo nu en dan konden ze een gedeelte van de vloot in zee zien. Die voer gelijk met hen op.

Op 1 Juli was 't leger bij Nieuwpoort. 't Zou nu wel spoedig op Duinkerken aangaan. Zo dachten de soldaten, Geurt ook. Maar dat liep heel anders uit. Er was blijkbaar iets bijzonders aan de hand, want Graaf Ernst Casimir trok met een gedeelte van 't leger landwaarts.

Geurt keek naar de zee. De schepen zeilden weg!

Op 't strand werden planken gelegd om 't geschut op te stellen. Alles wees er op, dat er spoedig een gevecht geleverd moest worden.

Niet lang bleven de soldaten in 't onzekere. Albertus van Oostenrijk was op komst met een groot Spaans leger. Graaf Ernst Casimir was uitgestuurd om dat leger enige tijd op te houden. Zo kon de Prins alles in gereedheid brengen voor een warme ontvangst.

Toch zag 't er voor de onzen niet erg rooskleurig uit. Van de landzijde zou spoedig een machtig Spaans leger komen, naar de zeezijde was geen ontkomen mogelijk, daar de schepen door de Prins waren weggezonden! 't Zou worden: Overwinnen of... sterven!

Prins Frederik Hendrik, de zestienjarige broer van Prins Maurits, was ook nog in 't leger. Hij had net zo lang gesmeekt of hij mocht blijven en niet met de schepen wegvaren tot z'n broer het toestond. Toen reeds toonde hij een echte Oranjeprins te zijn, die de gevaren niet vreesde.

Elk vendel had de aangewezen plaats ingenomen en allen wachtten op de komst van de vijand.

Plotseling werden er stofwolken zichtbaar. De vijanden naderden.

„Voorwaarts!” beveelt Prins Maurits. „Overwinnen of sterven!”

Daar gaat 't al de vijanden tegemoet.

Het geschut laat zich horen en de kogels slaan bressen in de aanstormende Spanjaarden.

't Gevecht is weldra in volle gang. Geurt laadt telkens opnieuw z'n musket en doet menige Spanjaard in 't stof bijten. De kogels fluiten hem om de oren en er vallen naast hem vele makkers, maar hij is nog steeds ongedeerd en denkt er alleen aan wat de Prins riep: „Overwinnen of sterven!”

Albertus van Oostenrijk wil de overwinning behalen. Hij heeft z'n vrouw Isabella beloofd, dat hij 's avonds bij haar zou terugkeren met Prins Maurits als gevangene. Dan zouden ze ook de Noordelijke Nederlanden weer spoedig in hun macht hebben. 't Is een verwoed gevecht in de brandende zon. Overal liggen gesneuvelden en gewonden op het slagveld. Het gekerm der gewonden mengt zich met 't gedreun van 't geschut en 't geknal der musketten.

Langzaam beginnen de Spanjaarden terrein te winnen. De beide Prinsen werpen zich telkens in 't heetst van 't gevecht en sporen de onzen luide aan.

Wolken van kruitdamp drijven de Spanjaarden in 't gezicht, de zon bemoeilijkt hun 't uitzicht en toch... ze dringen langzaam op. Zouden ze dan toch gaan winnen? Zou Albertus van Oostenrijk zijn belofte kunnen houden?

Plotseling schrikt Geurt en kijkt achter zich.

Onder luid geschreeuw komt een troep ruiters aanstormen van achter een hoge zandheuvel en stort zich op de Spanjaarden.

Onze slimme Prins heeft die in reserve gehouden! Nieuwe moed bezielt opeens de onzen. Met nog groter felheid vallen ze aan.

Daar hebben de Spanjaarden niet op gerekend. Er komt een weifeling in hun gelederen. Enkelen vluchten... meerderen volgen hun voorbeeld...

Bij de onzen klinkt een luid gejuich... Een nieuwe, felle aanval... Daar gaan de Spanjaarden! Ze vluchten!

Geurt holt een eind achter ze aan. Een schot klinkt... hij valt... springt op... valt weer op de grond...

Een musketkogel is door z'n been gegaan. 't Bloed is al te zien en de wond doet hem erge pijn. Als hij een zakdoek om het

been bindt begint alles voor z'n ogen te draaien en valt hij op zij, te midden van veel gesneuvelden en gewonden.

Even slechts is Geurt buiten bewustzijn. Dan gaan z'n ogen weer open en ziet hij, dat de strijd is afgelopen en de overwinning behaald!

Opeens wordt z'n aandacht getrokken door een ruiter, die met enige andere dicht bij hem is. Hij heeft een oranjepluim op z'n helm. Dat is Prins Maurits!

Opeens springt de Prins van z'n paard. Te midden van de doden en gewonden valt hij op z'n knieën en bidt met luide stem: „O, Heere, wat zijn wij, arme, zondige mensen, dat Gij ons heden tot eer en glorie van Uw Naam, zodanig geluk mededeelt. U zij de roem tot in eeuwigheid!”

In een noodhospitaal ligt Geurt. Een paar kameraden hebben hem van 't slagveld gedragen. Op een wagen is hij met 't leger teruggekeerd en op een schip gebracht, dat hem naar Ramme-kens voerde. Nu ligt hij daar al een paar weken, maar... zijn onderbeen is hij kwijt. De wond was steeds erger geworden en toen de dokter zag, dat er gevaar voor zijn leven begon te ontstaan, heeft hij 't onderbeen afgezet.

Hij dacht er aan, dat 't mogelijk was, dat er een einde aan zijn leven kwam. En wat dan? Zijn moeder had hem als kind uit Gods Woord verteld en hem geleerd om te bidden... Dat kwam hem weer alles voor de geest, nu hij zoveel tijd had om over alles na te denken.

O, hij wist 't op eenmaal: als hij gestorven was, zou hij voor eeuwig verloren zijn! Maar moeder had hem verteld, dat de Heere ook genadig was. Daarom had Hij in Zijn grote liefde voor zondaars de Heere Jezus op aarde gezonden om voor die zondaars te lijden en te sterven.

Zou God zo'n zondaar als hij was, nog genadig willen zijn? Hij wist wel, dat hij 't niet had verdiend. Hij had zich zo vele jaren om God niet bekommerd. Zou Hij nog wel naar hem willen horen?

De angst om te sterven werd steeds groter. Op 't laatst kon hij 't niet meer uithouden. Hij hoorde Prins Maurits weer bidden. Bidden... ja, dat was 't enige wat hij kon doen. In z'n grote nood begon hij om genade te smeken, telkens weer. En... de Heere nam z'n angst voor de dood weg en hij mocht geloven, dat God hem genadig wilde zijn.

Een paar maanden later trekt een man met een houten been van dorp tot dorp met een mars op z'n rug. Hij zal als marskramer zijn brood gaan verdienen.

Op zijn tochten door 't land komt hij ook vaak op „Daatse-laar” en na een paar jaar rondzwerven mag hij die boerderij als z'n eigen tehuis beschouwen. De vader van de tegenwoordige boer wilde op deze manier zijn dank tonen voor de dienst, die Geurt hem bewezen had.

5. MET VERLOF

't Is voorjaar van 't jaar 1629. Op een boerenwagen, die uit de richting van Amersfoort komt, zitten twee personen. Een boerenknecht houdt de teugels en is in druk gesprek met een persoon, die naast hem op de bok zit en die in zijn gehele uiterlijk duidelijk doet uitkomen, dat hij soldaat is. Wel heeft hij de helm verwisseld voor een muts, maar de rest van zijn kleding en vooral het zwaard aan zijn heup tonen, dat hij iemand is, die in 't leger dient.

't Is Gerrit, de boerenknecht van „Daatselaar” en hij is voor 't eerst op weg naar de boerderij van Hein Berendsz., nadat hij 't vorig jaar dienst genomen heeft in 't leger van Prins Frederik Hendrik.

Als de boerenknecht een zijweg inslaat, neemt Gerrit afscheid van zijn hulpvaardige koetsier en gaat 't laatste stuk te voet verder.

Hoe zal hij 't op de boerderij aantreffen na zijn afwezigheid van ruim een half jaar? Zouden ze allen goed gezond zijn? En wat zal Geurt opkijken hem zo te zien...!

Een paar maal heeft hij wel met iemand een bericht meegegeven en ook heeft hij wel enige brieven terug gekregen, maar toch... de laatste maanden is er geen briefwisseling meer geweest...

Wat zal Berend kijken! Dat ventje is nu al bijna vijf jaar. En Jansje... zou die hem nog kennen? Haar grote, blauwe kijkers zullen hem wel vreemd aanzien.

Zo denkend is Gerrit de boerderij al dicht genaderd. Het rieten dak kan hij al zien door de kale lindebomen, die voor 't huis staan.

Hoe zal 't met de nieuwe knecht gaan, die thans zijn plaats inneemt? Zou hij nog al bevallen?

Als hij de dam (weg) naar de boerderij inslaat, ziet hij iemand op 't erf lopen, in de ene hand een stok, in de andere een

emmer. Dat is Geurt. Hij is zeker op weg om de kippen voer te geven.

Wanneer Gerrit de invalide wat dichter genaderd is, roept hij opeens: „Hé, Geurt!”

De geroepene keert zich om en kijkt even met een paar verwonderde ogen naar de bezoeker. Dan zet hij met een snelheid, die men van hem niet verwacht zou hebben, de emmer op de grond en strompelt met een: „Hé, ben jij 't, Gerrit!” naar de soldaat toe.

„Jongen, wat ben jij een flinke soldaat”, zegt hij, als hij de bezoeker de hand schudt of hij die als een pompzwengel wil gebruiken. „En 't gaat je goed, dat zie ik zo wel aan je. 'k Ben blij, dat ik je nog eens weer zie. Kom maar gauw naar binnen. Wat zullen ze daar vreemd opkijken! Ze zijn al in huis voor de

boterham en ik zou nog even de kippen wat voer brengen. Ga maar vast, ik kom zó."

Bij het raam van de keuken ziet Gerrit al een hoofd verschijnen. 't Is Berend en hij hoort hem roepen: „Vader, een soldaat!"

Die kleine baas heeft hem dus nog niet herkend. Geen wonder ook, want hij ziet er ook zo heel anders uit dan toen hij hier nog knecht was.

De deur gaat al open en de boer verschijnt. Even kijkt ook hij Gerrit uitvorschend aan, maar dan komt er een glimlach op z'n gezicht en wordt een hand uitgestoken.

„Ha, nou zie ik 't... Gerrit! Kom binnen... D'r is nog wel een plaatsje voor je aan tafel en bij 't vuur."

In de „keuken" vindt Gerrit al de anderen bij de tafel, ook de nieuwe knecht.

Kleine Berend heeft er gauw erg in wie die soldaat is en wil graag naast hem zitten, maar Jansje kruipt dicht tegen haar moeder aan en kijkt telkens met angst in haar ogen in de richting van Gerrit.

Ook Geurt is spoedig terug en dan duurt 't niet lang of ze gaan eten. 't Is echter al zo donker geworden, dat er een lampje op tafel komt te staan.

Natuurlijk moet Gerrit vertellen hoe hij 't in dienst vindt en wat er al zo gedaan moet worden.

„'t Leven is heel anders dan op de boerderij, hoor. Maar dat wist ik van te voren al. 't Is elke dag oefenen en nog eens oefenen. En dan 't musket in orde houden. Daar mag niets aan mankeren. Schieten kan ik als de beste en mijn sabel gebruiken ook. Daar zorgen de oefenmeesters wel voor. Een keer is de Prins nog komen kijken. Wat deden we toen ons best! Nu zijn we al helemaal afgericht en daarom mocht ik een week met verlof."

„Laat mij maar op de boerderij werken", zegt Klaas, de nieuwe knecht.

„Och, dat werk moet ook gebeuren", antwoordt de soldaat.

„Maar 'k heb er nog heel geen spijt van, dat ik soldaat ben geworden. En... 'k hoop, dat we spoedig eens tegen de Spanjaarden gaan vechten. 't Schijnt, dat de Prins weer wat van plan is."

„Heb je 't al gehoord, dat Piet Hein verleden jaar de Spaanse Zilvervloot heeft genomen?" vraagt Geurt.

„Ja, dat heeft heel wat geld in de la gebracht”, lacht Gerrit. „Toen Piet Hein terug kwam, werd hij van alle kanten toegejuicht. Dat heeft hem slecht aangestaan. Weet jullie wat hij zei? Als ik vroeger met veel moeite een overwinning op de vijand had behaald en thuis kwam, werd er haast niet naar ons gekeken... En nu we met weinig moeite veel geld hebben buitgemaakt, wordt er zo'n drukte van gemaakt.”

„Was 't veel geld, Gerrit?” vraagt de boer.

„Nou, 'k heb gehoord, dat 't zo'n elf millioen bij elkaar moet zijn. Dat is dus nog wel de moeite.”

„Weet je, dat de zoon van de wagenmaker naar zee is gegaan?” vraagt Geurt dan.

„Wat zeg je daar?” klinkt 't verwonderd van Gerrit. „Jan naar zee? Maar hij zou hij z'n vader blijven...”

„Ja, maar die heeft een goede knecht kunnen krijgen en toen mocht Jan gaan”, antwoordt Geurt. „Hij is vast al op zee.”

„Dan hoop ik hem nog eens een keer te ontmoeten als hij aan land is”, zegt Gerrit en, als hij merkt, dat Berend aan z'n sabel zit: „Zo, Berend, wou jij later ook soldaat worden?”

Berend begint te lachen en kijkt z'n vader en moeder eens aan. Hij durft echter niets te zeggen.

„Je bent nog te klein voor zo'n grote sabel, jongetje”, zegt Gerrit. „Vraag maar aan Geurt of die een houten sabel voor je wil maken. Daar kun je geen ongelukken mee maken.”

Na 't eten schikken ze zich bij het open haardvuur, daar het werk voor die dag is gedaan.

„'k Heb nog heel niet gevraagd of u 't goed vindt, dat ik hier zo lang blijf, baas”, begint Gerrit. „'k Wist 't te laat, dat ik verlof kon krijgen, anders had ik nog wel een boodschap gestuurd.”

De boer begint te lachen.

„'k Had je toch gezegd, toen je weg ging, dat je ons huis kon beschouwen als je tehuis? Je bent immers alleen op de wereld, Gerrit. Je bent hier altijd welkom, hoor. Eten hebben we gelukkig genoeg en een plaats om te slapen is er ook nog wel. Dat is dus in orde.”

„'k Vind 't fijn, dat ik hier m'n tehuis mag hebben, baas. Als m'n ouders nog leefden...”

„Mag Gerrit bij mij slapen, vader?” vraagt Berend, die nog even mag opblijven.

„Dat zullen we nog wel zien”, is 't antwoord. En dan tot Ger-rit: „Weten jullie al waarheen het leger gaat?”

„Nee, hoor, daar horen we niets van. Dat wordt stil gehouden met 't oog op de spionnen van de vijand. Voor die heerschap-pen moet je oppassen. Ze proberen overal achter te komen. We hebben er pas nog eentje in Utrecht gepakt.”

„Dat moet je ons eens vertellen, Gerrit”, klinkt het van drie kanten.

„Goed... luister dan maar: We zaten met z'n drieën na afloop van de dienst in een taveerne en toen kwam daar iemand bin-nen, die zo ogenschijnlijk boer was. Hij droeg tenminste een boerenpak. Eerst deed hij net of hij geen erg in ons had. Hij bestelde een pot bier en ging dicht bij ons zitten. Hoe of het kwam, weet ik zelf niet, maar 'k moest telkens naar die „boer” kijken. Dan deed hij net of hij een andere kant uit keek, maar 'k meende te merken, dat hij probeerde te horen, wat we met elkaar bespraken. Daarom stootte ik ongemerkt m'n ene kame-raad aan, gaf hem een knipoojie en zei toen: „Dus 't gaat er spoedig weer van komen, hè...?”

'k Hield ongemerkt die „boer” in 't oog en merkte meteen, dat hij opmerkzaam toeluisterde, al keek hij onze kant niet uit. En toen zag ik ook iets, wat m'n vermoeden, dat dit wel een spion kon zijn, versterkte. Die „boer” had namelijk heel geen werkhanden.

We spraken nog even door, maar toen stond ik in eens op, en liep met een: „'k Moet nog even een boodschap doen”, de taveerne uit.

'k Ging vlug naar de wachtpost, die dicht bij de taveerne was en kreeg een paar goed gewapende soldaten mee. Net toen we in de taveerne kwamen, wilde de „boer” opstaan en naar buiten gaan. Maar dat lukte hem niet. De soldaten grepen hem vast en brachten hem naar de wachtpost. Later hoorde ik, dat 't werkelijk een Spaanse spion was geweest...

Mijn beide makkers zetten grote ogen op, toen ze zagen, wat er gebeurde. Ze begrepen echter meteen wat er aan de hand was en ik moest natuurlijk vertellen hoe ik 't gemerkt had. Ze hadden ook al heel niet begrepen, waarom ik plotseling weg ging.”

„Waarom hebben jullie niet zelf die spion gepakt?” vroeg Geurt. „Ik geloof, dat ik dat heerschap zelf bij de kraag naar de wachtpost gebracht zou hebben.”

„Daar heb ik ook wel even aan gedacht”, bekent Gerrit. „Maar ik was bang, dat ik 't soms mis kon hebben en bovendien waren we niet gewapend. Zo vond ik 't zekerder.”

„En toch zou ik met mijn makkers 't zélf gedaan hebben”, houdt Geurt vol. „Die vent had in die tijd wel kunnen vertrekken en dan had je 't nakijken gehad, want je makkers wisten niet, dat je weg ging om hulp te halen.”

„Ja, gelijk heb je, Geurt. Daar had ik nog niet over nagedacht. Ik zie wel, dat ik van een oud-soldaat nog iets kan leren.”

Dan komt de boerin om Berend naar bed te brengen. Jansje was al dadelijk na 't eten in de wieg gestopt en had zich niet laten horen.

„Krijg ik morgen een sabel?” vraagt de kleine baas aan Geurt als hij „wel te rusten” wenst.

„Ja, hoor”, lacht Geurt, „maar dan moet je zoet gaan slapen.” Berend belooft dat dadelijk en gaat glunderend met z'n moeder mee.

De boer gooit nog een blok hout op 't vuur, zodat de vonken hoog opspatten en dan zegt Geurt: „'k Heb óók een geval meegemaakt met een spion, Gerrit. Maar dat was op een andere manier dan met jou...”

„Dan ben jij aan de beurt om te vertellen”, zegt de boer, die nieuwsgierig is geworden. „'k Heb je er vroeger nooit over gehoord.”

„Dat is ook zo. Door het verhaal van Gerrit is 't me weer in de gedachten gekomen. 'k Zal even wachten tot de boerin terug is. Ze komt er, geloof ik, al aan.”

Geurt heeft gelijk. Er naderen voetstappen en als de deur open gaat, verschijnt de boerin.

„We zitten eigenlijk op je te wachten, vrouw”, zegt de boer. „Geurt heeft ons ook nog iets te vertellen uit z'n soldatentijd, iets, wat we nog niet van 'm gehoord hebben.”

„Dan kom ik er gauw bij”, is 't antwoord. „Maar 'k zal even m'n breiwerk pakken. Als je dus nog een ogenblik wilt wachten, Geurt...”

„O, jawel, hoor, d'r is geen haast bij.”

Terwijl de boerin het breiwerk te voorschijn haalt en daarmee bij 't haardvuur plaats neemt, kijkt Geurt peinzend in 't knappende vuur, dat een behaaglijke warmte verspreidt.

„Wat ik nu ga vertellen gebeurde in 1599, een jaar voor de slag bij Nieuwpoort. De Spanjaarden hadden een leger uitge-

rust onder Francisco de Mendoza. Wij trokken dat leger tegemoet. Onze Prins voerde 't bevel over ongeveer 16.000 voetknechten en 2000 ruiters. Hoe groot het leger van de Spanjaarden was, wisten we toen niet. Later hoorden we, dat het bestaan had uit 18.000 voetknechten en 2000 ruiters. 't Doel van de Spanjaarden was om door de Bommelerwaard naar Holland op te trekken. Daar had onze Prins van vernomen en daarom trokken wij naar de Bommelerwaard om te proberen of we hun dat niet konden beletten.

Toen we er kwamen, was er nog geen vijand te bekennen. 'k Werd met nog een paar andere soldaten uitgezonden om op verkenning te gaan en op die tocht heeft dat voorval met die spion plaats gehad.

We waren al enige uren op weg en hadden hier en daar reeds gevraagd of er ook Spanjaarden waren geweest, maar hadden geen enkele inlichting kunnen bekomen. Op 't laatst besloten we een poosje aan de kant van de weg wat uit te rusten, daar we al een flinke afstand hadden afgelegd. Bij een griendje gingen we rustig bij elkaar zitten, gebruikten wat brood en namen een dronk uit onze veldkruikjes. Daar er geen mens te zien was, spraken we vrijuit met elkaar over de komst van de Spanjaarden en over de sterkte van de beide legers. Onder 't praten zag ik mijn ene kameraad, Jaap Geurtsz, plotseling luisteren... 'k Deed 't toen ook, maar hoorde niets.

Opeens sprong Jaap Geurtsz overeind, vloog over de sloot, die tussen het griendje en de weg was en toen zagen we hem zich een weg banen door het wilgenhout. We hoorden nog meer gekraak van takken en begrepen toen, wat er aan de hand was: Jaap zat iemand na!

In een wip was ik nu ook over de sloot en holde, zo goed en zo kwaad dat tussen dat hout mogelijk was, Jaap achterna.

Daar ik nogal hard lopen kan, kreeg ik m'n kameraad spoedig in 't oog en duurde 't niet lang of ik was vlak achter hem.

„Waar is 'ie?” riep ik hijgend.

„Daar!” schreeuwde Jaap en wees voor zich uit.

Toen zag ik hem ook. 't Leek een soort marskramer... Hij liep, wat hij lopen kon, maar wij zorgden wel, dat we hem niet uit 't oog verloren.

Na een poosje zagen we een lichte plek, zeker 't eind van de griend. Ha, dan konden we beter opschieten. 'k Zag de spion over de sloot springen, die daar voor ons glinsterde. Jaap en ik

sprongen hem haast gelijk na. Hij was ons nog een goede twintig meter voor en keek eens achterom. 'k Zag een paar angstige ogen boven een ruige baard.

„Halt! Sta still!” schreeuwde Jaap. Maar daar stoorde dat heerschap zich niet aan. Hij holde door, zo hard hij kon.

Nu we echter in de wei liepen, begon ik op hem te winnen. Jaap kwam ik gauw voor en toen ik een ogenblik m'n loop nog wat versnelde, had ik de vluchteling spoedig te pakken. Hij liet zich op z'n knieën vallen en riep met angstige stem: „Genade, heb medelijden, ik ben maar een arme man...! Genade, ik heb heel geen kwaad gedaan...!”

'k Greep hem vast en toen was Jaap ook gauw bij me. Samen brachten we hem naar onze andere makkers en met de spion in ons midden aanvaardden we de terugtocht. Onderweg smeekte de gevangene telkens of we hem wilden loslaten, maar daar dachten we natuurlijk niet aan. We hebben hem netjes afgeleverd aan onze hopman en hij zal zijn verdiende straf wel gekregen hebben.”

„Hoe is 't verder afgelopen met dat Spaanse leger, dat op komst was?” vraagt Gerrit, die er graag meer van weten wil.

„O, 't is nog tot een gevecht gekomen, hoor. We hebben de Spanjaarden de doortocht belet. Ze kregen geen kans om verder te trekken, daar zorgde onze Prins wel voor. De Spekken moesten de aftocht blazen met achterlating van veel doden en gewonden. Op zo'n ontvangst hadden ze blijkbaar niet gerekend. Ja, Prins Maurits was lang niet voor de poes, dat beloof ik je.”

De schitterende ogen van Geurt doen zien, dat hij een ogenblik weer in z'n gedachten helemaal soldaat is. 't Is laat eer ze er erg in hebben en als de boerin niet gezegd had: „Weten jullie wel, hoe laat 't is?” zouden ze nog langer om 't haardvuur zijn gebleven.

6. BIJ DE WAGENMAKER

De voorjaarszon is al lang boven de horizon verschenen.

Op „Daatselaar” is 't morgenwerk reeds gedaan. De koeien zijn gemolken en ze hebben eten en drinken gehad. Die kunnen er dus weer een poosje tegen. Gerrit wilde bij de anderen niet achterblijven en heeft ook een paar koeien gemolken.

„Je bent het nog niet verleerd, Gerrit”, lachte de boer.

„Nee, baas, als ik geen soldaat meer blijf, kan ik m'n oude werk zó weer hervatten. Die tijd komt misschien ook wel weer. Maar nu hoop ik nog enige tijd als soldaat het vaderland te kunnen dienen. De oorlog is nog niet afgelopen en zo lang heeft de Prins nog jonge kerels nodig.”

„Voor eten moet ook gezorgd worden”, bromde Klaas.

„Wel zeker, jong”, zei Geurt. „Er zijn soldaten nodig om te vechten en boeren, die voor 't eten zorgen. Zo heeft elk een taak te verrichten. Als jij meer voelt voor de boerderij dan voor 't soldatenleven, moet je op de boerderij blijven. Gerrit voelt meer voor 't soldaat zijn... nu, dan moet hij dat zelf weten.”

„'t Lijkt me anders geen prettige omgeving”, meende Klaas.

„De meeste soldaten zijn zo ruw en onverschillig.”

„Daar heb je gelijk in”, zei Gerrit. „'t Zijn vaak ruwe klanten, die er niet tegen op zien om te vloeken. Maar dan hebben wij daar juist een mooie taak. Door onze waarschuwing en ons leven kunnen we daar tot een zegen zijn. 'k Heb 't pas nog gehoord van m'n vriend Jaap. Eén van zijn krijgsmakkers was op een dag in twist geraakt met een ander. Die ene ging te keer, nee maar, de rillingen liepen over Jaap's rug vanwege de grove vloeken, die hij er uit gooide. 't Had weinig gescheeld of ze waren elkaar in de haren gevlogen. Door de tussenkomst der anderen kwam er gelukkig een einde aan. Jaap besloot echter die vloeker eens goed te onderhouden over zijn woorden. Hij nam z'n krijgsmakker even apart en begon met hem te spreken.

„Zeg eens, m'n goele vrind, je houdt toch veel van onze Prins, is 't niet?” zo begon Jaap.

De soldaat keek hem aan.

„Dat zou ik denken”, antwoordde hij. „Als iemand het waagde iets kwaads van hem te zeggen, ik zou hem mores leren. Daar kun je van op aan. Maar waarom vraag je dat?”

„Nou, jog, dat zal ik je eens zeggen. Ik houd ook veel van onze Prins, maar er is Iemand, van wie ik nog meer houd. Door genade mag ik een krijgsknecht zijn van Hem, Die méér is dan onze Prins. Je begrijpt wel, Wie ik bedoel, hé: De Koning der koningen. En nu heb jij door je vloeken die Koning beledigd. Begrijp je nu, dat ik voor die Koning opkom, net als jij voor de Prins?”

Aandachtig had de soldaat geluisterd. Jaap zag, dat er tranen in zijn ogen kwamen.

En weet je wat hij toen zei:

„Jaap, je hebt gelijk. 'k Mag zo niet vloeken. Daar doe ik een groot kwaad mee, 'k weet 't, want 'k heb een moeder gehad, nu leeft ze al lang niet meer, die me als kind leerde m'n knieën te buigen, die me vertelde van de Heere Jezus, jouw Koning, Die op aarde is gekomen om zondaren zalig te maken. Maar daar heb ik later overheen geleefd.”

„'t Is nog niet te laat, jog”, zei Jaap. „Bid of je ook een krijgsknecht van die Koning mag worden.”

Dat belofde de soldaat en na die tijd zijn die twee dikke vrienden geworden.

„Ja, ja”, liet Geurt zich horen. „We moeten overal laten uitkomen, dat we een Koning dienen, Die zich niet laat beledigen. En... er moet ook gebed zijn voor onze naasten.”

„Je hoort wel, Klaas”, zei de baas, „dat je zó overal kunt zijn en... zelfs tot een zegen zijn. Dat moeten we niet vergeten.”

Na 't voeren komt Berend bij Geurt.

„Wanneer maak je mijn sabel, Geurt?” vraagt hij.

Geurt begint te lachen.

„We zijn hier klaar, dus begin ik er dadelijk aan, hoor. Kom maar.”

Geurt neemt de kleine baas mee om een sabel te maken.

Gerrit gaat naar 't dorp. Hij is nieuwsgierig om iets van de oude bekenden te vernemen. Vooral over Jan van de wagenmaker hoopt hij met diens vader te spreken. De wagenmaker zal toch zeker wel 't een en ander van z'n zoon vernomen hebben.

Onderweg komt hij verschillende mensen uit de omtrek tegen.

Met een groet gaan ze voorbij, maar Gerrit kan niet merken, dat ze hem herkennen. Dat komt zeker van z'n soldatenkleding. Zo nu en dan moet hij even in zich zelf lachen, als hij ziet, dat een voorbijganger hem opmerkzaam opneemt.

„Die denkt zeker: Wat gaat daar voor een vreemde sinjeur? gaat 't Gerrit door z'n hoofd.”

In 't dorp zoekt hij eerst de wagenmaker op. Hij gaat naar de werkplaats, waar hij echter alleen de knecht aantreft.

„Is de baas er niet?” vraagt Gerrit.

„De baas is in huis. Er is bezoek voor hem. Moet je hem hebben?”

„Ja, 'k wou hem wel even spreken over Jan. Daar heeft hij zeker wel iets van vernomen?”

„Ken je Jan dan?” klinkt het wat verwonderd. „Wie ben je dan?”

„Ik ben knecht geweest op „Daatselaar”, bij Hein Berendsz. Toen kwam ik hier ook met de wagens. Jan heb ik vaak gesproken.”

„O, dan heb ik wel over je horen praten. Je bent soldaat bij de Prins, hé? Hoe bevalt je dat?”

„O, best. 'k Verlang nog niet weer terug naar de boerderij. Maar... zou ik de baas nog wel kunnen spreken nu er bezoek is?”

„O, 't is een matroos. Die komt met een boodschap van Jan. Je kunt er dus gerust heen gaan. Of... zijn de landrotten bang voor zeelui?”

„Nee”, lacht Gerrit, „daar behoef je niet bang voor te wezen. 'k Ga de baas wel opzoeken.”

Met een vriendelijke groet neemt Gerrit afscheid en gaat naar de huisdeur.

Op zijn geklop klinkt van binnen een luid „Kom maar binnen!” Gerrit ziet bij 't binnentreden de wagenmaker en diens vrouw, en aan de overzijde van de tafel bemerkt hij een oude matroos met een bruin, verweerd gezicht.

Ze waren blijkbaar in druk gesprek met elkaar, maar dit verstomde bij zijn binnentreden.

De wagenmaker schijnt Gerrit niet dadelijk te herkennen. Daarom zegt deze: „Goeden dag, samen. Kent u me niet meer, baas?”

Opeens klaart 't gezicht van de wagenmaker echter op.

„Ha, nu zie ik, wie je bent. Gerrit van „Daatselaar”.

„Juist, baas. Ben ik dan zo veranderd in die korte tijd? Zó lang ben ik nog niet weg geweest.”

„Veranderd? Nee, dat niet. Maar de kleding, zie je. Dat geeft dadelijk zo'n verandering. Je komt zeker nog eens naar Jan vragen?”

„Ja, baas. 'k Heb een paar dagen verlof en hoorde, dat Jan naar zee was gegaan. Daarom wou ik daar wel eens wat meer van weten.”

„Dat tref je dan, want deze matroos is bij Jan op 't schip. Hij komt de groeten brengen. 't Gaat goed met Jan, nietwaar, Doris Klaasz?”

De matroos knikt en antwoordt dan: „Dat zou ik menen. D'r groeit een flinke matroos uit 'm. We hebben allen veel met dat jong op. Over hem behoef je je niet ongerust te maken, baas.”

„Op zee lijkt 't me anders gevaarlijker dan aan land”, meent de vrouw van de wagenmaker. „'k Had 'm liever hier gehouden.”

„Och, vrouw”, zegt de matroos. „Geen mens sterft voor z'n tijd. De Heere is op zee ook. In Zijn hand zijn we overal veilig. Dat heb ik al zo vaak mogen ondervinden.”

„Ja, maar als er iets bijzonders gebeurt, heb je geen gelegenheid om er heen te gaan”, meent de vrouw van de wagenmaker.

„Dat is zo. Maar als je zoon soldaat is, kan 't zelfde gebeuren.” En dan tot Gerrit: „Gaaf er te land weer spoedig iets gebeuren? Of heeft de Prins geen werk voor jullie?”

„'k Denk het wel, want er worden allerlei voorbereidende maatregelen getroffen. D'r is wel spoedig iets op til. Daar wijst alles op.”

„De Prins is een bekwaam veldheer”, zegt de matroos. „Maar op zee zijn bekwame admiraals. 'k Heb onder Piet Hein gevaren en ga wellicht spoedig weer met hem mee. Jan is dan ook van de partij. Waarheen? Ja, dat weten we net zo min als Gerrit. En of er gevaar aan verbonden is? Natuurlijk wel. Maar Eén kan ons bewaren, overal, ook in 't hevigst gevaar. Als we met ons ganse hart op de Heere vertrouwen, kan er gebeuren wat er wil, zoals God 't doet is 't dan altijd goed. Als de Grote Stuurman aan 't roer staat, komen we vast in de Behouden Haven aan.”

„Heeft Jan al 't zeenat geproefd?” vraagt Gerrit.

„Dat zou ik menen. 't Wordt al een echte zeerob. Je zou niet

zeggen, dat hij een wagenmakerszoon is. Ja, als iemand in z'n hart een zeerob is, dan komt dat spoedig te voorschijn. Ben jij al lang soldaat, Gerrit?"

„Nee, nog niet. 'k Ben pas afgericht en heb dus nog geen ervaring opgedaan in 't oorlogvoeren. Jij zult daar wel meer ervaring in hebben.”

„Ja, dat is zo. 'k Heb al heel wat ondervonden in de jaren, dat ik op zee ben. Jullie moeten rekenen, dat ik al van m'n twaalfde jaar af vaar. Dat is dus al bijna veertig jaar. 'k Ben in veel vreemde landen geweest, heb een paar maal schipbreuk geleden en heb enige zeeslagen meegemaakt. 't Laatst 't vorige jaar met de Zilvervloot. Maar dat heeft eigenlijk weinig te betekenen gehad.”

„Was er werkelijk zoveel geld op die schepen?" vraagt de wagenmaker.

„Ja, een dikke elf millioen. We hebben er allen ook nog wat van gekregen. Dat bewaar ik als een appeltje voor de dorst. Maar éénmaal is mijn leven zo in gevaar geweest, dat ik dacht, dat ik sterven zou. Dat is bij de schipbreuk van „De Eendracht", geweest. Door Gods goedheid ben ik toen nog gespaard en 't is in die tijd geweest, dat ik heb leren bidden. Want vóór die tijd... och, toen was 'k maar een ruwe, goddeloze, lompe matroos.”

De vrouw van de wagenmaker heeft in die tijd ingeschonken. Als ze weer gezeten is, zegt de baas: „Daar moest je ons eens van vertellen, Doris. 't Is vast wel de moeite waard om 't te horen. Gerrit is daar zeker ook nieuwsgierig naar. Een landrot stelt nog wel belang in de belevenissen van een zeerob, te meer als die zulke bijzondere gevolgen hebben gehad.”

„'k Zal jullie iets vertellen uit mijn leven", zegt de matroos. „Niet omdat ik mezelf daarmee groot wil maken, maar om te laten zien, dat de Heere genadig is en er niets gebeurt buiten Zijn wil.”

Gerrit verheugt zich al bij voorbaat over hetgeen bij te horen zal krijgen. Hij heeft er geen spijt van, dat hij naar de wagenmaker is gegaan. Als hij straks op „Daatselaar" terug is, zal hij daar vertellen wat hij hier gehoord heeft. En hij weet al van te voren, dat hij dan aandachtige toehoorders zal hebben.

7. HET VERHAAL VAN DE ZEEROB

't Gezin van Klaas Dorisz. stond goed aangeschreven. De visser en z'n vrouw voedden hun zestal kinderen op in de vreze des Heeren. Zij bezochten elke Zondag trouw de bijeenkomsten der gemeente te Katwijk en ook thuis was Gods Woord het richtsnoer waarnaar geleefd werd. Alleen de oudste jongen, Doris, bleek zich van de vermaningen zijner ouders weinig aan te trekken. Hij had vriendschap gesloten met Janus, die in de buurt woonde, en die uit een ruw, goddeloos gezin kwam, waar meer gevloekt dan gebeden werd. Ook Janus kon vaak op een vreselijke manier de Naam des Heeren misbruiken en daar Doris dit erg „groot” vond, duurde het niet lang of hij deed het even erg als z'n vriend. Als hij thuis was, paste hij wel op, dat vader of moeder het niet hoorden, maar als hij onder z'n kornuiten was...

Natuurlijk duurde 't niet lang of zijn gedrag buitenshuis kwam vader en moeder ter ore. Vader nam hem flink onder handen en wees hem op 't zondige van z'n vloeken en spotten en bad met hem... Even kwam Doris onder de indruk, maar toen hij weer met Janus en z'n andere vrienden was, deed hij weer als vroeger en vloekte nog erger dan te voren. Zelfs in z'n dromen schreeuwde hij soms de grofste godslasteringen uit. Wanneer moeder dit hoorde, had die goede vrouw daar groot verdriet van. Ze sprak er 's morgens met hem over en smeekte met tranen in haar ogen of hij toch van die zondige weg wilde afgaan. Ook moeders tranen waren niet bij machte hem tot andere gedachten te brengen.

Toen Doris tien jaar was, trof het gezin een vreselijke slag. Het schip van zijn vader was met man en muis vergaan! Nu stond moeder alleen in de verzorging van 't gezin.

Een dag nadat haar dit vreselijke werd bekend gemaakt, riep ze Doris bij zich. Met ontroerde stem begon ze te spreken.

„Doris, mijn jongen, nu komt vader niet meer terug. Hij heeft er waarschijnlijk een voorgevoel van gehad. Toen hij de laatste keer wegging zei hij: „Moeder, verwacht 't in alles van Boven, wat er ook gebeurt. De Heere weet wat goed voor ons is. Tot weerziens, is 't niet hier, dan Boven.” En nu is vader in de Hemel. Hij mag bij de Heiland zijn. Dat mag ik vast geloven. Maar... nu heb je geen vader meer, die je waarschuwt als je kwaad doet. Doris, mijn jongen, bid toch veel of de Heere je bewaren wil voor 't kwade, of je een rein hart mag krijgen. Dan zul je ook leren het vloeken na te laten. Beloof me, dat je 't doen zult, jongen.”

Doris was onder de indruk van 't verlies van vader en van de woorden van moeder. Daarom beloofde hij schreiend, dat hij 't zou doen.

Hij heeft zijn belofte niet lang gehouden. Tot groot verdriet van z'n arme moeder, werd 't erger met hem inplaats van beter. Doris werd twaalf jaar. Moeder had gehoopt, dat hij bij een baas zou gaan werken. Dan kon hij haar wat steunen in 't onderhoud van 't gezin.

Maar Doris had andere gedachten.

„'k Wil naar zee”, zei hij. „Niet als visser, maar op een koopvaarder.”

„Mijn jongen, waarom blijf je niet hier? Je weet toch, dat vader ook niet is teruggekeerd... Als ik jou nu óók nog moet missen...”

Doris veranderde niet van gedachten.

„Als u me niet laat gaan, loop ik weg en ga toch naar zee”, zei hij boos.

Toen vond moeder het beter om toestemming te geven. Met een schreiend hart begon ze zijn plunjezak klaar te maken. Eindelijk brak de dag aan, waarnaar Doris zo verlangend had uitgezien, de dag, waarop hij naar Amsterdam zou vertrekken, om op 't schip te gaan, dat naar de Oostzee ging, om hout te halen.

Moeder nam haar jongen even apart in de kamer.

„Laten we eerst samen bidden”, sprak ze en knielde bij een stoel. Doris volgde haar voorbeeld, ofschoon wat onwillig.

Met gesmoorde stem droeg ze haar jongen op aan God. Ze smeekte of Hij Doris bewaren wilde en hem leren om de Heere lief te krijgen...

Toen moeder hem een afscheidszoen wilde geven, draaide hij

zich om met een: „Doet u niet zo raar”. Zijn broertjes en zusjes groette hij niet. Zonder zich nog eens om te keren liep hij door.

Een diep bedroefde moeder bleef bij de andere kinderen achter en vergoelijkte 't gedrag van Doris bij hen door te zeggen:

„Doris is wat in de war, omdat hij voor 't eerst naar zee gaat...”

Tevergeefs keek ze haar jongen na, in de hoop, dat hij zich op 't laatst zou bedenken en hen toewuiven. Hij draaide zich niet meer om.

Arme moeder... wat moet *dat* voor haar geweest zijn...

't Was hard werken op de boot en vaak deed hij 't niet naar de zin van de bootsman. Dan maakte hij kennis met het touw van die ruwe klant, soms zo erg, dat hij niet behoorlijk op een kist of op het dek kon zitten. Maar langzamerhand ging alles beter en behoefde het touw niet zo vaak gebruikt te worden. De reis naar de Oostzee ging voorspoedig. In een der havens werd een flinke lading hout ingenomen en toen kon de thuisvaart beginnen.

Onder de bemanning was veel ruw volk. Daar probeerde Doris zich steeds bij aan te sluiten. In 't begin hielden die matrozen hem op een afstand, maar toen ze merkten, dat het scheepsmaatje niet bang was om een flinke knoop te laten, betrokken ze hem meer en meer in hun ruwe gesprekken en schaterden het soms uit als dat twaalfjarige ventje op een even onverschillige toon als zij de grootste vloeken naar een hunner slingerde, die hem met z'n „grote woorden” had trachten bang te maken. Er waren ook nog andere matrozen aan boord en één hunner, Johan Willemsz., kon 't niet langer aanzien en aanhoren. De grote matrozen had hij reeds meermalen gewaarschuwd als ze bezig waren Gods Naam ijdel (onnodig) te gebruiken. 't Had niet gebaat. Maar toen hij merkte, dat Doris 't gezelschap van die ruwe gasten zocht en met hen meedeed, kon hij niet nalaten Doris te waarschuwen.

„Luister eens, Doris”, zei de matroos. „Weet je wel, dat er elk ogenblik een eind aan je leven kan komen? Dan moet je voor God verschijnen. En kun jij dat, jongen, jij, die elk ogenblik bezig bent Gods Naam te lasteren? Zonder Heiland, zonder Zaligmaker kun je voor God niet verschijnen. 't Is nu nog niet te laat om er om te bidden. Doe het *nu* nog, jongen.”

„Waar bemoei jij je mee”, antwoordde Doris brutaal en draaide hem de rug toe.

Toch waren die woorden de oorzaak, dat hij soms niet in slaap kon komen. Een stem in zijn binnenste zei dan: Die matroos had gelijk. Maar daar *wilde* hij niet naar luisteren. Die stem moest zwijgen! Daarom werd hij *nog* ruwer, nog onverschilliger dan te voren...

't Weer bleef gunstig tot dicht bij Terschelling. Toen draaide de wind plotseling naar 't Z.W. De lucht werd donkerder, de kracht van de wind nam toe. Er was een storm op komst.

De kapitein gaf z'n bevelen. Zeilen werden gereefd, losse voorwerpen werden vastgesjord. Allen waren in de weer om de komende storm zo goed mogelijk het hoofd te kunnen bieden. Steeds heviger werd de wind. De golven werden hoger en begonnen over 't schip te slaan. Alle opvarenden zochten een plaatsje op, waar ze dachten 't meest veilig te zijn.

Doris stond bij de kleine mast en hield die stevig vast. Hij zag witter dan anders en z'n ogen keken angstig naar de golven, die steeds hoger werden. Eerst liep het water alleen maar over 't dek, maar spoedig vloog het hem aan alle kanten om de oren en sloeg soms met zoveel kracht tegen hem aan, dat hij moeite had om staande te blijven.

't Geluid van de wind groeide aldoor aan. Als een notedopje wierpen de golven het schip omhoog om het even later te laten dalen in een diepe afgrond tussen twee hoge waterbergen.

De stuurman stond nog aan 't roer en probeerde het schip in z'n macht te houden. Het lukte hem niet en de sterke golven dreven het vaartuig meer en meer landwaarts.

Waar ze waren? Doris wist het niet en 't kon hem op dat ogenblik ook niet schelen. Hij had moeite genoeg om zich vast te houden als een hoge golf tegen hem aanspoelde.

Daar ziet hij een golf aankomen, zó hoog... Die komt recht op hem aan. Krampachtig en met grote schrikogen houdt hij de mast omklemd. Met kracht slaat 't water tegen z'n benen... Zijn voeten raken 't dek niet meer. Hij wil roepen... 't Lukt niet, want 't is of z'n keel wordt dichtgeknepen. Gelukkig... daar voelt hij 't dek weer.

Zijn angst wordt groot... 't Kan elk ogenblik 't einde zijn... En hij *kan*, hij *durft* zo niet te sterven.

Is er dan niemand, die hem helpen kan?

Hij ziet in gedachten z'n biddende moeder. Hij hoort haar

stem: „De Heere kan je helpen!” Hij denkt ook aan de woorden van Johan Willemsz.

Maar... hij heeft zoveel kwaad gedaan. Hij heeft gevloekt in plaats van gebeden... Hij is een groot zondaar tegen God. Als hij verdrinkt is 't een verdiende straf. Hij heeft niet anders gewild...

Nieuwe golven komen aanrollen en slaan tegen 't schip, zodat alles kraakt, werpen zich ook op Doris, die steeds benauwder wordt.

O, hij zal verdrinken... Verdiend, maar...

Een huizenhoge golf rolt aan, slaat over 't schip...

Gekraak...

Doris voelt zich opnemen, met de watermassa...

„O, Heere... help me!” gilt hij.

Hij voelt een harde klap op zijn hoofd...

Dan weet hij niets meer.

In een huisje dicht bij de kust van Terschelling zitten een man en een vrouw voor een bedstee. En er in ligt... Doris.

Die man heeft het scheepsmaatje aan 't strand gevonden, bewusteloos, boven op een mast. De zee had die aangespoeld. Die man heeft juist aan Doris verteld waar hij is en hoe hij

hem gevonden heeft. Van 't schip en de bemanning weet hij niets af.

Na een poosje is Doris weer alleen. Hij voelt zich weer aardig goed; alleen zijn hoofd doet hem nog pijn. Zeker van die slag. Hij denkt aan 't geen er gebeurd is. Hij is nog gespaard. Maar als hij eens was omgekomen... Daar rilt hij van.

Opnieuw komen zijn zonden op hem af. Ze drukken hem meer en meer. Op 't laatst kan hij 't niet langer houden. Hij kermt het uit: „O, Heere, wees me genadig”.

Dat maakt hem wat rustiger en hij kan even later ook danken voor z'n bewaring.

Een week later komt Doris thuis. De moeder krijgt een andere jongen terug dan er was weggegaan.

Als ze alles gehoord heeft van Doris, zegt ze ontroerd: „Jongen, Doris, wat is de Heere toch goed. Hij heeft mijn gebeden verhoord”.

Doris is wéér gaan varen. In vele gevaren heeft hij verkeerd, maar de Heere heeft hem bewaard. Zijn levensscheepje wordt bestuurd door de Grote Stuurman en hij vaart op 't kompas van Gods Woord. Op Gods tijd zal dat scheepje in de Behouden Haven aankomen, waar Doris ook Hem zal zien, Die ook voor zijn zonden aan 't kruis gehangen heeft.

8. NAAR 's-HERTOGENBOSCH?

Grote troepen soldaten gaan in marstempo voorwaarts. Ze gaan allen in één richting en daaruit blijkt, dat er iets bijzonders gaat gebeuren.

Bij een afdeling musketiers merken we Gerrit op. Hij loopt naast z'n vriend Jaap en praat zo nu en dan, als de gelegenheid zich voordoet, over 't doel van de tocht.

„Begrijp jij, waar we naar toe gaan?” vraagt Jaap.

„'k Geloof, dat 's-Hertogenbosch 't doel is. Anders zou ik niet weten waarheen we in deze richting moesten gaan. Andere Spaanse plaatsen zijn er toch niet in Brabant...”

„Den Bosch? Zou de Prins *dat* aandurven? Prins Maurits heeft die stad niet kunnen innemen.”

„Dat heb ik ook wel eens gehoord. Maar Prins Frederik Hendrik heet niet voor niemandal de „Stedendwinger”. Je zult zien, dat 't naar Den Bosch gaat.”

De zon begint te dalen. 't Wordt avond, een mooie Meiavond. De landerijen zijn prachtig groen en overal lopen de koeien te grazen. Aan de bomen en de struiken prijkt het jonge groen, waartussen de vogels reeds beginnen hun nestjes te bouwen. Te midden van die vredige rust slaan de soldaten de tenten op.

Wachtposten worden uitgezet om spionnen, die wellicht kunnen rondsluipen, in 't oog te houden en dan gaat 't vermoeide leger ter ruste.

Gerrit, die op „Daatselaar” gewend was vroeg op te staan, ontwaakt nog vóór de zon boven de horizon verschijnt. De anderen in de tent, waaronder ook Jaap, zijn nog in diepe rust. Voorzichtig staat Gerrit op, buigt z'n knieën en bidt... Dan gaat hij de tent uit om zich wat op te frissen.

't Kamp ligt stil in de schemering. Hij is de eerste, die buiten de tent gaat.

Bij een sloot wast hij z'n gezicht en z'n handen en blijft een ogenblik stilstaan.

Hij luistert...

't Vogelenkoor is ontwaakt!

Toen hij op „Daatselaar” was heeft hij 't zoo vaak gehoord, maar nu boeit het hem toch opnieuw weer.

Hoor... daar begint een merel. De tonen rollen door de morgenstilte.

Dat is blijkbaar 't sein voor de andere vogels om zich eveneens te laten horen, want spoedig klinkt van alle kanten uit bomen en struiken een morgenlied. De vogelenwereld prijst de Schepper, Die hun weer een nieuwe dag schenkt!

Zó vredig moet het ontwaken ook geweest zijn in de Hof van Eden, denkt Gerrit onwillekeurig. Daar ontwaakte ook alles met een loflied tot ere van de Heere. Die hen geschapen had...

De zon begint boven de kim te komen.

Gerrit besluit om wat rond te lopen. Hij houdt er wel van om in de eenzaamheid te vertoeven. Daarom gaat hij naar de plaats, waar een der schildwachten staat.

Als Gerrit naderbij komt, ziet hij, dat 't er een is van zijn vendel.

Bij 't horen van voetstappen achter zich keert de schildwacht zich om.

„Goeie morgen, Frans”, zegt Gerrit opgewekt. „Nog wat bijzonders gezien?”

„Ook goeie morgen, Gerrit. Nee, dat niet. Mijn wachttijd zit er gelukkig weer gauw op. Maar... jij bent vroeg d'r bij...”

„Ja, op zo'n mooie morgen kan ik 't niet lang in de tent uithouden. 'k Vind 't jammer om zo'n mooi gedeelte van de dag te verslapen.”

Frans lacht.

„Nou, maar ik lag liever nog wat op één oor. Hoewel... mooi is zo'n morgen.”

„'k Ga even een eindje de vlakte op. Daar is 't zo rustig.”

„Hier anders ook nog. Maar straks...”

„Juist... straks. 'k Wil even van de mooie morgen genieten. Goeie wacht.”

Langzaam kuiert Gerrit een pad op, dat naar een ander weiland loopt.

Daar grazen enige koeien en als hij goed kijkt, ziet hij een paar

boeren de wei inkomen. Ze hebben een bus en emmers op een handkar en gaan dus melken.

Juist als Gerrit bij de voorste koeien komt, zijn de beide mannen er ook.

Even kijken ze vreemd op, dat een soldaat naar hen toekomt, maar als Gerrit een praatje maakt en vertelt, dat hij ook van een boerderij komt, komen de tongen los.

Natuurlijk willen ze graag van alles weten: Waar de tocht heengaat, hoe groot 't leger is...

Maar Gerrit kan ze daar geen antwoord op geven.

„Een soldaat heeft slechts te gehoorzamen”, zegt hij. „Voor de rest zorgt de Prins wel. En... goed ook.”

Na een poosje neemt Gerrit afscheid en begeeft zich weer naar de legerplaats.

Daar zijn nu al meer soldaten ontwaakt. Ook Jaap is reeds uit de tent. Hij heeft z'n vrind gemist.

„Ben je al op pad geweest?” vraagt hij verwonderd.

„Ja, de morgen was zo mooi. Laten we eerst maar gaan eten. 't Zal wel spoedig weer marcheren zijn en dan kunnen we er tegen.”

Steeds meer soldaten komen te voorschijn en weldra is het gehele kamp op de been.

Een poos later horen ze commando's en trompetten klinken om de laatste treuzelaar aan te sporen. De tenten worden weggehaald en opgeborgen, de wapens worden aangejord, de vendels stellen zich in marscolonne.

Opnieuw doen de hoptieden commando's horen en dan gaat 't voorwaarts, al maar voorwaarts in de richting van de Maas.

Jaap en Gerrit kijken elkaar onder 't marcheren eens aan. Ze merken wel, dat 't in Zuidelijke richting gaat.

„Zou 't tóch Den Bosch zijn?” vraagt Jaap.

„'k Denk 't wel”, zegt Gerrit. „Eer 't avond is zullen we wel meer weten.”

Dat gelooft Jaap ook.

Na een paar uur zien ze in de verte de dijk van de Maas. Dicht bij de rivier wordt „halt” gehouden.

„Er zullen wel weer schepen klaar liggen voor de overtocht”, meent Jaap. „De Prins heeft daar natuurlijk al lang voor gezorgd.”

Jaap blijkt goed gedacht te hebben. Evenals bij de overtocht

over de andere rivieren is ook hier alles van te voren in gereedheid gebracht.

Zeilschepen en grote roeiboten brengen telkens een troep soldaten over.

Eindelijk is ook de afdeling van Jaap en Gerrit aan de beurt. Een gedeelte gaat op een zeilschip, maar Jaap en Gerrit krijgen met enige anderen een plaatsje in een grote roeiboot.

Ze zitten dicht op elkaar om maar zoveel mogelijk manschappen tegelijk over te kunnen brengen.

Een der soldaten, die aan de buitenkant van de boot zit, buigt zich wat op zij om z'n hand door 't water te laten gaan.

„'t Is lekker fris”, zegt hij lachend tegen z'n buurman.

„Pas maar op, anders val je d'r nog in”, antwoordt de aangesprokene.

„Welnee, 't water is zo rustig en dan... een fris bad is ook wel eens goed op z'n tijd.”

„Jij liever dan ik. 't Is me nu nog wat te koud.”

De eerste spreker haalt z'n schouders op. Hij buigt zich opnieuw over de rand van de boot, dieper nog dan te voren.

Opeens... een gil, een plons... de soldaat valt in het water!

Allen schrikken er van.

Ze kijken naar de plaats, waar de drenkeling verdween.

De roeiers houden de riemen in.

Waar... waar is de soldaat?

„Op je plaats blijven zitten!” wordt er gecommandeerd.

Net op tijd, want de boot begon al gevaarlijk over te hellen.

Gerrit kijkt naar 't water.

Daar ziet hij iets boven komen, even maar.

't Is de bovenkant van de soldatenhelm.

„Daar is hij!” roept hij en wijst naar de plek, waar hij de helm zag.

Plotseling een nieuwe plons.

Gerrit schrikt. Is er nu wéér een overboord gevallen?

Maar dan ziet hij, dat z'n vriend Jaap 't is. Die duikt de drenkeling na.

Er komt angst in 't hart van Gerrit. Zijn vriend kan wel goed zwemmen, maar zo'n soldaat in uitrusting weegt zo zwaar! En als de drenkeling hem vastgrijpt, zijn ze beiden verloren!

„Heere, behoud hen”, bidt hij zacht.

Allen kijken in spanning, hoe het zal aflopen.

„Die komen geen van beiden weer boven”, merkt er een op.

Dat maakt Gerrit nog angstiger en doet hem opnieuw bidden. Hij begrijpt wel, dat dit het enige is, wat hij op dat ogenblik kan doen.

Met grote ogen kijkt hij naar 't water. Komen ze dan nooit boven? Zal die ene soldaat gelijk krijgen met z'n opmerking? Er komt beweging in 't water, niet ver van de boot af. De haren van een hoofd komen boven!

't Is Jaap, die z'n helm in de boot had afgezet!

En... hij is niet alleen!

Proestend en blazend komt z'n hoofd boven en... hij heeft ook nog iets vast: de drenkeling!

Jaap gaat op z'n rug liggen en heeft z'n beide handen onder de kin van de drenkeling.

Zo komt hij langzaam nader.

Een dankbaar gevoel doortrilt Gerrit als hij dit ziet.

„Hou je goed, Jaap!” roept hij blij.

Steunend van de inspanning nadert hij de boot. Behulpzame handen worden uitgestoken en hijsen de beide soldaten er in. Druipend van 't water en trillend van de inspanning valt Jaap op een plank neer.

De drenkeling is bewusteloos, misschien wel erger. Dat is zo niet dadelijk te zien.

De hopman weet wat hem te doen staat.

„Op z'n buik op een plank”, beveelt hij.

Daar ligt de drenkeling al voorover, 't hoofd omlaag.

„Op z'n rug drukken”, klinkt 't weer.

Spoedig loopt er water uit de mond van de drenkeling. Als er niets meer komt, zegt de hopman: „Nu op z'n rug in de boot!”

Er wordt kunstmatige ademhaling toegepast.

Aller ogen zijn op de drenkeling gericht. Zal hij z'n ogen nog open doen? Of?

De roeiers hebben zich in die tijd weer op de riemen geworpen en de boot nadert de oever.

Het hoofd van de drenkeling hangt slap op zij.

Zijn armen worden steeds omhoog en omlaag gezwaaid. En dan... Een zucht!

De ogen knipperen, gaan even open, sluiten zich weer.

„Volhouden, mannen!” beveelt de hopman. „Er komt leven in!”

Opnieuw wordt een zucht gehoord, nu dieper dan eerst. De ogen gaan weer open en de drenkeling draait z'n hoofd wat om.

„Waar... waar ben ik?” klinkt 't uit zijn mond.

„Houd je maar kalm”, zegt de hopman. „Je bent gered.”

Als de boot de andere oever bereikt, kan de drenkeling met behulp van een paar makkers ook aan wal gaan.

„Je hebt je kranig gehouden, Jaap”, prijst de hopman. „Maar je moet je eerst vlug gaan verkleden, anders kun je ziek worden. Er zal nog wel een pakje voor je te vinden zijn.”

Aan de buitenzijde van de dijk verzamelen zich steeds meer soldaten.

Meer ongelukken doen zich bij de overtocht niet voor. Gerrit en enige makkers hebben Jaap van andere kleren voorzien.

Op een stil plekje ontdoet hij zich van z'n natte plunje en trekt de droge kleren aan.

Nu voelt hij zich dadelijk een heel ander mens.

Als hij weer bij z'n makkers is, komt de geredde naar hem toe.

Hij heeft ook van kleding verwisseld en ziet nog wat bleek.

Met uitgestoken hand nadert hij Jaap.

„Je hebt m'n leven gered, makker”, zegt hij, en er klinkt ontroering in z'n stem. „'k Zal 't m'n leven lang niet vergeten.”

„'t Was slechts m'n plicht. Als jij zo kon zwemmen als ik, zou je 't ook gedaan hebben. Dus... geen dank aan mij. Breng de Heere maar dank, Die mij kracht gegeven heeft om 't te kunnen doen...”

Wanneer de geredde weg gaat, werpt hij nog een dankbare blik op z'n redder.

9. 'T BELEG IS BEGONNEN

's-Hertogenbosch is ingesloten.

De Spaanse bevelhebber, Grobbendonk, wil de stad niet overgeven. Hij beschikt over een flink leger soldaten en daar hij een knap, maar ook een dapper veldheer is, zal hij de stad goed verdedigen.

Het water van de Dieze staat rondom de stad en belet de belegeraars dicht bij de muren te komen. Buiten de muren van de stad steken enige forten dreigend boven het water uit en doen telkens de bronzen stemmen over de vlakte horen.

Zo schijnt het haast een onmogelijkheid om deze sterke stad in te nemen.

De eerste dagen gebeurt er niets bijzonders.

De legerplaats rondom de stad is tamelijk rustig. Jaap en Gerrit zitten voor hun tent en zijn bezig hun musketten schoon te maken. Anderen liggen languit op de grond en koesteren zich in de stralen van de Meizon.

Dicht bij de tent van de beide vrienden zijn soldaten bezig zich te oefenen. De hopman laat ze allerlei bewegingen uitvoeren en wel zo flink, dat het zweet te voorschijn komt. Ze zijn blij als ze eindelijk wat rust mogen nemen en velen spoeden zich dadelijk naar de tent, waar een vrouw bier en brandewijn verkoopt. Daarmede proberen ze hun dorst, ontstaan door de zware oefeningen, wat te lessen.

Daar zijn ook soldaten, die de dobbelstenen te voorschijn halen en om geld of een frisse dronk beginnen te dobbelen.

Gerrit is blij, dat hij een vriend heeft, die zich aan dit spel niet overgeeft en ze zijn er in geslaagd om een paar makkers uit hun tent, die er ook mee wilden beginnen, te bewegen er van af te zien.

Als 't musket gereed is, ondernemen de beide vrienden een wandeling door de legerplaats.

Honderden tenten staan er verspreid om de stad. Hier en daar rijzen hoge korven met zand op. Daar staat een kanon achter

verscholen, dat zo nu en dan z'n kogels naar de stad slingert. Ze zien het water, dat spiegelt in de stralen van de zon. Dat vormt een geduchte belemmering om de stad te naderen.

„'k Begrijp niet, hoe we 't klaar moeten spelen om in de stad te komen”, zegt Jaap bij 't zien van al dat water. „Die Grobendonk weet wel wat hij doet. Daar is geen doorkomen aan”. „Nee, zoals 't nu is, niet. De Prins heeft misschien wel een middel, dat wij niet kennen. Hij zal ons toch zó niet laten liggen. Daar schieten we niets mee op.”

Al pratend zijn ze in de nabijheid gekomen van een grote tent. Daarboven wappert de Princevlag: Oranje, blanje, bleu. De vrienden weten wel van wie die tent is. Dat is 't verblijf van Prins Frederik Hendrik.

Een paar keer hebben ze hem al in 't kamp gezien. Hij zat te paard en was omringd door enkele officieren.

Voor de tent staan een paar schildwachten, een paar oude snorrebaarden. Ze kijken naar alle kanten rond.

Daar zien Gerrit en Jaap iemand in burgerkleding lopen. Hij heeft een grote rol onder z'n arm en begeeft zich naar de tent van de Prins.

Een der schildwachten houdt hem staande, maar als er even gesproken is, gaat de burger met die schildwacht de tent in.

„Wie zou dat zijn?” vraagt Gerrit verwonderd. „Wat moet een gewoon burger bij de Prins doen?”

„'k Geloof, dat ik 't weet”, zegt Jaap. „'k Heb horen zeggen, dat er een waterbouwkundige in 't leger moet zijn. Leeghwater heet hij. Dat is dezelfde, die verschillende meren heeft drooggemalen en tot vruchtbaar land gemaakt.”

„O, zou die dat zijn. Nou, dan gaat hij vast met de Prins praten over het water, dat om de stad staat. Die rol onder zijn arm zijn zeker tekeningen.”

„Dat is mogelijk. 'k Ben benieuwd of hij raad zal weten met dat water”.

„Ik ook.”

Zo trekken ze samen verder 't kamp door.

Overall is 't zelfde beeld: tenten met soldaten er bij, schansen, waaruit dreigende kanonnen steken, oefenende krijgsknechten en wagens, die het kamp binnenrijden met allerlei benodigdheden voor het grote leger.

Van de verdedigers der stad is echter weinig te zien. Daarvoor is de afstand te groot.

't Duurt niet lang of ons tweetal krijgt antwoord op de vraag: Wat zal er met het water gebeuren?

Er komt een groot aantal boeren in de legerplaats, die geen ander wapen hebben dan een... spa.

Zij zijn opgeroepen van de Veluwe en uit de Betuwe, ja, zelfs uit Holland en beginnen de grote strijd tegen... het water! Eerst worden de zes legerplaatsen, waaruit het leger van de Prins bestaat, versterkt. Dat is in vier dagen in orde. Maar daarmee is 't werk nog niet gedaan. De legerplaatsen worden verbonden door een versterkte linie, die wel vijf uur gaans lang is en dan komt er aan de buitenzijde van de legerplaatsen nóg een linie van wel 11 uur gaans lengte. Die moet dienen als bescherming tegen aanvallen van buiten!

De Dommel en de Aa, die in 's-Hertogenbosch samenkomen, worden afgedamd en het water wordt geleid door de gracht buiten de linie, waardoor veel land onder water komt.

Dit alles geschiedt onder leiding van Leeghwater. En deze bekwame man doet nog meer!

Er komen windmolens, die het water wegpompen, dat tussen de legerplaatsen en de stad is. Hoe meer water er verdwijnt, hoe dichter komen de loopgraven bij de belegerde stad.

Op een morgen moeten de soldaten de posten betrekken achter de buitenste linie. Wat heeft dat te beduiden?

Niet lang blijven Gerrit en Jaap in 't onzekere. De kanonnen laten zich horen, de musketten worden afgevuurd. Er is een Spaans leger gekomen om Den Bosch te ontzetten, om de Prins te dwingen het beleg op te breken!

„De Prins en Leeghwater zijn ze te slim af geweest”, zegt Gerrit tegen z'n vriend.

„Dat denk ik ook”, is 't antwoord. „Maar we hopen ze aan de overkant, met Gods hulp, weer te verjagen. 't Schijnt anders een groot leger te zijn. Hoor ze eens schieten!”

Jaap heeft gelijk. Graaf Hendrik van den Berg is met een groot leger verschenen en zal proberen de stad te bevrijden. Keer op keer wordt een aanval gedaan, maar ons leger zit te goed verschanst achter het water, dat een onoverkomelijke belemmering vormt.

Tenslotte geven de Spanjaarden het op en laten het Staatse leger met rust.

„Ze zijn verdwenen”, zegt Jaap verblijd, als ze dit merken.

„Ja... maar wat zullen die Spanjaarden nu gaan doen?”

'k Weet 't niet... Maar ik ben er niet erg gerust op.”

Gerrit kijkt wat somber. Dat is Jaap niet van hem gewend.

„We kunnen met onze zorgen toch steeds bij Eén terecht”, zegt Jaap, „en Die regeert alles.”

Dat moet Gerrit beamen en als ze 's avonds hun tent opzoeken om rust te vinden na de strijd van de laatste dagen, buigen de vrienden hun knieën en storten hun hart uit voor de Heere.

De loopgraven zijn reeds dicht bij één der forten, die voor de stad zijn. De vuurmonden hebben al een paar dagen dit fort Isabella vreselijk beschoten, zodat er grote gedeelten van in puin liggen, maar nog altijd houdt de dappere bezetting stand en geeft zo goed mogelijk antwoord op het hevige vuur der onzen.

Op een morgen in Juli begint de beschieting van dat fort al vroeg. Fluitend gaan de kogels door de lucht en de meeste treffen doel. Al zwakker en zwakker wordt het vuur beant-

woord, al dichter en dichter nadert een groep soldaten in de loopgraven de benarde vesting en bij die groep zijn ook Gerrit en Jaap. Zowel piekeniers als musketiers wachten op 't bevel, dat elk ogenblik kan komen.

Zo nu en dan horen ze musketkogels inslaan in de aarden wal naast de loopgraaf, zo nu en dan treft ook zo'n kogel doel en zakt een Staatse soldaat neer op de bodem van de loopgraaf. Wéér iemand, die het tijdelijke met het eeuwige verwisselt, of die met een pijnlijk gezicht z'n wonde tracht te verbinden... De kanormen van de onzen zwijgen.

Een bevel klinkt...

Daar springen de soldaten uit de loopgraaf en stormen op het fort af, dat nog maar enige tientallen meters van het voorste deel van de loopgraaf is verwijderd. Van alle kanten gaat het over de ingestorte muren naar binnen. De musketiers hebben geen tijd om het musket te laden en grijpen naar 't zwaard.

Een verwoed gevecht ontstaat.

Gerrit en Jaap strijden dicht bij elkaar en dringen de Spanjaarden terug.

Jaap komt even in 't gedrang. Twee Spanjaarden vallen onverhoeds op hem aan.

De een weet Jaap met een snelle zwaai van zijn zwaard neer te slaan, maar de ander dringt op hem in en probeert hem met een felle slag buiten gevecht te stellen .

Gerrit ziet het gevaar, waarin z'n vriend verkeert en zal hem te hulp komen.

Het zwaard van de Spanjaard zweeft al boven het hoofd van Jaap. Gerrits hulp zal...

Pats! Het zwaard van de Spanjaard vliegt uit diens hand. Een ander is Jaap's redder en Gerrit ziet met één oogopslag wie het is: de geredde drenkeling toont zijn dankbaarheid aan zijn redder!

Al minder wordt de tegenstand der Spanjaarden. De laatsten zien het vruchteloze van hun strijden in en geven zich over.

Even later wappert de Princevlag op de puinhopen van het veroverde fort en keren de aanvallers naar het kamp terug.

Jaap en Gerrit zoeken nu op hun beurt degene op, die het leven van Jaap redde. Eerst vinden ze hem niet, maar na een poosje ontdekken ze hem bij enige andere strijdmakkers.

Hij heeft een verband om zijn hand en is dus blijkbaar gewond geraakt.

„Jij hebt nu mijn leven gered, makker”, zegt Jaap hartelijk en drukt hem de hand.

„Nu zijn we pas weer gelijk”, lacht de ander. „Dat was eigenlijk ook lang niet zo moeilijk als wat jij voor mij hebt gedaan.”

„Toch hartelijk bedankt. Maar... ben je gewond?”

„Dat heeft niet veel te betekenen. Er is alleen maar een lapje vel afgeschaafd.”

Gerrit denkt echter, dat 't wel iets meer zal zijn dan alleen het vel, want het bloed komt door 't verband heen.

Als ze samen een frisse dronk hebben gehaald bij de zoetelaarster, natuurlijk op kosten van Jaap, keren de beide vrienden naar hun tent terug, om wat uit te rusten van de vermoeienis van de strijd.

Nog vóór de zon geheel onder is, gaan ze slapen. Eerst danken ze de Heere voor de bewaring op deze dag en smeken ze ook Zijn bescherming af voor de nacht, die komt.

Spoedig vinden ze de werverdiende rust in een verkwikkende slaap.

De wapperende vlag op de puinhopen van 't veroverde fort, staat daar als een zwijgende getuige van het slagen van de onderneming van de afgelopen dag.

10. WAT ZAL DE PRINS DOEN?

Er gaat iets gebeuren in 't legerkamp.

De soldaten zijn nieuwsgierig om te weten wat er aan de hand is.

De een zegt het tegen de ander en zo is 't spoedig in 't hele kamp bekend.

Wat is er toch aan de hand?

Wel, er is een gezant van de Staten gekomen, een deftige sinjeur. Hij is dadelijk naar de Prins geleid en sommigen, die hem gezien hebben, weten te vertellen, dat dat heerschap lang niet vriendelijk keek.

Zou hij een slechte boodschap hebben gebracht?

Men weet het niet.

De een denkt dit en een ander dat, maar die dag weet niemand het juiste.

De volgende dag echter horen Gerrit en Jaap telkens weer enige bijzonderheden en... die maken, dat hun stemming lang niet opgewekt is.

En geen wonder, want de toestand voor ons land ziet er donker uit.

De graaf Van den Berg met z'n Spaanse soldaten en een keizerlijk leger onder generaal Montecuculi zijn met elkaar verenigd en hebben een inval in ons land gedaan.

Vanuit een legerkamp te Dieren trekken grote troepen soldaten naar alle zijden het land in. In de richting van Hattem is 10.000 man gegaan en naar Amersfoort 12.000. Vijandelijke benden stropen Friesland en Groningen af en daar Amersfoort wel spoedig ingenomen zal worden, vormt dat leger een bedreiging voor Amsterdam en heel Holland.

„Begrijp je de bedoeling van die inval?” vraagt Jaap aan Gerrit.

„Dat zou ik denken. Op die manier willen ze proberen om ons hier weg te krijgen. 't Lijkt er anders niet veel op, dat we zullen opbreken, maar je weet nooit. 't Zou geweldig jammer

zijn, als 't moest, want als we zó nog enige tijd doorgaan, moet Grobbendonk zich overgeven."

Jaap is 't goed eens met z'n vrind.

„'k Zou wel eens willen weten, wat de Prins geantwoord heeft", zegt hij. „Hij lijkt me er de man niet naar om dit werk op te geven. Kom, we zijn vrij, laten we wat rondlopen. Misschien horen we er nog iets van."

Als ze hier en daar een praatje maken met andere soldaten, vernemen ze wel, dat de Prins heel niet van plan is het beleg op te breken. Eén weet zelfs te vertellen, dat de Prins gezegd heeft: „We blijven hier. Den Bosch moet vallen. Laat de omtrek van Amsterdam maar onder water zetten en laten alle mannen soldaat worden. Die kunnen de vijand wel tegenhouden. Eerst moet Den Bosch vallen."

't Blijkt wel, dat de Prins niet van plan is weg te trekken. De strijd om de stad wordt voortgezet.

Gerrit denkt zo nu en dan aan „Daatselaar". Hoe zullen ze het daar hebben? Zouden die Spaanse troepen daar ook geweest zijn? 't Dorp ligt niet ver van Amersfoort...

Daar maakt hij zich zorgen over en in z'n gebed kan hij niet nalaten de gehele familie aan God op te dragen.

Hoe zal 't met dat ingevallen leger aflopen? Zullen ze in Holland komen... óf... zouden die indringers weer aftrekken?

Die vragen vormen in de komende dagen meermalen het middelpunt van de gesprekken, niet alleen tussen Gerrit en Jaap, maar ook tussen de andere soldaten.

Na enige tijd krijgen ze daar antwoord op van een kant, vanwaar ze 't niet verwacht hebben.

Op een morgen zijn onze beide vrienden in de nabijheid van een hoog gezelschap.

Daar is Prins Frederik Hendrik met zijn neef, Ernst Casimir, de stadhouder van Friesland. Daar is ook Leeghwater met nog enkele andere heren.

De kanonnen worden nagezien of ze goed zijn opgesteld. Er wordt gesproken over wegmalen van een gedeelte van het water, dat nog tussen de stad en de legerplaats is. Dan kan de stad weer dichter genaderd worden.

Jaap en Gerrit kijken op eens naar de andere kant. Wat is daar te doen?

Ze zien een ruiter te paard aankomen, die omstuwd wordt door een grote troep juichende soldaten.

Wat zou dát te betekenen hebben?

Kijk toch eens hoe blij die soldaten zijn! Ze zwaaien met hoeden, ze steken juichend hun wapens omhoog. De vrienden begrijpen er niets van.

Een paar wachten brengen de ruiter bij de Prins. De soldaten blijven op een afstand staan.

De ruiter stijgt van 't paard en gaat naar de Prins toe. Hij groet eerbiedig met een buiging en dan klinkt 't helder en blij uit z'n mond, zodat het ver te horen is: „Hoogheid, Wezel is ingenomen! Hier hebt u de vlag!”

Wezel ingenomen? Wat heeft dat met de belegering van Den Bosch te maken?

Wel, in de stad Wezel werd alles bewaard wat het Spaanse leger, dat in ons land gevallen was, nodig had. Het was de voorraadschuur, waaruit het leger werd voorzien van al het nodige. Nu ze Wezel verloren hebben, zullen ze spoedig aan alles gebrek krijgen. En... dan moeten ze ons land wel verlaten.

De ruiter, een burger uit Wezel, vertelt dan aan de Prins hoe dat gegaan is. Gerrit en Jaap kunnen het niet verstaan, maar ze horen het spoedig van anderen.

De heer Van Dieden, Otto van Gent, was met een klein leger soldaten uit Arnhem opgetrokken naar Wezel. Ze gingen de stad belegeren. Konden ze haar niet innemen, dan kreeg de vijand die tijd toch ook geen voorraad uit de stad toegezonden. De poort van de stad werd stukgeschoten, maar daar de ophaalbrug omhoog gehaald was, konden de soldaten niet binnen de stad komen.

En toen gebeurde er iets, waar niemand op gerekend had.

Opeens viel de ophaalbrug omlaag!

Wat was er gebeurd?

Een kanonskogel van de Spanjaarden, die gericht was op de Staatse soldaten, had de ketting van de brug stuk geschoten! De onzen holden de stad in, namen de Spanjaarden gevangen en maakten een grote buit.

En wat zei de Prins, toen hij dit hoorde?

Bevend van vreugde en ontroering riep hij: „O, mijn zoon, mijn zoon, is het zó geschied? Zo is het louter werk van God en niet van mensen!”

Het ganse legerkamp begint spoedig te juichen van vreugde, als 't overal bekend is.

Die dag wordt een feestdag voor alle soldaten in het kamp en de boodschapper uit Wezel ontvangt een rijke beloning.

's Avonds zegt Gerrit tegen z'n vrind:

„Men zegt wel eens, dat God geen wonderen meer doet, maar nu zien we, dat dit nog wél het geval is.”

In een ontroerd dankgebed prijzen ze de Heere voor deze schone uitkomst.

't Gaat al dichter op de stadsmuur aan. In de nacht zijn de gravers zelfs bezig geweest om onder de stadsmuur een gang te maken. Daarin wordt buskruit gedaan, een lont er aan bevestigd en... tegen de morgen wordt een hevige knal vernomen. Gerrit en Jaap kijken bij 't licht worden naar de stadsmuur. „Zie eens!” wijzen ze elkaar.

Een groot deel van de muur der stad is ingestort en er vertoont zich een grote bres.

„Nou zal 't spoedig stormlopen worden”, meent Gerrit. En hij heeft gelijk.

Nog diezelfde morgen begint de aanval op die bres. Met de stormpas gaat 't er naar toe.

Hevig wordt er gevochten, maar de Spanjaarden weten stand te houden en Grobbendonk denkt er niet aan de stad zo over te geven, al weet hij, dat er van buiten geen hulp meer te wachten is.

Na een felle aanval trekken de onzen zich terug in de loopgraven. Ook Jaap en Gerrit.

Zo nu en dan wordt er vanaf de stadsmuur hevig geschoten en als er een 't waagt te ver boven de loopgraaf uit te komen, volgt er nieuw musketvuur.

Enkele soldaten steken zo nu en dan hun helm boven de loopgraaf uit. Zo proberen ze of de vijand nog waakzaam is.

De geredde drenkeling is weer dicht in de buurt van de beide vrinden. Ze noemen hem nu bij z'n naam. Hij heet Willem Derksz.

Als 't een poos stil is en er ook niet op de omhooggestoken helmen gevuld wordt, waagt Jaap het om even boven de borstwering naar de muur te kijken.

„Niet doen, Jaap”, wil Gerrit nog zeggen.

Te laat!

Een salvo uit musketten weerklinkt — en Jaap rolt achterover! Gerrit buigt zich over z'n vrind heen, met angstige ogen. Ook Willem heeft z'n redder zien vallen en snelt toe. Op de borst van Jaap komt bloed te voorschijn.

Wat zullen ze doen?

Jaap ligt met gesloten ogen.

Als er nu maar geen aanval wordt bevolen, want dan moeten ze hem in de steek laten.

Vlug gaat Gerrit naar de hopman, die niet ver af is. Daar vertelt hij, wat z'n vrind is overkomen en vraagt of ze hem weg zullen brengen naar de legerplaats.

Hij krijgt toestemming om met Willem te gaan, daar er voorlopig geen aanval zal plaats hebben.

Dan dragen Gerrit en Willem met tranen in de ogen hun gewonde makker naar 't kamp.

't Is avond en de strijd voor die dag is ten einde. In de tent van Gerrit is een plaats open, van Jaap!

Gerrit kan de slaap niet vatten en geen wonder. Jaap is... gestorven.

Willem en hij zijn die avond bij 't sterven geweest en dat heeft hem aangegrepen.

Hij ziet alles nog voor zich.

In een grote tent, waar nog meer gewonden waren, lag Jaap op een veldbed van stro. Een dodelijk bleek overdekte z'n gezicht.

Een paar keer waren z'n ogen al open gegaan en had hij Willem, maar vooral hem, aangekeken.

Die ogen stonden zo flauw, 't was of 't licht er al uit ging.

„Water, Gerrit”, klonk 't zacht.

Met kleine teugen dronk hij en keek dan z'n vrind aan.

„Hoor eens, Gerrit”, zei Jaap zacht.

Bij 't gezicht van de stervende luisterde hij. „'k Ga sterven... de strijd is gedaan... 'k mag naar... Boven... naar Jezus... Houd...”

Een hoestbui belette hem verder te spreken. Z'n ogen staarden daarna naar boven... een snik... Jaap was niet meer.

Ontroerd zagen ze beiden op hun gestorven strijdmakker neer. Ze konden in 't begin geen woord uitbrengen.

Eindelijk zei Willem: „'t Is gebeurd. Nou kan hij geen getuige zijn van de intocht in de stad.”

„Jaap heeft al intocht gehouden in een veel schoner stad dan Den Bosch”, antwoordde Gerrit.

Eerst begreep Willem dat niet goed. Daarom legde hij dit even uit.

„Hij is nu in het Hemelse Jeruzalem bij zijn Koning. Naar Jezus, zei hij. Jaap was een krijgsknecht van die Hemelse Koning. Nu mag hij altijd bij Hem zijn.”

„Mochten we allen zó sterven”, zei Willem toen.

Daar spraken ze samen nog enige tijd over en hij hoopte, dat Willem, die te voren zich niet om God en Zijn dienst bekommerd had, nu tot andere gedachten mocht komen. In zijn gebed heeft hij daar ook om gevraagd.

Als Gerrit eindelijk inslaapt, is hij onbekend met hetgeen zich die nacht afspeelt, hetwelk zo'n verandering zal geven in de strijd om de stad.

11. HET EINDE VAN 'T BELEG

De nacht is stil.

In de legerplaats en in de stad slapen de soldaten. Alleen de schildwachten staan op hun post. Maar die zijn ook niet erg waakzaam, daar er in de nacht wel geen aanvallen zullen plaats hebben. Waarom zullen ze dan zo erg opmerkzaam zijn?

Ook in de legerplaats schijnt alles in diepe rust.

Maar toch...

Daar gaat iemand in de richting van de bres in de stadsmuur. Behoedzaam, o, zo behoedzaam. 't Is een sergeant uit het Staatse leger en onder z'n wambuis... daar draagt hij een vlag, de Princevlag.

Voorzichtig, als een sluipende kat, gaat het naar de muur, die in puin ligt.

Zo nu en dan staat hij stil en luistert. Dan gaat 't nóg voorzichtiger weer verder.

Hij waagt veel, die sergeant, want als men hem ziet, is hij een verloren man!

Voetje voor voetje gaat 't over de puinhopen in de bres. Eén enkele steen, die valt, zal de schildwacht opmerkzaam maken.

Dan is hij verloren!

Hij gaat verder... langzaam verder.

En... 't lukt!

Hij komt in de stad en verdwijnt onopgemerkt in de straten...

De zon is nog nauwelijks op, als Frederik Hendrik de trompetten laat blazen, ten teken dat de stad aangevallen zal worden. Van alle kanten gaat 't naar de stad en weldra is het gevecht in volle gang.

In 't leger van de Prins wordt opeens gejuich vernomen. Men heeft iets opgemerkt! Dat is de oorzaak er van! Zie... dáár... boven op de toren van de St. Janskerk... dáár waait... de Princevlag! Het oranje-blanje-bleu wappert fier in de wind.

Ha, men is zeker aan de andere zijde van de stad naar binnen gedrongen. De stad is dus al bijna genomen!

't Gejuich neemt toe en doet de Spanjaarden verschrikken. Ook Grobbendonk.

Zijn blik gaat naar de toren. Wat ziet hij daar?! De Princevlag! Maar dan zijn de vijanden in de stad. Nu is verder vechten nutteloos bloedvergieten!

De dappere Grobbendonk wil 't leven van zijn soldaten sparen. Hij laat de trompetten blazen. Hij wil de stad overgeven! De strijd wordt gestaakt.

Door de bres dringen de Staatse soldaten bij drommen naar binnen. Gerrit en Willem behoren bij de voorste afdeling.

Al verder en verder gaat 't de stad in. Maar van de andere zijde worden geen Staatse soldaten gezien!

Er waren nog geen troepen in de stad, toen Grobbendonk de overgave liet blazen. Er was maar één Staatse soldaat in de stad geweest. Die éne was de sergeant, die in de nacht naar binnen was geslopen. Hij was in de kerktoren geklommen, had de Spaanse vlag er af gehaald en de meegenomen Princevlag lustig doen wapperen. Die sergeant had door zijn moedige daad de overgave van de stad bespoedigd en daardoor het leven van veel soldaten gered!

De 14e September 1629 was een blijde dag!

De onneembaar geachte vesting Den Bosch was ingenomen.

De Heere had onze krijgswapenen gezegend!

De stad was Staats geworden!

En Grobbendonk? En zijn soldaten?

Met vliegende vaandels en slaande trommen mogen ze weg trekken. De dappere verdedigers mogen gaan waarheen ze willen.

Prins Frederik Hendrik weet dapperheid te waarderen.

En hoe verging het die dappere sergeant?

Zijn moedige daad had aller bewondering gewekt. De Prins heeft hem er rijkelijk voor beloond. En dat had hij toch ook wel verdiend.

De strijd is ten einde. Het kamp wordt opgebroken.

Prins Frederik Hendrik gaat naar het „Huis Ten Bosch”, het paleis, dat dicht bij Den Haag is gelegen. Daar gaat hij uitrusten van de vermoedenissen van het beleg.

Gerrit en Willem zijn vrienden geworden. Ze hebben afgesproken, dat ze het musket voorlopig zullen laten rusten.

Willem zal naar zijn huis gaan en Gerrit verlangt er naar om „Daatselaar” met z'n bewoners terug te zien.

„Ik kom je spoedig eens opzoeken”, belooft Willem bij 't afscheid.

Dat vindt Gerrit natuurlijk prachtig.

Zo gaat elk zijns weegs.

12. OP „DAATSELAAR”

Gerrit is op „Daatselaar” met blijdschap ontvangen.

Bij z'n aankomst miste hij echter iemand. Geurt zag hij niet. Natuurlijk vroeg hij dadelijk naar z'n oude, invalide vriend.

„Geurt is er niet meer”, vertelde de boer met tranen in z'n ogen. „Hij is gestorven.”

Daar ontroerde Gerrit van. Geurt niet meer op „Daatselaar”... dat was zo vreemd.

„Is hij ziek geweest?” vroeg hij nieuwsgierig.

Toen vertelde de boer het.

Geurt was op een morgen van de „keet” gekomen, maar toen hij een paar stappen gedaan had, was hij gevallen. „k Voel me zo raar, zo draaiërig”, zei hij.

Samen met de knecht had hij hem weer te bed gelegd. Nog een paar dagen leefde Geurt. De hevige koorts hadden z'n sterke lichaam in korte tijd gesloopt.

De laatste dag kon hij weer wat beter spreken. 't Was net of er een verandering in de ziekte was gekomen. 't Bleek maar schijn te zijn en Geurt wist dat zelf ook.

„k Ga sterven, Hein”, zei hij, „en ik verlang er naar om bij m'n Heiland te zijn. 't Is vrede in m'n hart. O, de Heere is zo goed geweest voor mij, arme zondaar. De Heere Jezus heeft voor al mijn zonden betaald. Wat zal 't heerlijk zijn, als ik Hem daarvoor straks eeuwig mag loven en prijzen...”

Rustig, met een blijde glans op z'n gezicht, was hij gestorven. Gerrit was er een poos stil van.

Hij had in korte tijd nu twee vrienden verloren, Jaap en Geurt. Die eerste avond was 't laat, toen de bewoners van de boerderij gingen slapen. Dat kwam omdat Gerrit zoveel te vertellen had over de belegering van 's-Hertogenbosch.

„Hoe lang denk je hier te blijven, Gerrit?” vraagt de boer de volgende dag. Of — blijf je hier nu voorgoed? Klaas gaat ons

in 't voorjaar verlaten en dan zou jij z'n plaats weer kunnen innemen."

„Als 't goed is, wil ik hier wel een poos blijven, baas. 'k Zou dan 't werk van Geurt kunnen doen en ook bij 't andere werk mee kunnen helpen. 'k Hoop echter weer soldaat te worden. Als de Prins me nodig heeft, ga ik weer in 't leger."

„Je moet natuurlijk zelf weten wat je doet, Gerrit. Je weef nu, hoe ik er over denk. Blijf dus maar zo lang als je wilt. Werk is er hier altijd wel voor je."

Gerrit is blij met dat voorstel. Nu kan hij dienst nemen als het nodig is. En dat kan soms gauw 't geval zijn.

Er is nóg iemand blij als hij 't hoort. Dat is Berend. Die kan goed opschieten met Klaas, maar bij hem gaat niemand boven Gerrit. Die blijft z'n grootste vriend. En als 't maar enigszins mogelijk is, bevindt de kleine baas zich in diens nabijheid.

Op een mooie Decemberdag ziet Gerrit, die bezig is wat hooi uit de hooiberg te halen, dat een wagen stilstaat bij de „dam" van „Daatselaar". Er springt iemand van de bok, die roept: „Bedankt, hoor!", waarna de wagen weer doorrijdt.

Zal dat bezoek zijn voor hen? Nieuwsgierig kijkt Gerrit naar de weg, waar nu een jonge man te zien is, die de „dam" ingaat. Opeens komt er een blijde lach op 't gezicht van Gerrit. Hij heeft de bezoeker herkend en laat de kar met hooi in de steek. Op een drafje gaat hij de bezoeker tegemoet, die ook Gerrit herkend heeft, want een hand wordt al als groet omhoog gestoken.

„Ha, Willem, ik ben blij, dat je komt!" zegt Gerrit nog voor hij z'n oude strijdmakker de hand kan schudden.

„Hallo, Gerrit. Ja, ik ook, hoor. De dag begon vanmorgen zo mooi. Toen besloot ik maar naar jou te gaan. De reis is me meegevallen. 'k Heb een paar keer met iemand kunnen meerijden en zo ben ik er er gauwer dan ik dacht."

„Hoe is 't thuis?" vraagt Gerrit.

„O, dat is in orde. Vader en moeder zijn goed gezond en m'n broer en zusters maken 't ook best. Vader zou me graag thuis willen houden om hem te helpen. Ik kon dan later z'n opvolger worden. Maar 'k weet nog niet wat ik doe. Als de Prins weer..."

Verder komt hij niet, daar ze bij de deur van de boerderij zijn en de boer al te voorschijn komt.

„Mijn strijdmakker, Willem, komt ons opzoeken, baas”, zegt Gerrit opgewekt.

De boer heet Gerrit's vriend hartelijk welkom en als ook de vrouw en de kinderen hem begroet hebben, voelt Willem zich dadelijk op z'n gemak.

„'k Zal Klaas zeggen, dat hij je werk maar moet afmaken, Gerrit”, zegt de boer. „Jij hebt vandaag natuurlijk vrij.”

„Dat is een meevaller, hè Willem”, lacht Gerrit. „Nu kunnen we hier alles op ons gemak bekijken.”

„Laten we dan eerst maar eens wat gebruiken”, stelt de vrouw voor. „Willem zal wel trek hebben na zo'n reis.”

Even later zitten allen gezellig bij elkaar en drinken een kroes bier, die de baas voor deze gelegenheid uit de kelder heeft gehaald.

„'k Dacht, dat hier nog een invalide was”, zegt Willem. „Jij had 't wel eens over Geurt...”

„Ja, die was hier ook”, antwoordt z'n vriend. „Maar hij is gestorven, toen we voor 's-Hertogenbosch lagen.”

„We missen Geurt erg”, zegt de boer. „We waren zo aan hem gewend. Maar hij is goed heengegaan en heeft 't nu beter dan bij ons.”

De boer vertelt dan hoe Geurt is gestorven.

Willem kijkt zo nu en dan Gerrit aan en als de boer alles verhaald heeft, zegt hij: „Je hebt dus twee vrienden verloren, Gerrit, Jaap en Geurt. Hoe gelukkig, als je ze zó verliezen mag. Dat is voor de overledene alleen maar winst en voor anderen kan het soms tot zegen zijn. Ik ben tenminste blij, dat ik bij 't sterven van Jaap geweest ben. Daardoor is mijn leven heel anders geworden. Ja, baas”, zo wendt hij zich tot de boer, „'k was vroeger een onverschillige klant, bekommerde me niet om God. Dat heeft mijn ouders veel verdriet gebracht. Ik wilde me niet schikken naar de wensen van mijn vader en moeder, die me telkens het boze en zondige van mijn leven vóórhielden en veel voor me baden. Ik spotte met hun vermaningen en ben soldaat geworden om onder hun ogen uit te zijn. Dat „vrome gedoe”, zoals ik het toen noemde, wilde ik ontlopen.

Bij m'n afscheid zei m'n vader tegen me: „Willem, ik weet, dat je van ons gaat, omdat je God wilt ontlopen. Maar weet 't jongen, de Heere is overal en... wij zullen voor je bidden...”

'k Heb onverschillig mijn schouders opgehaald en toen ik eenmaal soldaat was, bekommerde ik me nergens meer om. Gerrit

zal u wel verteld hebben, wat er gebeurd is, toen we de Maas overstaken. Dat is 't begin geweest van de verandering in mijn leven. 'k Wou de Heere ontlopen, maar God zocht mij op en heeft me laten zien, dat ik bezig was tegen een goedgevoelend God te zondigen. Daarvoor heeft hij Jaap en Gerrit willen gebruiken... Wat ben ik nu blij, dat ik jullie mocht ontmoeten, Gerrit."

Willem heeft tranen in z'n ogen gekregen en wacht even voor hij verder vertelt.

„Toen ik naar Jaap ging, om hem te bedanken voor m'n redding, wilde hij van geen dank weten. „Brenge de Heere maar dank, Die mij kracht gegeven heeft om 't te kunnen doen...” Die woorden hoorde ik telkens weer, maar 'k probeerde er over heen te leven. 'k Wou me niet tot God wenden. En toch... 'k Voelde me steeds sterker tot Jaap en Gerrit aangetrokken en bleef steeds in hun nabijheid. 'k Hoopte Jaap ook eens te kunnen redden om zo mijn onrustige hart tot bedaren te brengen. 'k Heb 't mogen doen, maar... Jaap is tóch gevallen in de strijd. 'k Hoor hem nog fluisteren, dat hij naar Jezus ging... En later die woorden van Gerrit: „Jaap heeft al intocht gehouden...” 't Waren woorden, die 'k eerst niet begreep maar na de uitlegging van Gerrit wel. Toen zag ik, dat ik zo niet sterven kon. Mijn zonden begonnen me zwaar te drukken en 'k vreesde, dat ik zó zou moeten sterven. Dat kon ik niet...

Toen ik thuis kwam en met blijdschap door mijn ouders ontvangen werd, kon ik 't op 't laatste niet meer uithouden. In de eenzaamheid heb ik 't voor de Heere uitgeroepen: O, mijn zonden, mijn zonden! Heere, wees mij genadig! En... God heeft mij verhoord en is mij genadig geweest. 'k Heb hoop gekregen, dat de Heiland ook mijn zonden vergeven wil. Ik heb naar God niet omgezien, maar Hij heeft me in Zijn grote liefde opgezocht. Wat is de Heere goed, wat is Hij vol van genade...

Jullie begrijpen, dat mijn ouders blij zijn met deze verandering. Toen ze 't hoorden, ontroerden ze zo, dat vader geen woord kon zeggen en moeder alleen maar zeggen kon: „Mijn jongen — wat is dat groot...!” Daarom wil vader me nu voorgoed thuis houden. Maar ik weet niet of ik 't wel doe. Als de Heere me spaart, wil ik nog graag weer meehelpen om de rest van ons land te helpen bevrijden. En jij, Gerrit?"

Ja, dat wil Gerrit ook. Daarom spreken ze af, dat ze elkaar op de hoogte zullen brengen, als ze weer soldaat zullen worden.

Wanneer de baas en Klaas weer aan 't werk gaan, laat Gerrit z'n vrind de boerderij zien. Dan zegt de baas tegen z'n knecht: „Ook in het leger onder ruwe soldaten kan God iemand nog tot een zegen doen zijn, hè Klaas...”

Daar weet Klaas geen ander antwoord op dan een enkele hoofdknik.

Die nacht slaapt Willem op de boerderij en de volgende morgen brengt Gerrit hem, op voorstel van de boer, met het paard en de wagen tot voorbij Amersfoort.

Als Gerrit weer terug rijdt, kijkt hij nog enige keren om en zwaait de zweep als een groet naar Willem, die weer terugwuift.

Eindelijk maakt de weg een bocht en zien ze elkaar niet meer. Gerrit heeft echter beloofd, dat hij z'n vrind die winter nog een bezoek zal brengen, zodat het gescheiden zijn niet van lange duur zal zijn.

„Bij leven en welzijn”, voegde Willem er aan toe en keek daarbij z'n vrind aan of hij zeggen wilde: „Dat zou ik vroeger er niet bij gezegd hebben.”

Met een dankbaar hart gaat Gerrit huiswaarts.

13. EEN ONTMOETING

Gerrit rijdt met het Utrechtse wagentje al weer op de weg buiten Amersfoort. Hij laat het paard lustig draven, want hij wil zo gauw mogelijk weer op „Daatselaar” zijn. 't Is rustig op de weg. Slechts een enkele wagen en een paar voetgangers is hij voorbij gereden. Daarom behoeft hij niet veel acht te geven op 't paard en laat dit trouwe dier de vrije teugel.

De gedachten van Gerrit zijn nog bij Willem. Wat is die veranderd in die korte tijd! Wie hem vroeger gekend heeft zou het haast niet kunnen geloven, dat dit dezelfde Willem is van een half jaar tevoren. Door de genade des Heeren is dit gebeurd! Hij heeft in Jaap een trouwe vriend verloren, maar hij heeft Willem er voor in de plaats gekregen.

Zo peinzende heeft hij niet gemerkt, dat er een eind voor hem uit iemand op de weg loopt, die in dezelfde richting gaat als hij. Wanneer het wagentje echter door een tamelijk diepe kuil schommelt, kijkt hij voor zich en ziet de wandelaar. 't Eerste ogenblik slaat hij weinig acht op hem, maar als de wandelaar zich even omkeert om naar het wagentje te zien, gaan de ogen van Gerrit vol verbazing wijd open. Hij merkt opeens wie daar op de weg gaat. 't Is Jan, de zoon van de wagenmaker.

„Vooruit, vos!” klinkt 't en vlugger dan te voren draaft het paard over de weg, zodat de matroos spoedig is ingehaald.

Deze heeft ook gezien, wie er in 't wagentje zit. Hij blijft aan de kant van de weg staan en steekt al een hand in de hoogte.

„Hallo, Jan”, zegt Gerrit verblijd.

„Hallo, Gerrit”, klinkt 't opgewekt terug.

Het wagentje houdt stil.

„Stap maar in, jog”, nodigt de koetsier, „'k zal je wel thuis brengen. Kom je weer een poosje op 't dorp?”

„Ja, d'r zit weer een reis op en 'k verlang er naar om m'n ouders te zien. Ze zijn zeker nog goed gezond?”

„Dat geloof ik wel. 'k Heb er tenminste niet van gehoord, dat ze ziek zijn.”

Jan heeft z'n plunjezak al een plaatsje gegeven en zit weldra

naast Gerrit, die met een „vort peerd” de wagen weer aan 't rijden krijgt.

„Een goede reis gehad?” informeert Gerrit.

„Nou, dat houdt niet over. We zijn aan de slag geweest met de Duinkerker kapers en... Piet Hein is in dat gevecht gesneuveld. Dat is een groot verlies voor de vloot.”

„Piet Hein gesneuveld? Ja, dat is zeker een verlies. Is 't daar zo heet toegegaan?”

„Och, niet heter dan in andere gevechten... Maar we zijn onze admiraal kwijt...”

Gerrit merkt wel, dat Jan onder de indruk is van dat verlies. Daarom vraagt hij: „En hoe is 't met die oude matroos? Je weet wel, die verleden jaar bij jullie thuis is geweest...”

„O, met Doris bedoel je... Nou, dat gaat best. Hij is nog goed gezond. Een aardige baas is 't. Daar heb je een grote steun aan. 't Is een oprechte christen, die niet duldt, dat er met God en Zijn dienst gespot wordt. Wij kunnen het samen uitstekend vinden en 'k hoop nog menige reis met hem te maken.”

Daar het paard flink draaft, zijn ze spoedig bij de woning van de wagenmaker.

„Ho, peerd!” klinkt 't en de wagen staat stil.

„Je gaat zeker even mee naar binnen?” nodigt Jan.

„Nee, dat gaat niet, jog, 'k moet naar „Daatselaar”. De boer weet anders niet waar 'k zo lang blijf.”

„Nou, kom dan vanavond een poosje. Je zult ook nog wel iets te vertellen hebben, denk ik.”

„Goed, dat is afgesproken... Kijk, daar komen je ouders aan. Ze hebben je zeker al gezien. Tot vanavond dan, hè?”

„Ja, tot vanavond... En... nog wel bedankt voor je thuisbrengen.”

„Geen dank...!” klinkt 't en daar rijdt Gerrit al weer.

Onderweg denkt hij nog aan de wagenmakerszoon. 't Scheen, dat deze liever niet over die zeeslag begon. Dat kwam vast door dat sneuvelen van Piet Hein. Hij had meermalen gehoord, dat het scheepsvolk erg veel met hem op had. En dan was 't geen wonder, dat Jan nu nog onder de indruk was van dat sterven. Maar hij zal toch proberen om Jan vanavond aan 't vertellen te krijgen.

Zo peinzend heeft hij „Daatselaar” bereikt en stapt het paard de dam in, die naar het erf leidt.

't Is gezellig in de kamer van de wagenmaker. Het vuur in de haard verspreidt een aangename warmte en houdt de Decemberkou wel buiten de deur.

Tegen de avond begint 't te vriezen en de tintelende sterren aan de heldere hemel voorspellen, dat het spoedig winter zal worden, te meer, daar de wind die dag naar 't Oosten is gedraaid. Gerrit zit met de wagenmaker, Jan en de knecht dicht bij het vuur, terwijl Jans moeder bij het lampje, dat op de tafel staat, bezig is een kous te breien.

De rode gloed van 't houtvuur verlicht de gezichten van de mannen, die al enige tijd in druk gesprek zijn geweest over de mogelijkheid van een langdurige vorst.

Als 't gesprek hierover een ogenblik afbreekt, zegt Jan opeens: „Zeg, Gerrit, nu kon je ons wel eens vertellen, hoe 't gegaan is met de verovering van 's-Hertogenbosch. 'k Heb van m'n ouders al gehoord, dat je daar bij bent geweest.”

„Dat wil ik wel doen, maar dan ben jij straks aan de beurt, hoor”, is 't antwoord.

„Nou, goed dan. Je zult je zin hebben, Gerrit.”

„Mooi”, zegt de wagenmaker, „zo horen wij er ook iets van. We hebben nog niet veel van z'n reis gehoord, Gerrit. Zelfs z'n moeder is er niet in geslaagd, hem aan 't praten te krijgen. En die heeft er anders wel slag van. Laat maar eens horen, hoe jij 't voor Den Bosch hebt gehad, jog. Wij hebben er natuurlijk wel wat over gehoord, maar jij kunt 't ons toch veel beter vertellen, omdat je er zelf bij bent geweest.”

't Wordt een poosje stil in de kamer. Zelfs de breipennen van Jans moeder blijven rusten.

Zonder veel ophef te maken laat Gerrit de voornaamste gebeurtenissen uit het beleg horen.

Als er nog even over gesproken is, zegt Gerrit: „Nou is 't jouw beurt, Jan.”

Jan knikt, staart voor zich in 't knappende vuur en begint:

„Toen we uitvoeren, was ons nog niet bekend met welk doel we onder zeil gingen, maar toen we bij 't Nauw van Calais kwamen, begrepen we gauw, dat 't op de Duinkerkers gemunt was. De laatste tijd waren die kapers erg lastig geweest en hadden ze verscheidene koopvaarders en vissersschepen bemachtigd. Daarom was Piet Hein er op uitgestuurd om die lastige klanten een lesje te geven, zodat ze voorlopig onze schepen met rust zouden laten.

In het Kanaal kruisten we enige dagen in de nabijheid van de Franse kust. Er werd scherp uitgekeken naar de kapers, maar geen enkele vertoonde zich. Op een middag kwam een zeil in zicht, spoedig gevolgd door andere. De kapers waren op komst! Op al onze schepen was 't in een oogenblik een en al bedrijvigheid. 't Ene bevel na 't andere werd gehoord en spoedig waren we voor 't gevecht gereed.

De kapers hadden ons natuurlijk al opgemerkt en 't duurde niet lang of 't gevecht was in volle gang.

De eerste oogenblikken moest ik nog aan alles wennen. Het dreunen van 't geschut, het fluiten van de kogels en de bevelen, die ons toegeschreeuwd werden, beangstigden mij de eerste tijd, maar spoedig was ik hier overheen en dacht ik er alleen maar aan zo goed mogelijk mijn plicht te doen.

Het admiraalsschip van Piet Hein had twee kapers voor z'n rekening genomen en weerde zich zo dapper, dat de vijanden geen kans kregen het zo dicht te naderen, dat ze tot enteren konden overgaan.

Wij beschoten een andere kaper en met succes, want plotseling vloog het schip met een hevige knal de lucht in. Er was zeker een kogel in de kruitkamer terecht gekomen.

Een luid „hoera” klonk op en toen ging het naar Piet Hein, om die in zijn gevecht tegen zijn beide tegenstanders te helpen.

De kapers verdedigden zich hardnekkig en lieten het ene salvo na het andere over de wateren dreunen. Maar wij lieten ons ook niet onbetuigd en gaven telkens de volle laag.

Ook de andere schepen waren in hevige gevechten gewikkeld en 't gedreun van de kanonnen vervulde de lucht.

De Duinkerkers hadden in die tijd al een ander schip verloren en ze zagen blijkbaar wel, dat ze het onderspit moesten delven, want sommige schepen probeerden er van door te gaan.

De onzen gingen er natuurlijk achteraan en slaagden er in nog een schip in de grond te schieten.

Onze tegenstanders kregen het blijkbaar te benauwd, want ze wendden het roer en probeerden te ontsnappen. Wij hen achterna, maar... het admiraalsschip deed het niet. Dat was vreemd, maar we hadden geen tijd om daar verder op te letten. De achtervolging nam ons geheel in beslag.

Naar alle kanten stoven de kapers weg en probeerden onze schepen te ontlopen.

Jammer, dat de avond begon te vallen. Daardoor moest het vechten gestaakt worden en ontkwam een deel van de Duinkerkers aan een anders haast zekere ondergang.

Wij keerden terug en zochten de andere schepen weer op, die ook de achtervolging hadden gestaakt.

En toen werd het spoedig bekend, waarom het admiraalsschip was achter gebleven. Er was een dode aan boord en... die dode was... Piet Hein!

De vreugde over de behaalde overwinning was opeens weg en maakte plaats voor een grote droefheid. Piet Hein gesneuveld... de geliefde admiraal gestorven...

Allen waren onder de indruk. Doris niet 't minst. 'k Zag een traan rollen over zijn gerimpelde, verweerde wang, toen hij tegen me zei: „Jongen... de admiraal gesneuveld... dat is een slag. Wat zullen we hem missen!”

De volgende dag gingen we, de vlaggen halfstok, naar 't vaderland terug. Piet Hein had zijn laatste zeereis gemaakt...”

De matroos zit voorover en staart naar de knetterende houtblokken. Gerrit meent bij 't licht van 't vuur te zien, dat diens ogen vochtig zijn. Daarom wil hij niet de eerste zijn, die de stilte verbreekt en wacht tot een ander het woord zal nemen. „'k Zal nog eens inschenken”, zegt Jans moeder. „Jullie zullen nog wel wat lusten.”

Dan komen ook de andere tongen weer los. Alleen Jan blijft opmerkelijk stil.

Als Gerrit naar „Daatselaar” terug gaat, moet hij hier telkens aan denken.

14. LANGS DE MAAS

't Is 30 Mei 1632.

Aan weerskanten van de Maas trekken troepen naar het Zuiden. 't Gaat in de richting van Venlo, de stad, waar Hendrik van den Bergh, een neef van Prins Frederik Hendrik, gouverneur is.

Bij een afdeling musketiers merken we twee goede bekenden op, Gerrit en z'n vriend Willem, die na een paar jaar rust zich weer gemeld hebben om met de Prins op te trekken.

De beide vrienden hadden elkaar niet uit 't oog verloren, maar waren nog verschillende keren bij elkaar op bezoek geweest. En toen Willem vernam, dat er bijna zeker weer spoedig de een of andere grote onderneming op til was, had hij Gerrit er dadelijk mee in kennis gesteld.

Het speet de boer van „Daatselaar” wel, dat hij zijn knecht weer moest missen, maar Gerrit beloofde, dat hij, als God hem spaarde, na afloop van de tocht op „Daatselaar” terug zou komen.

Samen hadden ze zich bij 't leger gemeld en zo zijn ze nu op weg om Limburg van de vijanden te bevrijden.

Grote afdelingen ruitery zijn al vooruit gereden en daar Venlo de eerste plaats is, waar ze zullen aankomen, begrijpen de soldaten wel, dat 't tegen die stad zal gaan.

Wanneer ze dicht bij Venlo komen, blijkt het, dat ze 't juist hebben gehad, want alle toegangswegen naar de stad zijn door de ruiters afgesloten, zodat er niemand in of uit kan.

De tenten worden opgeslagen en de soldaten krijgen rust. Druk wordt er gesproken over het beleg, dat aanstaande is.

Als 't leger echter bij de stad is aangekomen, zien de soldaten tot hun verwondering, dat het niet gaat zoals ze verwacht hebben. Er wordt geen enkele schans opgeworpen om 't geschut in stelling te brengen en uit de stad wordt geen schot gelost op de afdelingen, die het dichtst bij de wallen gelegerd zijn.

„Wat blijft 't toch rustig”, zegt Gerrit tegen Willem. „'t Lijkt alles zo vreemd.”

Willem snapt er ook niets van. 't Is of er geen verdedigers in de stad zijn.

Even later zien ze tot hun grote verbazing, dat de poort van de stad geopend wordt! Enige afdelingen der soldaten kunnen ongehinderd naar binnen gaan!

„'t Schijnt, dat de stad zonder beleg wordt overgegeven”, zegt Willem verbaasd.

Niet lang duurt het of 't gaat van mond tot mond: Hendrik van den Bergh heeft de stad overgegeven en zal niet meer tegen, maar vóór ons land gaan strijden!

„Als 't zo ook met andere steden gaat, zijn de Spanjaarden gauw helemaal 't land uit”, lacht er een.

„Dan hebben ze ons niet meer nodig”, merkt een ander op.

„'t Zou een zegen zijn”, zegt Gerrit ernstig. „Oorlogen brengen veel ellende in 't land.”

Schouderophalend verwijderen sommige soldaten zich.

„Maar waarom ben je dan zelf soldaat geworden?” vraagt er een met verbazing in z'n stem.

„Om ons land, met Gods hulp, vrijheid en vrede te brengen, zodat wij de Heere dienen mogen, zoals Hij dat in zijn Woord van ons vraagt”, is 't antwoord.

De vrager mompelt nog wat, maar voegt zich dan bij een andere musketier, die wat afzijdig staat.

„Die was 't zeker niet met je eens, Gerrit”, merkt Willem op, als ze naar hun tent gaan. „Vochten alle soldaten maar voor dit mooie doel, 't zou er in 't leger heel anders uitzien dan nu. Maar... 'k ben vroeger immers zelf net zó geweest...”

Gerrit knikt en zegt: „'k Ben blij, dat je nu anders bent.”

Graaf Ernst Casimir, — een broer van Graaf Willem Lodewijk —, die stadhouder van Friesland was geworden in 1620, trekt met de voorhoede van 't leger, waarbij ook onze beide musketiers zijn, naar Roermond.

Als ze bij de stad komen, wordt die aan alle kanten ingesloten. Zal 't net gaan als bij Venlo? Of...

Het antwoord wordt spoedig gegeven.

Een troepje ruiters met de Graaf aan 't hoofd, bevindt zich tamelijk dicht bij de muren van de stad.

„Die mogen wel oppassen”, meent Willem. „Als er van uit de stad geschoten wordt...’

Nauwelijks heeft hij 't gezegd, of er klinken musketschoten.

Ze kijken naar de ruiters... en... schrikken...

Een paar paarden draven zonder ruiter weg en de andere ruiters keren in galop terug.

„'k Zie de Graaf er niet meer bij”, zegt Gerrit. „Zou die...?”

Enige soldaten gaan behoedzaam naar de plaats, waar de ruiters waren, toen er geschoten werd. Zo nu en dan vallen ze op de grond. Dan wordt er van de wallen op hen geschoten. Even later gaat 't in de looppas verder. Ze zijn er, bukken zich en dragen iemand met zich mee.

Nieuwsgierig kijken allen toe om te weten, wie die ruiter is. En dan wordt 't gauw bekend, dat 't vermoeden van Gerrit juist was. De graaf heeft een kogel door zijn hoofd gekregen en is gedood!

't Begin van 't beleg van Roermond is niet mooi begonnen.

De gehele dag vormt het sneuvelen van deze geliefde graaf het onderwerp van de gesprekken der belegeraars en als het gros van 't leger zich bij de voorhoede voegt, worden ook deze soldaten gauw op de hoogte gesteld van 't grote verlies, dat het leger getroffen heeft.

't Leger is ontwaakt uit de eerste slaap voor de belegerde stad.

Allen verwachten, dat de strijd zal beginnen.

Evenals voor Venlo blijft 't nu echter merkwaardig rustig.

„Zou er iets bijzonders aan de hand zijn?” vraagt Gerrit.

„Er worden zo weinig toebereidselen gemaakt.”

„Dat kan nog wel komen”, meent Willem. „Misschien probeert onze Prins eerst of ze de stad zonder strijd willen overgeven. Als 't zonder verder bloedvergieten kan gaan, is 't veel beter...”

„Ja, maar graaf Ernst Casimir moeten we toch al missen. 't Is jammer, dat die gesneuveld is.”

„'k Geloof, dat 't voor hem zelf geen verlies is. 'k Heb tenminste horen zeggen, dat hij een oprechte christen was...”

„Dan is hij van alle strijd verlost”, zegt Gerrit ernstig.

„Ja... net als Jaap”, klinkt 't zacht uit Willems mond.

Een bevel van de hopman maakt een einde aan hun gesprek. Tegen de avond groepen de soldaten weer samen. Er is belangrijk nieuws! Van mond tot mond gaat, hetgeen nu zekerheid is: het beleg gaat niet door, want ook Roermond heeft zich overgegeven!

„Als 't overal zó gemakkelijk gaat, is er voor ons gauw niks

meer te doen", lacht er een. „Dan kunnen we onze wapens wel in 't vet zetten.”

„Wacht maar, we zijn er nog niet; 't zal heus niet overal zo gemakkelijk gaan”, merkt een ander op. „De Prins zal nog wel meer op 't programma hebben.”

Willem en Gerrit verwijderden zich.

„'k Moet vannacht nog een paar uur op wacht”, zegt Gerrit, „dus 'k ga vroeg slapen.”

„Ik ga je voorbeeld volgen, hoor. Wie weet, wat ons morgen te wachten staat.”

Een ogenblik later liggen de beide vrienden rustig in hun tent.

't Is een prachtige Juninacht. De sterren staan aan de hemel en de maan staat op 't punt achter de horizon te verdwijnen.

Het leger voor Roermond is in diepe rust. Alleen staan er op bepaalde afstanden schildwachten op post, die zo nu en dan heen en weer lopen om de slaap meester te blijven.

Ook Gerrit heeft al enige tijd zijn post betrokken.

't Is op een pad, dat langs struikgewas loopt en waarachter zich een weiland bevindt.

Hij is blij, dat hij vroeg was gaan slapen, want nu heeft hij geen last van de slaap.

Stap voor stap gaat 't nu eens een eindje naar links en dan weer naar rechts. Een paar keer is hij al doorgelopen naar de wachten aan weerszijden van hem en heeft hij even een praatje gemaakt.

„'k Snap niet, waarom we hier eigenlijk moeten staan”, zei de wacht aan z'n linkerhand. „D'r is immers in geen velden of wegen een vijand te bespeuren... Hadden ze me maar laten slapen. 'k Moet oppassen of 'k dommel nog in.”

„Pas maar op”, raadde Gerrit, „je weet, dat er een zware straf op staat. 'k Zal zo nu en dan eens bij je komen om te zien of je nog wakker bent.”

„Als je dat doen wilt, kameraad, doe je me een groot plezier.” Geeuwend was hij weer wat heen en weer gaan lopen.

Gerrit staat stil en kijkt eens om zich heen.

Wat is het een heerlijke nacht. Alles is zo vredig, zo rustig. Zelfs geen windje beweegt de bladeren van de struiken.

Hij luistert en hoort zacht de voetstappen van z'n buurman, die zo bang was, dat zou inslapen. Hij is dus nog wakker.

Aan de andere kant is niets te horen. Die schildwacht is dus óf verder van hem verwijderd óf hij staat ook een poosje stil, net als hij.

Plotseling luistert Gerrit scherp toe.

Hoort hij daar niet iets in die struiken?

Hij spitst zijn oren en probeert of hij iets zien kan...

't Blijft stil, maar Gerrit vertrouwt het niet.

Zeker, 't kan wel een vogel of een ander dier zijn, maar...

Hoor... daar is 't weer, nu iets harder.

Roerloos blijft Gerrit staan. 't Geluid kwam uit 't midden van 't struikgewas.

Als 't iemand is...

Gerrit bukt zich en schuift voorzichtig dichter tegen de struiken. Zijn ogen zijn strak gericht op de plaats, waar 't geritsel vandaan kwam. 't Is maar een paar meter van hem af.

Weer is geschuiifel hoorbaar, vlak aan de kant van de struiken en... Gerrit meent iets te kunnen zien, dat langzaam omlaag gaat. Zijn hart klopt hem in de keel. Wie zal dat zijn? Een spion? Of... iemand anders?

Zal hij op hem toespringen?

Nee, even wachten om te zien, wat er verder gebeurt.

Die sluiper heeft hem blijkbaar niet opgemerkt, want anders was hij zo ver niet doorgedrongen.

Dan ziet Gerrit hem op handen en voeten op 't pad...

Voorzichtig sluipt de indringer vooruit...

Nu is 't goede ogenblik gekomen!

Een paar sprongen... Gerrit heeft de sluiper in z'n nek en drukt hem plat op de grond!

„Help! Laat me los! — O, laat mij, arme man, los! O, je...”

De gepakte schreeuwt of hij vermoord wordt.

Voetstappen naderen snel en de stem van de „slaperige” schildwacht klinkt: „Wat is daar?”

„Hè, kameraad, help me even... 'k Heb hier iemand te pakken!”

Gerrit heeft 't nauwelijks gezegd, of de schildwacht is al bij hem.

„Heb je daar iemand?” klinkt 't verbaasd.

„Ja, die sinjeur probeerde naar 't leger te sluipen. Dat zullen we hem afleren!”

„O, doe me toch geen kwaad. 'k Ben verdwaald en wist heel niet waar ik was. In de voornacht ben ik de weg kwijt geraakt en heb de hele nacht lopen zoeken...”

„Fatsoenlijk volk ligt 's nachts te bed en sluipt niet door de struiken”, voegt Gerrit hem toe.

„Och, m'n arme zieke vrouw zit al zo lang op me te wachten. 'k Ben naar de barbier geweest en op weg naar huis ben ik verkeerd gelopen... Toe, laat me als je blijft gaan... Mijn arme vrouw...”

„Bind hem maar vast, kameraad, dan breng ik 'm wel even weg. Ja, zó... de handen op z'n rug. Jij houdt mijn post er wel bij in de gaten, hè... D'r mochten nog meer van die heerschappen in de buurt zwerven.’

„In orde, kameraad”, zegt de „slaper”, die nu helemaal wakker is. „Breng hem maar gauw weg en zorg, dat hij niet ontsnapt.”

„Geen nood, 'k houd 'm wel bij me.”

Gerrit heeft z'n ene hand op de schouder van z'n gevangene en de andere omklemt het zwaard.

„Waag het niet om te proberen of je er vandoor kunt gaan”, waarschuwt hij de geboeide, „want dan krijg je dadelijk een por met m'n zwaard.”

„O... nee... laat me toch gaan... m'n arme, zieke vrouw...”, jammert hij.

„Houd maar op met je gejammer. Als je werkelijk onschuldig bent, word je wel weer los gelaten. Maar dat gekerm laat je maar...”

Zuchtend zwijgt de gevangene nu. Onder z'n hand, die Gerrit op de schouder blijft houden, meent hij rillingen te voelen. Zou dat van de nachtkilte komen, of...

Bij een tent, waaruit door een kleine kier wat licht naar buiten komt, wordt Gerrit door een wacht staande gehouden.

„'k Heb een gevangene, kameraad... Kan ik 'm hier binnen brengen?”

„Ga je gang”, is 't antwoord van de wacht.

Weldra staat Gerrit naast z'n gevangene voor de wachtcommandant, aan wie hij mededeelt, wat er op z'n post is voorgevallen.

Hij kan die sluiper nu ook beter bekijken en ziet, dat het een nog betrekkelijk jonge man is, in burgerkleding. Zijn angstige ogen komen onder een ruige muts te voorschijn en zijn nu eens op de hopman en dan weer op de grond gericht.

Ook nu wil hij weer beginnen over z'n arme, zieke vrouw en over verdwalen, maar een enkel woord van de hopman legt hem gauw 't zwijgen op.

Gerrit kan z'n post gaan betrekken. De hopman zal de zaak wel verder uitzoeken.

Tijdens de verdere wachttijd doen zich geen bijzondere dingen meer voor.

Als onze musketier na z'n aflossing in de wachttent gemeld wordt, verneemt hij, dat hij een goede vangst heeft gedaan. Een spion van de Spaanse generaal Santa Cruz heeft hij te pakken gekregen en die heeft dingen verteld, waar de Prins zeker z'n voordeel mee kan doen.

15. HET BELEG VAN MAASTRICHT

't Is begin Augustus 1632.

Gerrit en Willem staan voor een tent en bezien de gehele omtrek. Vóór hen ligt de sterke stad Maastricht, die nu al sinds 10 Juni belegerd wordt.

Dat is dus wel heel anders gegaan dan met Venlo en Roermond!

Men had gehoopt, dat de inwoners zich voor de Prins zouden verklaren, maar 't was op een teleurstelling uitgelopen. Er moest om de stad gevochten worden!

Evenals bij de belegering van 's-Hertogenbosch liet de Prins een wijde gordel van versterkingen aanleggen, die ook aan de linkeroever van de Maas werd voortgezet. De verbinding tussen de beide delen is tot stand gekomen door een paar schipbruggen, die zó ver van de stad liggen, dat de vijandelijke kanonnen ze niet kunnen vernielen.

Tussen de versterkingen en de stad ligt het Staatse leger, dat uit 17000 man voetknechten en 4000 ruiters bestaat.

Al bijna twee maanden beuken de kanonskogels de muren en wordt er vanuit de loopgraven op de stad geschoten en nog steeds willen de Maastrichtenaren hun stad niet overgeven.

Denken ze, dat de Prins het beleg zal opbreken?

De belegerden hebben hoop, dat ze ontzet zullen worden!

En... die hoop is niet helemaal zonder grond.

Twee legers zullen proberen of Prins Frederik Hendrik niet verjaagd kan worden. De toestand bij Maastricht lijkt dus veel op 't beleg van 's-Hertogenbosch.

Er is een Spaans leger onder Santa Cruz, dat uit 14000 man voetvolk bestaat, en een Oostenrijks leger, dat evenveel voetvolk heeft en nog over 3000 ruiters beschikt, onder Pappenheim.

Met zo'n macht valt niet te spotten!

Een paar keer zijn onze troepen al met deze legers slaags ge-

weest, maar door de dappere verdediging der onzen zijn ze telkens met grote verliezen afgeslagen.

„We zitten hier nóg benauwder dan voor Den Bosch”, zegt Gerrit tegen z'n vriend.

„Ja, dáár hielp 't water ons om de vijanden tegen te houden, maar hier hebben de vijanden meer ruimte om bij ons te komen. 'k Vrees wel eens, dat de overmacht te groot zal zijn.”

„De Prins is een bekwaam aanvoerder. Hij zal wel 't beste weten hoe het gaan moet. En dan... we zijn in Gods hand... Laten we 't van de Heere verwachten. Hij kan ons de zege schenken.”

Het gesprek eindigt, als er bevelen klinken. Er wordt aange-treden om een aanval op de stad te doen!

Vanuit het legerkamp slingeren de loopgraven zich als reus-achtige slangen in de richting van de belegerde stad.

Aan de muur is 't duidelijk te zien, dat de kanonnen al lange tijd hun vernielend werk hebben verricht, want op verschillende plaatsen vertonen zich bressen, die wel zo goed mogelijk met aarde en allerlei andere, stevige voorwerpen zijn afgesloten, maar die na elke nieuwe beschieting weer groter worden.

De musketiers zijn de loopgraven ingegaan. Wanneer ze dicht bij de stad komen, lopen ze gebukt achter elkaar om geen last te hebben van de kogels, die zowel uit de musketten als uit de kanonnen op hen worden afgevuurd.

Gerrit en Willem bevinden zich, als gewoonlijk, bij elkaar. Zo nu en dan horen zij een musketkogel inslaan in de aarde, die naast de loopgraaf is opgeworpen en rollen er aardkluitjes over hen heen. Onwillekeurig bukken ze dan nog meer en gaan zwi-jgend verder.

Plotseling blijven ze echter even staan. Een kanonskogel is in de aardhoop geboord en werpt een gedeelte van die aarde in de loopgraaf, juist voor de voeten van Willem, die vooraan loopt.

„Doorlopen, Willem”, zegt Gerrit. „Niet blijven staan. Door die opening kan een andere kogel komen...”

Met een paar sprongen zijn ze voorbij dit gevaarlijke punt en als ze nog enige bochten om zijn, bevinden ze zich in de loop-graaf, die evenwijdig aan de stadsmuur is gegraven.

De voorste musketiers hebben hun post al ingenomen en onze beide vrienden gluren ook spoedig door een kleine opening

naar de stadsmuur, om te zien of ze een vijand onder schot kunnen krijgen.

Telkens knalt er een musket als er zich iets boven de stadsmuur vertoont, maar ook in de stad laat men zich niet onbetuigd en de rookpluimpjes boven de muren doen duidelijk zien, waar de schutters zich bevinden.

Naast Willem glijdt er een met een zucht in de loopgraaf. Willem buigt zich naar hem over, om te zien wat er aan scheelt. Hij ziet dadelijk, dat geen hulp meer nodig is. De kogel is juist onder z'n helm in z'n voorhoofd gedrongen.

„Hij heeft hier voor 't laatst gevochten”, voegt hij Gerrit toe, die hem even vragend aankijkt. „God hebbe zijn ziel...”

In de strijd is er echter geen tijd om zich lang bij deze dingen te bepalen. De musketten worden geladen en zullen spoedig weer losbranden. En wie weet, wie er dan getroffen zal worden? „'t Schot kwam van die plaats, waar er een stukje uit de muur is, Willem”, zegt Gerrit. „Zullen we eens proberen of we die schutter kunnen raken? Ik zal eerst schieten, als ik iets zie, en dan jij. Zie je 't plekje?”

Ja, Willem ziet 't. Hij zal goed opletten.

Gerrit heeft z'n musket klaar en hij tuurt naar dat plekje. 't Is net of hij de loop van 't musket van de vijand kan zien. Hij zal er iets boven richten. Als er dan... Kijk... daar...

Een rookwolkje... Te laat. Er is niets meer te zien, maar een kogel slaat dichtbij in de grond.

Opnieuw kijken en... wachten.

De kruitdamp is weg, maar 't musket ook.

Gerrit let scherp op. Ha, daar ziet hij weer iets.

„Pang”, klinkt het.

Gerrit wacht tot de rookpluim weg is. Dan kijkt hij naar de muur.

„'k Geloof, dat 'ie raak is”, zegt Willem. „'k Zie niets meer.”

„Nee, ik ook niet”, is 't antwoord. „Van die zullen we dan wel geen last meer hebben.”

Tot de avond werden zo schoten gewisseld. Een paar keer moeten Gerrit en Willem ruimte maken voor een gewonde, die strompelend uit de strijd gaat of door een paar makkers wordt weggedragen. Maar dan kunnen allen weer terugkeren naar de tenten. Van de stadsmuur wordt niet meer geschoten, dus heeft 't geen zin om nog langer te blijven.

„Wij nemen deze kameraad samen mee, Willem”, zegt Gerrit,

terwijl hij op de dode wijst. „Hij zal een eerlijke begrafenis hebben.”

Willem knikt.

„Geef die musketten maar aan ons”, zeggen een paar soldaten, die na ons tweetal komen.

„Mooi zo...”

Voorzichtig beuren ze nu de dode op en dragen hem weg. 't Loopt erg moeilijk in de loopgraaf. Daarom zegt Gerrit, als ze op de plaats gekomen zijn, waar die kanonskogel insloeg, toen ze naar hun post gingen: „Zullen we hier maar niet op de kant gaan? Dat loopt veel gemakkelijker en... er wordt nu toch niet geschoten.”

„Zouden we dat wel doen? 't Is nog niet helemaal donker en als er nog een paar op de loer liggen...”

„Vooruit maar... we zullen 't wagen...”

Eerst wordt de gesneuvelde op de kant gelegd. En dan... één, twee... hup! Gerrit is er al.

„Nou...”

Verder komt Gerrit niet.

Van de muur van de stad klinken schoten.

Hij voelt iets aan de hiel van z'n rechterschoen... Hij valt... voorover... in de loopgraaf!

Dan weet hij niets meer. De val heeft hem verdoofd.

De nieuwe dag is weer schoon begonnen. Het legerkamp is al ontwaakt. De kanonnières begeven zich naar hun kanonnen om opnieuw de muren te vernielen.

In een grote tent liggen verscheidene gewonden. Sommigen kermen van de pijn, anderen zijn stil, maar hun bleke, verwrongen gezichten tonen aan, dat ook zij moeite hebben om zich goed te houden.

In een hoek ligt Gerrit onder een deken. Daardoor kunnen we niet zien, dat er een verband om zijn rechterschoen is.

Hij heeft die nacht niet veel geslapen. En dat is geen wonder. Vooreerst doet zijn voet hem nog erge pijn. En dan al dat gekerm van de vele ernstige gewonden...

Hij weet eigenlijk niet goed wat er met hem is gebeurd.

't Laatste wat hij zich herinnert is, dat ze die gesneuvelde op de kant van de loopgraaf legden en dat hij uit de loopgraaf sprong. Toen hij z'n ogen weer opende zag hij een klein lichtje

en lag hij al in deze tent. Er stonden een paar mannen voor hem en toen hoorde hij de stem van Willem: „Hij komt weer bij... Houd je maar kalm, Gerrit.”

Nog even bleven ze bij hem staan, maar toen hij wilde weten, wat er gebeurd was, hoorde hij Willem zeggen: „Ga maar wat rusten, jog. Dat hoor je later wel...”

Toen verdwenen ze en lag hij in 't donker...

Zijn voet is gewond. Dat merkt hij maar al te goed. Maar hij is nog in leven. God heeft hem gespaard. Uit z'n hart 'stijgt een dankgebed op naar Boven...

Hè, hoor er dáár eens een kermen... Gerrit richt zich wat op en ziet, dat een eind verder een soldaat ligt, die z'n hoofd bijna geheel in 't verband heeft. 't Bloed komt er op verschillende plaatsen doorheen. Een verzorger van de gewonden staat bij hem en geeft hem te drinken. Dan wordt hij wat kalmer.

Gerrit ligt weer op 't stro en ziet niet, dat iemand het zeil van de tent heeft opgelicht en naar binnen is gekomen. Eerst als hij voetstappen hoort naderen, wendt hij z'n hoofd om.

„Willem...” zegt hij blij.

„Ha, Gerrit”, groet z'n vriend hem lachend. „Je bent al wakker, zie ik.”

Gerrit steekt hem de hand toe. Willem drukt die stevig en vraagt: „Heb je nogal kunnen slapen?”

„Nee, niet veel”, is 't antwoord.

„Doet je voet erge pijn?”

„'t Gaat nogal. 't Is wel te houden. Wat is er eigenlijk met me gebeurd?”

Willem vertelt in 't kort wat er de vorige avond is voorgevallen en Gerrit luistert aandachtig toe.

„Dus door m'n roekeloosheid kreeg ik een kogel door mijn hiel”, zegt hij zacht. „Dat had veel erger kunnen zijn...”

„God heeft je nog gespaard, jog... Je mag wel erg dankbaar zijn...”

Gerrit knikt.

„Wil je soms drinken?” vraagt Willem en grijpt al naar een veldfles, die naast de gewonde staat.

Gerrit neemt een paar flinke slokken en draait met een „dank je, Willem... genoeg”, z'n hoofd wat opzij.

„k Vind 't jammer, dat ik nu niet meer mee kan vechten”, zegt hij zacht. „Maar 't is m'n eigen schuld. Als ik niet zo onvoorzichtig...”

„Daar moet je niet meer over praten, jog. 't Is meegevallen. Die wond zal wel gauw genezen.”

Opeens luisteren ze allebei... Buiten klinkt 't signaal van „verzamelen”.

„Hou je maar rustig, Gerrit... En... tot ziens, hopen we.”

Willem draait zich nog eens om, voor hij de tent uit gaat. Een hand wordt omhoog gestoken...

Gerrit blijft te midden van de vele gewonden alleen met z'n gedachten.

Die gedachten gaan naar Willem uit.

„Tot ziens”, zei hij. Ja, als de Heere hem spaarde...

In stilte zendt hij een gebed op om bewaring voor z'n vriend. Buiten dreunen de kanonnen. Musketvuur wordt nog niet gehoord. Dat zal ook spoedig wel komen... Maastricht is nog niet gevallen.

16 EEN DAG VOL SPANNING

't Is donker in de tent, waar de gewonden liggen.

Gerrit kan de slaap nog niet vatten. Dat komt niet, omdat het geen ogenblik rustig is in de tent, ook niet, omdat de gewonde voet hem pijn doet. Er is een andere oorzaak.

Naast hem ligt een gewonde, met wie hij die dag een paar keer gesproken heeft.

't Is nog een jonge man, een Stichtenaar als hij. Hij heeft een lelijke wond in z'n dijbeen opgelopen. Een kanonskogel heeft een grote lap vlees weggerukt en ook het been beschadigd. De eerste dagen heeft hij erge koorts gehad, maar nu begint die te minderen.

Gerrit had die morgen al een paar keer naar hem gekeken. Wat lag die knaap stil voor zich uit te kijken. En wat stond z'n gezicht somber. Zou dat komen door z'n verwonding? Daar wilde Gerrit wel eens meer van weten. Daarom was hij tegen hem gaan praten.

„Heb je erge pijn, kameraad?” vroeg hij.

„'t Gaat nog al”, was 't antwoord.

„Waar ben je gewond?”

„Aan m'n dijbeen... Er is een lap vlees af.”

„Lig je al lang?”

„Een paar weken.”

Zo was 't begonnen en langzamerhand was er meer gekomen. Gerrit had over zich zelf gesproken en de tong van z'n buurman kwam toen ook los.

Karel Frederiksz., zo heette die soldaat, kwam uit de stad Utrecht. Daar woonde zijn oude moeder, een vrouw, die oprecht de Heere diende. Een paar jaar geleden had Karel haar verlaten, omdat hij haar waarschuwingen niet langer wilde horen. Hij wilde zijn eigen weg gaan en avonturen beleven. Wat onverschillig zei hij: „M'n moeder heeft een winkel en kan voor zich zelf zorgen. Een jonge kerel mag toch wel wat van de wereld zien en genieten. Waarom moest moeder me dan steeds waarschuwen en zeggen, dat ik daar grote zonde

mee deed? Nou ja, 't was niet altijd even mooi wat ik deed, maar dat doen jonge kerels wel meer. 'k Werd 't op 't laatst zo beu, dat ik er stilletjes vandoor ben gegaan."

Ondanks de toon, waarop de gewonde sprak, merkte Gerrit wel, dat deze er eigenlijk niet zo onverschillig onder was, als hij wilde doen blijken. Daarom had hij hem gewezen op het verdriet, dat hij zijn moeder had gedaan en dat zij hem niet waarschuwde voor 't kwade, omdat zij hem niets gunde, maar juist omdat ze het goede voor hem zocht.

„Je moeder zou graag zien, dat je in Gods wegen wandelde, dat je Hem diende”, had hij Karel toegevoegd. „'t Is juist haar grote liefde voor jou, dat ze je waarschuwde en... zeker ook dikwijls voor je gebeden heeft...”

Karel had hier niets meer op gezegd.

Later had hij geprobeerd het gesprek weer voort te zetten, maar met korte antwoorden had Karel laten merken, dat hij liever met rust werd gelaten.

Toen had Gerrit het opgegeven.

Zo nu en dan meende hij echter een zucht te horen, maar als hij dan naar z'n buurman keek, staarde die strak voor zich uit óf lag met gesloten ogen...

Nu schijnt Karel te slapen, want hij hoort hem duidelijk adem halen.

Stil... wat is dat?

Karel begint te kreunen! Zou hij pijn hebben of...

„O, moeder... moeder toch... 'k Heb u zo'n verdriet gedaan! O, moeder...!”

De gewonde droomt. Gerrit luistert of er nog meer komt. Nog een paar onverstaanbare woorden en 't is weer stil.

Opeens weet Gerrit het: Karel tobt over z'n moeder, maar wil het niet weten. Zijn onverschilligheid is maar schijn.

Nog enige tijd luistert hij of Karel nog meer zal zeggen.

Er komt niets. Wel hoort hij andere gewonden kreunen en zacht of luid praten.

Ongemerkt vallen z'n ogen dicht.

Hij is ook ingeslapen.

Evenals de vorige dag komt Willem vóórdat „verzamelen” wordt geblazen z'n vrind even bezoeken. Tot z'n blijdschap hoort hij, dat Gerrit zich niet koortsig gevoelt.

„Dat is een goed teken, jog”, zegt de musketier opgewekt.

„Als 't zo door gaat, ben je weer gauw beter.”

„Hoe staat 't met 't beleg?” vraagt Gerrit.

„Dat gaat goed. De bressen in de muren worden steeds groter. Als we niet te veel last krijgen van de ontzettingslegers gaat 't net als met Den Bosch.”

„'k Hoop, dat ik dan weer kan lopen. Maar ik vrees wel eens...”

„Kom, jog, de moed niet laten zakken... Kan ik je nog met iets helpen?”

Nee, dat is niet nodig. Gerrit is erg blij, dat hij 'm telkens komt opzoeken.

Wanneer Willem weg is, kijkt Gerrit naar Karel. Die is ook wakker en schijnt op één punt te staren. Zal hij hem aanspreken? Of... is 't misschien beter om te wachten tot z'n buurman zelf begint...

Toen hij wakker was geworden en z'n morgengebed had gedaan, had hij ook voor Karel gebeden. Hij heeft gevraagd of God hem wijsheid wil geven om op de juiste manier met z'n buurman te spreken.

Hoe zal hij moeten beginnen? Als Karel weer zo stug is als gisteren...

Opeens richt Gerrit zijn hoofd op en luistert.

Wat dreunen er een kanonschoten! En... vreemd... 't klinkt aan alle kanten, ook aan de buitenzijde van de grote verdedigingsgordel!

Hoor, dat is musketvuur! Dat is bij de stad.

Maar... nu verneemt hij 't ook aan de andere kant.

Wat gaat 't buiten te keer! 't Lijkt wel, dat er een ontzettingsleger met de onzen strijdt.

Dat kan wel eens een kwade dag worden voor Willem. Als z'n vriend eens sneuvelde...

O, Eén kan hem bewaren. Van Hem wil Gerrit 't verwachten. In stilte sluit hij z'n ogen, vouwt z'n handen.

„Heere, wil Willem sparen... Maar als U 't anders beschikt, geef hem dan, dat hij bij U mag komen... Als 't mogelijk is, wil de onzen in alles nabij zijn...”

Steeds sterker klinkt 't gedreun van 't geschut en daar tussendoor is onafgebroken musketvuur te horen. De strijd schijnt wel hevig te zijn.

„D'r schijnt hard gevochten te worden”, doet Karel zich opeens horen.

Gerrit is blij, als hij de stem van z'n buurman hoort.

„Ja, dat geloof ik ook. 't Lijkt wel, dat 't gevecht aan twee kanten wordt gevoerd. Zou 't leger van Pappenheim soms aanvallen?”

„Best mogelijk. 'k Wou, dat ik er bij kon zijn. Dat liggen hier...”

Gerrit ziet een sombere trek op Karels gezicht. Hij meent te begrijpen, wat deze bedoelt.

„'k Geloof, dat ik weet wat je wilt zeggen, Karel. Je zou graag in 't heetst van 't gevecht willen zijn om iets te vergeten, waar je nu steeds aan denken moet...”

Een paar grote ogen kijken Gerrit aan.

„Steeds aan denken...? Waar zou ik steeds aan denken?”

„Aan je moeder...” antwoordt Gerrit zacht. „Je voelt, dat je een groot kwaad hebt gedaan door haar zó te verlaten... Je verlangt naar je moeder... Maar je wilt het niet erkennen. Zeg eens, dat 't niet zo is!”

Gerrit meent te zien, dat de ogen van Karel vochtig worden. Hij keert echter z'n hoofd van hem af en... zwijgt.

Gerrit praat nu ook niet verder door. Hij wil afwachten wat de uitwerking van z'n woorden zal zijn.

't Gedreun van 't geschut en het knallen der musketten is nog altijd hevig. Er schijnt geen ogenblik van rust te zijn. Daar komt een verzorger de tent binnen. Hij brengt het ontbijt voor de gewonden. Spoedig komen er nog meer naar binnen, allen met manden vol brood.

De verzorger, die altijd bij Gerrit komt, maakt hier en daar een praatje. Als hij niet ver van onze musketier af is, hoort deze, dat gezegd wordt: „Ze zijn hevig aan 't vechten. 't Leger van Pappenheim doet een aanval en de bezetting van de stad is naar buiten gekomen. Zo wordt er aan twee kanten gevochten. Maar onze Prins zal ze wel tonen, dat hij niet bang voor ze is...”

Meer verstaat Gerrit er niet van. Maar 't is ook genoeg. Hij weet nu, dat de onzen het hard te verduren zullen hebben. Als de Heere geen uitkomst geeft...

Zelf vraagt hij nu niets aan de oppasser, wanneer deze hem z'n brood geeft. Wat zal hij ook nog meer vragen? Hij weet nu immers, wat er aan de hand is.

Voor hij aan 't brood begint, vraagt hij eerst een zegen.

Ook Karel heeft z'n ogen gesloten. Zou hij ook...?

Te voren heeft Gerrit 't nooit bemerkt...

Na 't ontbijt luistert de muskietier naar 't rumoer van de strijd. Een paar verzorgers dragen iemand weg uit een andere hoek van de tent. Gerrit weet, wat dit betekent. Er is weer een soldaat gestorven.

„Daar gaat er weer een, die zijn moeder nooit meer zal zien”, klinkt 't gesmoord naast hem.

Gerrit kijkt Karel verwonderd aan en ziet tranen in zijn ogen. „Je had gelijk, Gerrit”, vervolgt de laatste. „'k Moet steeds aan m'n goeie moeder denken. Dat doe ik al lange tijd. Als ik er erge last van had, was ik blij, als er gevochten moest worden. Dan dacht ik er niet aan. Maar 't kwam telkens terug. En nu ik hier een paar weken lig, is 't geen ogenblik uit m'n gedachten. 'k Heb meermalen op 't punt gestaan om naar m'n moeder terug te keren. Maar ik durfde niet. 'k Ben bang, dat ze zo'n slechte zoon, die haar in de steek heeft gelaten, niet meer zal willen ontvangen. En dan moet ik haar gelijk geven. 'k Verlang er naar om haar te zeggen, dat ik toch nog zo veel van haar houd en dat ik graag vergeving wilde vragen, maar 'k durf niet onder haar ogen te komen. Ze heeft me zo vaak gewaarschuwd... 'k Heb niet willen horen. En nu ben ik zo bang, dat ze me straks ook zullen wegdragen, zoals die gestorvene en dan...”

Tranen beletten hem verder te gaan.

Gerrit is er ontroerd van. Dat 't zó zou gaan, had hij niet verwacht. Wat heeft die Karel een moeilijke tijd doorgemaakt. Hoe kan hij hem helpen?

Hij? Nee, dat kan de Heere alleen.

„Als je genezen bent, moet je dadelijk naar je moeder gaan”, zegt Gerrit. „Die staat vast elke dag uit te zien of je nog niet komt. Maar... wat je gedaan hebt is ook zonde tegen God. Bid Hem om vergeving. Hij heeft nog nooit iemand, die oprecht berouw had over z'n zonde, afgewezen. Vraag Hem ook om kracht om tot je moeder te gaan. De Heere is genadig. Hij heeft zelfs Zijn Eigen Zoon overgegeven in de dood om berouwvolle zondaars te redden...”

Karel luistert... en knikt. Spreken kan hij niet. Zijn ontroering is te groot.

De zon staat al in 't Westen en zal spoedig ondergaan. Gerrit heeft de gehele dag met spanning liggen luisteren.

Hoe zal 't gevecht aflopen? Hoe zal 't met Willem zijn? Zullen spoedig de juichkreten van de vijanden gehoord worden, die doorgedrongen zijn binnen de verdedigingsgordel en de overwinning hebben behaald?

Gerrit denkt aan de strijd van 't volk van Israël in de woestijn. Jozua vocht tegen de Amalekieten, de woestijnrovers. Boven op een berg stond Mozes, die z'n staf omhoog hield als een gebed. Aäron en Hur ondersteunden z'n armen, want die werden moe. Als de staf zakte, waren de Amalekieten sterker, maar als de staf omhoog wees naar God, waren de Israëlieten de baas. Zo gaf de Heere de overwinning, op 't gebed van Mozes, Aäron en Hur...

Hij weet 't: Die God is nog dezelfde. De Heere kan de overwinning geven.

Daarom stijgt zijn gebed op tot God, een gebed om uitkomst. Zou de Heere het verhoren?

Na een poosje is 't net of 't schieten minder wordt. De kanonnen zwijgen weldra helemaal. Alleen 't musketvuur dringt nog tot hem door. Zou dat...

Er komt hoop in 't hart van Gerrit en als 't schieten na enige tijd niet meer gehoord wordt, weet hij, dat de vijand is afgeslagen, want anders zouden ze in 't kamp er iets van gemerkt hebben.

Enige verzorgers komen de tent inhollen.

„Ze zijn verjaagd!“ roepen ze blij.

Zelfs op de vertrokken gezichten van enkele zwaargewonden vertoont zich een blijde trek, als ze dit horen.

En Gerrit?

Hij is ook dankbaar en verheugd, maar toch...

Hoe zal 't met Willem zijn?

Nog enige tijd blijft hij in 't onzekere over 't lot van z'n vriend.

Telkens gaan zijn ogen naar de tentopening.

Plotseling nadert een musketier, wiens gezicht zwart is van de kruitdamp.

Een grote blijdschap doortrilt de gewonde, want hij heeft die musketier herkend.

„Heere, ik dank U“, brengt hij met moeite uit.

Dan is Willem al bij hem en zegt opgewekt: „We hebben ze verjaagd, Gerrit!“

Een ontroerde gewonde drukt sprakeloos de hand van z'n vriend...

17. HET GEVECHT

Toen Willem zich op die 17e Augustus bij zijn vendel voegde, werden met haast de proviand en de munitie uitgedeeld. Hij begreep dadelijk, dat er iets bijzonders aan de hand was.

Zou er een stormloop tegen de stad plaats hebben?

't Bleek spoedig, dat dit niet 't geval was, want ze gingen tot hun verwondering niet naar de stad, maar naar de buitenste verdedigingsgordel.

Kanonnen werden door paarden naar verschansingen gebracht, die een eind achter de buitenste loopgraven waren aangelegd. Ruiters draafden door het kamp en overal klonken bevelen. Zo druk en beweeglijk had Willem het nog niet gezien in de twee maanden, die ze vóór de stad lagen.

De soldaten begrepen wel, dat er iets bijzonders aan de hand was. Kleine afdelingen van 't leger bleven bij de stad, maar het grootste gedeelte trok naar de buitenste verdedigingsgordel. 't Vendel van Willem betreft een deel van een loopgraaf en ook de andere afdelingen zijn spoedig op hun post.

Er is geen vijand te bespeuren. 't Zal toch geen loos alarm zijn? „Ze hebben de Prins zeker verkeerd ingelicht”, zegt de soldaat, die naast Willem in de loopgraaf staat.

„Wat bedoel je?” vraagt Willem.

„Wel, dat Pappenheim zou aanvallen. D'r moet vanrecht een spion in 't kamp zijn gekomen met de boodschap, dat vandaag van twee kanten aangevallen zou worden, door Pappenheim en vanuit de stad. Maar d'r is nog niet veel van te merken.” Nog voordat Willem weer iets kan zeggen dreunt een kanon-schot en slaat een kogel achter hen in de grond.

„Daar begint 't al”, klinkt 't, als 't geluid is weggestorven.

Er volgen spoedig meer schoten, maar als de musketten zijn geladen, hebben de kanonnen der onzen nog geen antwoord gegeven. Zouden ze nog niet klaar zijn om te schieten? Of... heeft 't soms een andere oorzaak?

Hier en daar worden soldaten zichtbaar. Ze zijn nog te ver

om er met 't musket op te schieten. Maar plotseling dreunt achter hen een kanon, nog een... en nog een.

Ze zien de vijanden zich verspreiden. De kogels hebben ze uit-een gejaagd. Voor een ogenblik tenminste. Want van alle kanten komen ze nu aanrukken: musketiers, piekeniers en hellebaardiers.

De kanonnen beginnen aan beide zijden een woordje mee te spreken en 't gevecht tussen de manschappen zal spoedig beginnen.

Rustig wachten de musketiers het bevel af, dat hun hopman zal geven. Zij storen er zich niet aan, dat er kanonskogels over hen heen fluiten of vóór hen de grond naar alle kanten doen heenspatten. Ze kiezen elk voor zich een vijand uit, waarop ze aanleggen en wachten met spanning op 't bevel van de hopman.

Al dichter en dichter naderen ze. 't Is te zien wat de bedoeling is van de vijand. Ze willen proberen zich een doortocht te banen tussen de loopgraven door. Dan kunnen ze de onzen aan twee zijden bespringen. Maar op die paden tussen de loopgraven staan onze kanonnen gericht! En achter de schansen, waaruit de kanonnen dreigend naar buiten steken...

„Vuur!” klinkt 't plotseling.

De musketten knallen, Spanjaarden vallen neer en... staan niet meer op.

Voorwaarts gaan de anderen, de spiesen geveld, de hellebaarden gereed.

De vijandelijke musketiers leggen aan... schieten... De meeste kogels slaan in de borstwering van de loopgraaf of gaan er over heen. Slechts een enkele treft doel.

Opnieuw dreunen onze kanonnen. Ze slaan bressen in de vijandelijke gelederen.

De musketiers hebben weer geladen. De hopman gunt zich geen tijd om te wachten tot allen gereed zijn. De vijanden zijn al dicht bij een doorgang tussen de loopgraven. De piekeniers staan gereed om zich op de vijand te werpen...

„Vuur!” klinkt 't weer.

Op 't zelfde ogenblik slaat ook een kanonskogel tussen de aanstormende Spanjaarden en dunt de gelederen. Ze weifelen een ogenblik en als nog enkele musketiers, die wat later klaar waren met laden, hun wapen afvuren, gaan ze op de vlucht.

De eerste aanval is afgeslagen!

„Zie zo, die zijn voor een poosje afgetrokken”, zegt Willems buurman.

„Voor een poosje, ja. Maar ze komen vast gauw terug.”

„’k Denk, dat het maar een voorproefje is geweest. De ruiters zijn niet eens te voorschijn gekomen... Hoor dat geschut weer beginnen! D’r is zeker gauw wat op komst.”

De kanonskogels vliegen van beide zijden door de lucht.

Een deel van ’t vijandelijk geschut is op de schansen gericht, een ander deel neemt de loopgraven onder vuur.

Zo nu en dan spatten de aardkluiten de verdedigers om de oren.

Met geladen musketten wachten ze op de dingen, die komen zullen.

’t Wordt warmer en dat doet menigeen naar de veldfles grijpen om een frisse dronk te nemen. De meesten voelen het zweet al te voorschijn komen en wrijven langs hun door kruitdamp reeds zwart gerookte gezichten, zodat zich daar grillige strepen vertonen.

De rust duurt niet lang. ’t Blijkt, dat Willems strijdmakker gelijk heeft gehad, toen hij van een voorproefje sprak, want spoedig vertonen zich veel meer vijanden dan tevoren.

In verspreide linies komen ze aanstormen en als ze zo dicht bij

de loopgraven zijn, dat ze binnen 't bereik van de musketten komen, werpen ze zich op de grond. De meeste kogels van het eerste salvo gaan daardoor over hun hoofden heen.

Plotseling springen ze weer op en rennen onder luid geschreeuw naar de loopgraven. Als opnieuw door onze musketiers geladen is, zijn de vijanden al dicht in de nabijheid.

„Pang!” Daar storten verscheidene vijanden neer.

Dit stuit echter de stormloop niet. De gelederen sluiten zich weer en als een lawine zullen ze zich op de onzen storten.

Een paar korte bevelen. De verdedigers springen uit de loopgraven, waar ze zich te weinig kunnen roeren.

Met gevelde pieken en hellebaarden wordt de stoot opgevangen en 't gevecht is spoedig in volle gang.

Een gedeelte van de musketiers, onder wie Willem, is aan de achterzijde uit de loopgraaf gesprongen en laadt daar 't musket. De vijandelijke musketiers zijn wat achter gebleven en proberen de onzen onder vuur te krijgen, wat aan sommigen gelukt.

Op hen leggen Willem en z'n makkers aan en menige Spaanse musketier moet in 't stof bijten.

't Gevecht neemt Willem zó in beslag, dat hij niet merkt welk gevaar er dreigt.

Een grote troep Spaanse ruiters komt in vliegende vaart aangerend en wil zich een doortocht banen om achter de loopgraaf te komen en zó de onzen in de rug aan te vallen. Eerst als ze dicht bij zijn, bemerkt Willem wat er aan de hand is en schrikt.

Als 't die ruiters gelukt...

Achter hem klinkt plotseling gedreun en... geschreeuw. Hij ziet om... Ha, van alle kanten komen ruiters, onze ruiters, te voorschijn!

De Prins heeft met die mogelijkheid rekening gehouden!

In wilde vaart rijden de ruiters op elkaar in.

Musketten knallen... ruiters en paarden vallen, wapens kletteren...

Willem bevindt zich dicht bij de plaats, waar een aantal Spaanse ruiters over de loopgraaf is gesprongen.

Een Staatse ruiterhopman is in gevecht met een Spanjaard.

Hun zwaarden kletteren en schitteren in 't zonlicht.

Willem wil snel z'n musket laden...

Wat is dat?...

Een andere Spaanse ruiter rijdt ook naar de hopman en zal hem van terzijde aanvallen.

Hij bedenkt zich geen ogenblik, werpt z'n musket neer, grijpt z'n zwaard en is in een paar sprongen bij de vechtenden.

De hopman heeft het hard te verduren en houdt zich met moeite de beide aanvallers van 't lijf.

De ene Spanjaard, een reus van een kerel, heft z'n zwaard op... Hij zal...

Dan is Willem bij hem. Even flikkert z'n zwaard in 't zonlicht...

Een slag... een schreeuw...

De Spanjaard valt van z'n paard, dat zonder berijder er van door gaat.

En de andere Spanjaard?

Die heeft gemerkt, dat hij op dat ogenblik alleen is overgebleven aan die zijde van de loopgraaf. Hij wil er vandoor gaan en wendt reeds zijn paard...

't Is z'n laatste gevecht geweest. Een hevige slag van de hopman treft de ongelukkige... Hij valt op zij, maar z'n voeten blijven in de stijgbeugels hangen. Na een sprong over de loopgraaf jaagt het paard door de strijdenden heen en verdwijnt uit 't gezicht.

„Mijn dank, musketier”, roept de hopman tegen Willem. Dan springt hij ook over de loopgraaf om de strijd tegen de andere Spaanse ruiters voort te zetten, die in een hevig gevecht met de onzen zijn gewikkeld.

Willem raapt z'n musket weer op, laadt het en begeeft zich naar de plaats, waar de andere musketiers zich bevinden. De vijanden zijn al een eind terug gedrongen, maar ze geven de strijd niet op.

Als Willem even in 't rond kijkt, ziet hij, dat de onzen over de gehele linie, zover hij tenminste zien kan, aan 't terugdrijven zijn. Dat verblijdt hem erg.

Overal liggen doden en gewonden, 't meest Spanjaarden.

't Gekerm van de gewonden mengt zich met 't geschreeuw van de strijders.

Willem is weer dicht bij 't strijdgewoel.

Wat ziet hij daar?

Een Spaanse ruiterhopman heeft een groepje ruiters om zich vergaderd en zal zich door de piekeniers heenslaan, zeker om de onzen in de rug aan te vallen.

Met opgeheven zwaard en woeste, rollende ogen rent de hopman voor z'n troep uit en doet de piekeniers op zij stuiven. Willem legt aan... een knal... de hopman slaat achterover en valt op de grond.

Meerdere musketiers hebben het gevaar gezien. Hun schoten knallen... Dan wenden de enkele ruiters, die overgebleven zijn, de teugel en voegen zich bij de andere ruiters, die steeds meer voor de onzen wijken.

Plotseling klinken er Spaanse bevelen.

De ruiters gaan op de vlucht en het voetvolk volgt hun voorbeeld.

Onze soldaten willen ze na... Maar... bevelen der hoplieden weerhouden ze. 't Kan gevaarlijk zijn om ver van de linies weg te trekken. 't Mocht eens een krijgslist zijn!

Daarom worden de vluchtelingen nog enige schoten nagezonden en... keren de verdedigers naar hun stellingen terug, tussen de verslagenen door!

De zon brandt en de dorst is groot. Daarom worden de veldflessen aangesproken.

Nog vóór de stellingen zijn bereikt, dreunen er kanonschoten. Met een vaartje gaat 't de loopgraaf in.

Sommigen zijn te laat. Ze worden getroffen en... vallen neer. Willem merkt, dat 't getal der verdedigers ook is verminderd.

De loopgraaf is niet meer zo vol als te voren...

't Gekerm van gewonden dringt tot hen door.

Hoe graag zouden ze de gewonde makkers willen helpen. 't Kan niet. De kanonskogels van de vijand maken, dat ze goed dekking moeten zoeken.

Ook de Staatse kanonnen laten zich weer horen.

Zouden de vijanden de aanval nog eens wagen?

Vlak voor Willem ligt een gewonde Spanjaard. Hij kan 't van pijn verwrongen gezicht van die soldaat zien en voelt medelijden met de stakker, die daar in de warme middagzon ligt te kreunen.

Er komt beweging in de Spanjaard. Hij heft z'n hoofd op, gaat op z'n knieën liggen en kruipt al kreunend naar de loopgraaf.

Telkens rust hij even, maar gaat dan weer verder.

Wat zou hij willen?

Bij de aardhoop kan hij niet verder. Kreunend stoot hij een paar onverstaanbare woorden uit.

Willems medelijden is zo groot, dat hij tegen een der soldaten zegt: „Toe, kameraad, laten we die stakker even in de loopgraaf beuren. Hij schijnt erg gewond te zijn...”

Eerst heeft die soldaat er geen zin in, maar als Willem blijft aandringen, geeft hij zich gewonnen.

Voorzichtig beuren ze de gewonde op en leggen hem in de loopgraaf. Een rode plek op z'n borst wijst de plaats aan, waar een kogel hem getroffen heeft.

Willem heeft nog iets in z'n veldfles. Dat zal hij de Spanjaard geven, die nu met gesloten ogen ligt.

Hij houdt de veldfles aan de mond van de gewonde. Met lange teugen drinkt hij alles op. Zijn ogen gaan open en hij zegt iets, wat Willem niet kan verstaan. De dankbare blik, waarmee hij onze musketier aanziet, vertelt echter wel, wat die woorden beduiden.

De ogen van de Spanjaard zijn weer dichtgevallen, het kreunen wordt erger... Een diepe zucht...

Dan ligt hij roerloos... Hij is gestorven!

Eerbiedig staat Willem er bij. Hij is ontroerd, want hij weet, dat sterven is: God ontmoeten. En hoe zal dat met die Spanjaard zijn?

„Laten we hem maar buiten de loopgraaf leggen”, stelt Willems strijdmakker voor.

Willem knikt.

Even later ligt de gesneuvelde Spanjaard bij een andere gesneuvelde Spanjaard...

Nog éénmaal waagt Pappenheim een aanval. Ook de troepen, die hij nog in reserve had gehouden, werpt hij in 't vuur. 't Gelukt hem ook nu niet door te breken, 't komt zelfs niet eens tot een handgemeen. De schrik van 't laatste gevecht zit er blijkbaar nog in en tegen de avond wordt hij gedwongen af te trekken.

De laatste poging tot ontzet van de benarde stad is mislukt!

18. DE OVERGAVE VAN DE STAD

't Is 20 Augustus en al weer drie dagen geleden, dat Pappenheim tot de aftocht is gedwongen.

De beide voorgaande dagen heeft het geschut onbarmhartig de muren van de stad gebeukt en de uitwerking er van is duidelijk te zien. Er vertonen zich overal grote bressen, die wel weer hier en daar gedeeltelijk zijn gestopt, maar die toch duidelijk vertellen, dat de tijd van overgave niet ver meer is.

Al vroeg hebben de soldaten hun posten betrokken, zodat Willem zelfs geen gelegenheid kreeg om z'n vriend even op te zoeken.

't Gaat goed met Gerrit. De wond begint al te genezen. Hij zal echter wel een stijve hak blijven houden, zodat hij voor soldaat niet meer geschikt is.

Wat was hij blij, dat hij een gewonde naast zich had liggen, tot wie hij over de Heiland had mogen spreken. De band tussen die twee was de laatste dagen steeds sterker geworden.

De Heere had het woord van Gerrit gezegend. Karel had oprecht berouw gekregen over zijn zonden en de Heere om vergeving gevraagd. Als hij genezen was, zou hij 't ook aan zijn moeder gaan vragen. Wat zal die dan blij zijn!

De soldaten wachten. Het geschut zal wel gauw z'n vernielende werking gaan beginnen. En daarna?

„'k Denk, dat we vandaag gaan stormlopen”, hoort Willem er een zeggen.

„'t Zal ook eens tijd worden dat we de stad krijgen”, zegt een ander. „We liggen nu al ruim twee maanden er voor... 'k Verlang naar 't einde.”

„Kijk dáár eens!” wijst er een.

Vol verwondering zien ze, dat een poort is geopend en dat enige ongewapende personen, met een witte vlag voorop, naar buiten komen.

„Die gaan onderhandelen”, roepen een paar soldaten blij.

„Nou zal 't gauw gedaan zijn!”

Geen schot wordt er gelost. Ongehinderd naderen de afgezanten de voorste linie.

Een paar soldaten voegen zich bij hen en, nagezien door de anderen, gaan zij in de richting van het tentenkamp.

„We kunnen onze musketten wel in 't vet zetten, jongens”, wordt er opgemerkt. „We zullen hier wel geen schot meer lossen.”

Vol spanning wordt afgewacht, wat er gebeuren zal.

't Is zo vreemd, na al die dagen van vechten, dat er nu niet meer geschoten wordt.

't Geduld van de soldaten wordt lang op de proef gesteld.

„'t Lijkt wel dat de heren nooit meer terugkomen”, zegt de soldaat, die bij Willem staat.

„Er zal zeker veel te bespreken zijn”, merkt Willem op.

„Ja, dat kan wel... Maar dat wachten hier is niks, hoor. 'k Ga d'r een poosje uit.”

Hij springt uit de loopgraaf, rekt zich wat en loopt een eindje op en neer.

Anderen volgen z'n voorbeeld en spoedig staan allen in groepjes bijeen.

„Daar komen ze weer!” wordt er geroepen.

Halzen rekken zich, ogen turen...

Ja, daar komen ze weer aan, vergezeld door enige officieren.

Als ze bij de stadspoort komen, gaat die open en wanneer ze binnen de stad zijn, wordt de zware deur weer gesloten.

De soldaten weten nog niets meer.

't Wachten begint sommigen te vervelen. Ze gaan languit op de grond liggen, de helm in de ogen voor 't zonlicht.

„Dat zouden we gisteren niet gedurfd hebben”, zegt Willem tegen een der soldaten.

„Nee, kameraad, daar heb je gelijk in. Maar 't is toch wel een prettig gevoel, zo helemaal eens vrij te zijn in je bewegingen, zonder dat je bang hoeft te zijn, dat een kogel je kan treffen. Op de muren zijn ze ook vrijer. Er komen tenminste telkens hoofden te voorschijn. Dat zouden ze gisteren ook niet hebben gedurfd.”

Tegen de middag gaat de poort weer open en... blijft open.

„De overgave is zeker tot stand gekomen”, wordt er van alle kanten gezegd.

Enige ruiters gaan langs de linies en brengen de hopleiden de bevelen van de Prins.

Weldra marcheren de eerste vendels door de poort en komen in de stad. Ook Willems vendel sluit zich aan en tussen de dikke rijen van nieuwsgierige burgers trekken zij door de straten van de stad.

Maastricht is gevallen! De Stedendwinger heeft opnieuw getoond, dat hij die naam met ere draagt.

Gerrit heeft tevergeefs op z'n vriend Willem liggen wachten. Als z'n verzorger even bij hem komt, vraagt hij dan ook, of die gemerkt heeft, dat er iets bijzonders te doen was.

„Iets bijzonders? Ja, dat denk ik wel. De soldaten hebben vroeg hun posten betrokken. 't Zal dus wel een warme dag voor ze worden, met stormlopen op de stad.”

„Wat vreemd, dat de kanonnen zich nog niet laten horen”, zegt Gerrit.

„Dat is zeker vreemd”, mengt Karel zich in 't gesprek.

„k Ga wel eens even naar buiten, om poolshoogte te nemen”, belooft de verzorger. „En als ik wat weet, kom ik 't wel zeggen.”

„D'r is wel iets bijzonders aan de hand”, meent Karel. „'t Blijft veel te lang rustig.”

Verlangend kijken ze uit naar de verzorger, die naar buiten is gegaan. Wat zal hij voor boodschap brengen?

Zo nu en dan gaat de blik van Gerrit naar Karel. Wat ziet die er al veel beter uit dan een week tevoren. En die verandering heeft niet alleen lichamelijk plaats gehad! 't Is lang niet meer de Karel van de eerste dag, waarop ze naast elkaar kwamen te liggen. Het is ook goed geweest voor de genezing van z'n wond. Die begint al aardig te helen. 't Zal niet lang meer duren of Karel gaat weer lopen. En als hij er toe in staat is... naar z'n moeder.

Ze hebben afgesproken, dat ze elkaar zouden opzoeken, als ze de dienst hadden verlaten. Willem heeft 't Karel ook beloofd en... die zal 't niet vergeten. Daar is Gerrit verzekerd van.

Daar komt de verzorger de tent weer in. Hij praat opgewekt met een collega en als hij bij ons tweetal is, zegt hij: „Goede tijding, jongens. Ze zijn aan 't onderhandelen om de stad over te geven. 't Beleg zal wel gauw afgelopen zijn.” De ogen van de gewonden beginnen te glinsteren van blijdschap.

„Dat wordt dan een goede dag”, zegt Gerrit. „Dáárom is 't buiten zo stil. Nou, als 't zonder bloedvergieten kan gaan is 't veel beter.”

Het nieuws wordt in de tent nu druk besproken. Zelfs de zwaargewonden zien er wat opgewekter uit dan te voren en zijn verlangend naar de afloop van de onderhandeling. 't Is of alles plotseling heel anders is geworden. De klagers zwijgen over zichzelf, de moedelozen krijgen weer hoop. Er heerst een opgewekte geest in de gewondentent.

Een paar gewonden, die al weer een poosje per dag mogen lopen, kunnen het in de tent niet meer uithouden. Ze gaan naar buiten. Daar hopen ze meer te horen en te zien van hetgeen zich daar afspeelt.

't Blijft buiten erg rustig. Dat zijn de gewonden niet gewend. Er ging geen dag voorbij of ze hoorden het gedreun van 't geschut. En nu...

Daar komt een der gewonden aan strompelen. Zijn gezicht vertelt al, dat hij goed nieuws heeft. Zijn beide handen gaan omhoog. Dan roept hij 't uit: „De stad is overgegeven! De onzen gaan al naar binnen... Hoera!”

Sommige gewonden springen de tranen in de ogen.

En Gerrit?

In stilte zendt hij een dankgebed op voor deze grote zege.

19. NAAR HUIS

De gehele dag is de zon al schuil gegaan achter dikke wolken. Even had 't er naar uitgezien, dat het tegen de middag zou opklaren, maar die hoop was vergeefs geweest. 't Begon te mot-regenen, eerst enkele, fijne druppeltjes, maar spoedig werd 't een flinke „mot”, waarvan je op de duur ook nat wordt, al is 't niet zo erg als van een stortbui.

In de nabijheid van de stad Utrecht rijdt een vrachtrijder. Hij komt uit Wijk-bij-Duurstede en heeft z'n doel bijna bereikt. Als hij in de stad is, zal hij zijn goederen gaan rondbrengen en wanneer hij bij sommige klanten niet te lang behoeft te praten, kan hij, nog vóór het donker wordt, z'n paard gestald hebben.

Behalve z'n goederen vervoert hij die dag echter ook wat anders. Naast hem, onder de overstekende kap, zitten een paar jonge mannen, die de reis vanaf Wijk-bij-Duurstede reeds hebben meegemaakt en in druk gesprek zijn over de tocht langs de Maas en de belegering van Maastricht.

't Zijn Gerrit en Karel, die op weg zijn naar huis.

Ze zijn al enige dagen onderweg en hebben de reis bijna geheel op wagens gemaakt, zodat ze hun pas genezen benen niet te veel behoeften te vermoeien.

De beide musketiers lopen nog mank en zullen dat waarschijnlijk hun hele leven wel blijven doen. Daarom hebben ze ook geen kans meer nog weer als soldaat te kunnen dienst nemen.

Willem is al een paar weken eerder vertrokken. Hij kreeg zo'n verlangen naar huis, dat hij niet gewacht heeft tot Gerrit en Karel geheel hersteld waren, maar hij is alleen op reis gegaan. Hij heeft de vrienden echter beloofd, dat hij ze gauw zou komen opzoeken.

Wanneer ze, haast ongemerkt door 't drukke praten met de vrachtrijder, die graag veel wilde horen over de verrichtingen in het Zuiden, op de Neude zijn aangekomen, houdt de vrien-

delijke vrachtrijder zijn paard in. Karel had gevraagd of hij daar wilde stoppen, want zijn moeder woonde een paar straten verder.

„Onze hartelijke dank”, zegt Gerrit en drukt de bode meteen een flinke fooi in z'n hand.

„Geen dank, mannen”, en als hij z'n beloning ziet: „Dat was niet nodig geweest. 'k Heb een prettige tocht met jullie gehad. Dank je wel en... goeie reis”.

Een klap met de zweep in de lucht en de man gaat verder. Gerrit en Karel blijven even staan. 't Is net of Karel niet goed durft.

„Zullen we nu maar verder gaan?” vraagt Gerrit. „Dan ben je vlugger bij je moeder.”

„Ja... nee, luister eens, Gerrit. Zou 't wel goed zijn, dat ik zó, plotseling voor m'n moeder sta? Weet je wat we moeten doen? Jij gaat straks de winkel in en dan vraag je of je bij de moeder van mij bent. Je doet de groeten van me en zegt, dat ik zelf ook gauw kom. Als je zo een poosje over me gepraat hebt, kom ik ook te voorschijn. Snap je 't?”

Ja, Gerrit heeft 't begrepen.

„Wijs me nu de winkel maar, waar ik moet zijn”, zegt Gerrit, als ze gekomen zijn in de straat, waar de moeder van Karel woont.

„Kijk, daar aan de overkant is een kruidenierswinkel. Dat is ons huis. Ik kom wel achter je aan...”

Gerrit loopt naar de winkel. Hij is nieuwsgierig naar de afloop. Als hij voor het raam komt, ziet hij, dat er volk in de winkel is. Achter de toonbank staat een juffrouw, die al niet zo jong meer lijkt. Ze heeft grijs haar en op haar voorhoofd lopen een paar diepe rimpels.

Een meisje is juist bezig haar boodschappen in een mandje te doen en zal dus wel dadelijk verdwijnen. Daarom wacht Gerrit even tot ze de winkel uitgaat en stapt dan naar binnen.

„Dag, juffrouw”, begint hij. „Bent u de moeder van Karel Frederiksz.?”

Een paar grote ogen kijken hem aan.

„Ja, mijnheer... ik ben de moeder van Karel”, zegt ze.

't Is net of ze nog meer wil zeggen, want Gerrit ziet haar mond bewegen. Er komt echter niets.

„U moet de groeten van Karel hebben, juffrouw...”

„De groeten... van Karel?... O... dus hij leeft nog! Mijn jon-

gen leeft nog! O, zeg me toch, waar hij is... Mijnheer, waar hebt u Karel gesproken? Is hij hier ver vandaan?"

Gerrit behoeft niet te vragen of deze moeder naar haar kind verlangt. Daarom zegt hij: „Ja, Karel leeft nog, juffrouw. En hij zal wel héél gauw zelf komen”.

„Komt Karel zèlf?! O, dan heeft God mijn gebed verhoord! Wat is de Heere goed voor me, dat Hij me dát nog geven will! Wanneer komt Karel, mijnheer? O, komt u toch binnen. Ik laat u maar zó in de winkel staan en dat met zo'n goede boodschap, zo'n blijde tijding. Komt u toch binnen, mijnheer!”

Karels moeder praat aan één stuk door. Dat komt van haar grote blijdschap.

Ze laat Gerrit in de kamer, die achter de winkel is en begint naar Karel te vragen. Waar hij hem gesproken heeft, hoe hij er uitziet...

Nog vóór Gerrit op al haar vragen heeft kunnen antwoorden, gaat de winkelbel.

„k Ben gauw terug, hoor”, zegt Karels moeder en gaat naar de winkel. In haar haast vergeet ze de deur achter zich dicht te doen.

Gerrit begrijpt wel, wie het is en staat op om te zien, hoe de ontmoeting zal zijn.

Karel staat bij de toonbank en ziet bleker dan te voren. Zijn moeder begint: „Dag, mijnheer, wat...”

Verder komt ze niet. Haar ogen gaan wijd open... ze holt om de toonbank heen en roept blij: „Karel... ben jij het? Mijn jongen dan toch! Heb ik je eindelijk terug.....”

Ze is Karel om de hals gevlogen en zoent hem op beide wangen. „Moeder..... vergeving.....”, brengt Karel met gesmoorde stem uit.

't Wordt Gerrit te machtig. Met tranen in zijn ogen draait hij zich om.....

Even later komen twee gelukkige mensen de kamer in.....

't Is nacht en de stad is in diepe rust.

Gerrit ligt in een bedstee, maar heeft nog geen oog dicht gedaan.

In een andere bedstee, van de overzijde van 't kamertje, ligt Karel. Die is al lang ingeslapen.

Maar hij kan nog steeds de slaap niet vatten.

Al 't gebeurde van de afgelopen dag trekt aan z'n geest voorbij.

Het ontroert hem telkens weer. Die ontmoeting van moeder en zoon..... Die blijdschap van de moeder, toen zij hoorde, dat haar jongen oprecht berouw had gekregen en..... met dat berouw tot de Heere was gegaan.....

Hij ziet nog voor zich hoe ze 't gezicht van Karel in haar handen nam en dat streefde, terwijl ze met tranen in haar ogen zei: „Mijn jongen, mijn lieve jongen..... wat is de Heere toch goed en genadig..... Hoe zullen we Hem ooit genoeg kunnen danken!”

't Was een heerlijke, een blijde avond geweest. Karels moeder had er een feestavond van gemaakt.

Karel en hij moesten vertellen wat ze de laatste tijd hadden meegemaakt.

Ontroerd drukte Karels moeder z'n hand, toen ze gehoord had, wat hij in die tent met Karel besproken had en hoe de Heere dat eenvoudige woord had willen zegenen.

„God heeft jou willen gebruiken om m'n jongen tot inkeer te brengen, Gerrit”, zei ze. „Ik zal het nooit vergeten..... 'k Heb al die tijd voor Karel gebeden en uitgezien naar z'n komst..... Nu heeft de Heere dat gebed verhoord...”

't Was al laat toen ze eindelijk naar bed zouden gaan. Maar eerst kreeg de gelukkige moeder Gods Woord en las met een ontroerde stem Lucas 15 : 11—32, de geschiedenis van de Verloren Zoon, waarna ze samen de Heere dankten voor Zijn grote genade.....

Ja, hij was een middel geweest in Gods hand om Karel tot andere gedachten te brengen, om hem te wijzen op de Heiland, Die in de wereld gekomen was om te zoeken en zalig te maken dat verloren was.

Wat een zegen, dat hij dit had mogen en kunnen doen.....

God was ook hem genadig geweest en had hem in 't leven behouden. Zijn stijve hak zou hem er telkens aan herinneren, dat de Heere hem, zondaar, wilde genadig zijn.....

Twee zware slagen dreunen door de stilte van de nacht.

De hoge Domtoren vertelt hoe laat het reeds is.

Gerrit luistert naar de regelmatige ademhaling van Karel, die steeds zachter tot hem doordringt

Hij is ingeslapen.

Een kleine jongen loopt aan de hand van een grote man.

Die kleine jongen huilt en roept: „'k Wil naar moeder toe!”

„Stil maar, Gerrit, 'k zal je wel bij je moeder brengen, hoor. We zijn al dicht bij je huis.”

Nog een paar straten door.....

Wie staat daar buiten, aan de weg?

Opeens ziet hij 't, 't is..... moeder!

Hij laat de hand van de man los..... begint te hollen, en te roepen.....

„Moeder, moeder!”

Met uitgestrekte armen komt moeder naar hem toe.

Ze beurt hem van de grond, drukt hem stijf tegen zich aan.....

„Wat ben ik blij, dat je terug bent..... O, m'n kereltje, wat ben ik ongerust geweest!”

Krampachtig houdt hij z'n armen om moeders hals en snikt:

„O, moeder..... 'k zal nooit meer weglopen!”

Moeder draagt hem naar binnen.

Maar dan..... Hij merkt, dat moeder struikelt..... Hij valt!

Wild slaan z'n armen in 't rond.....

De ogen van Gerrit gaan open.....

Waar is hij?

Ha, hij weet 't al weer. Hij is in 't huis van Karel en ligt daar te bed.

Wat heeft hij gedroomd! 't Was iets uit de tijd, toen moeder nog leefde. Hij was eens stilletjes weggelopen... verdwaald...

Kort daarop is hij moederloos geworden.....

Hoe vreemd, dat hij daar nu nog over droomt. Dat komt zeker van Karels terugkeer naar z'n moeder. Hij heeft géén moeder, die op hem wacht. Wat is Karel toch rijk met zo'n moeder. En..... wat is de Heere goed, dat er op hem ook nog mensen wachten, dat hij nog een huis heeft, waar hij zich thuis gevoelt.

Morgen hoopt hij naar „Daatselaar” te gaan. Wat zullen ze daar vreemd opkijken, als hij komt.....

Opnieuw slaapt Gerrit in en ontwaakt pas, als Karel hem wekt.

20. HOE HET OP „DAATSELAAR” WAS

't Is nog vroeg in de morgen. De Domtoren heeft juist zeven slagen laten horen.

Gerrit en Karel komen naar buiten en de moeder van de laatste blijft in de deuropening staan om die twee na te zien. Karel brengt z'n vriend naar de Neude, want Gerrit zal proberen om opnieuw met een vrachtrijder mee te rijden, nu naar Amersfoort. Die vrachtrijder is voor Karel en z'n moeder geen onbekende en daarom zal hij Gerrit zeker wel willen meenemen.

Gerrit heeft een plunjezak op z'n schouder. Daar bevindt zich ook een trommel in, met koek gevuld..... Een geschenk, dat de hartelijke moeder van Karel hem heeft meegegeven voor de bewoners van „Daatselaar”.

Wat heeft die vrouw hem bedankt voor z'n zorgen voor Karel! Hij moest beloven, dat hij spoedig weer eens in Utrecht zou komen.

Nu, dat heeft hij ook gedaan en hij hoopt die belofte te houden.

Gerrit werpt nog even een blik achter zich. Daar staat die goede vrouw nog. Ze wuift hem na.

Hij steekt ook z'n hand op en zegt tot Karel: „Wat ben jij te benijden met zó'n moeder.....!”

Karel knikt en antwoordt: „'t Is jammer, dat ik dat niet ge-
waardeerd heb, jog.”

't Komt er wat verdrietig uit en daarom wil Gerrit hier niet verder op ingaan.

Voor een herberg op de Neude staan enkele vrachtwagens.

Een paar mannen laden daar kisten, pakken en dozen in.

„Daar moeten we zijn, Gerrit”, zegt Karel en stapt op één van de wagens af.

De vrachtrijder komt juist aandragen met een paar dozen, die een plaatsje krijgen achter in de wagen.

„Dag, Klaas Woutersz.,” groet Karel.

De vrachtrijder kijkt even verwonderd, maar al gauw zegt hij: „Ha, Karel, ben jij het? Jongen, 'k heb je in lange tijd niet gezien..... Ben je weer een poosje in Utrecht?”

„Nee, niet een poosje, hoor. 'k Hoop hier voorgoed te blijven.”
„Zo, dus je hebt genoeg van 't soldatenleven. Daar zal je moeder blij om zijn. Dat goede mens heeft al zo lang naar je terugkomst uitgezien.....”

Karel wil over dat onderwerp liever niet doorpraten en vraagt daarom: „'k Heb hier een vrind van me.... Gerrit heet hij.... Kan die met je meerijden naar Amersfoort?”

De vrachtrijder neemt Gerrit even goed op en zegt: „Natuurlijk kan hij meerijden. Dat gaat even vlug als te voet en 't vermoet niet zo, hé. 'k Moet nog een paar pakken halen en dan vertrek ik. 'k Ben zó tērug.”

Klaas Woutersz. verdwijnt weer in de herberg en komt even later met een paar grote pakken terug. Als die een plaats op de wagen hebben gekregen, wijst de vrachtrijder naar de bok: „Stap maar op, m'n vrind, we zullen vertrekken.”

Spoedig zitten beiden naast elkaar.

Karel drukt Gerrit de hand en als ze elkaar een „tot weerziens” toewensen, meent Gerrit te zien, dat de ogen van z'n vrind vochtig zijn.

Karel blijft staan kijken tot de wagen uit 't gezicht is verdwenen. Dan gaat hij in gedachten huiswaarts.....

De tocht naar Amersfoort is bijna volbracht.

Onderweg heeft Klaas Woutersz. veel te vragen gehad. Eerst wilde hij weten, hoe 't kwam, dat Karel weer bij z'n moeder terug was. En toen hij hoorde, dat Karel en Gerrit meegeweest waren met 't leger van Prins Frederik, was hij erg nieuwsgierig om te horen hoe 't daar afgelopen was.

Zo waren ze ongemerkt goed opgeschoten. De stad zou weldra te zien zijn.

Daar zijn ze al boven op de Amersfoortse berg.

De „Onze Lieve Vrouwetoren” steekt de lange spits ver boven alles uit en ook de toren van de „St. Joriskerk” is duidelijk zichtbaar.

Voorzichtig dalen ze de berg af en dan duurt 't niet lang of ze rijden door de Utrechtse poort de stad in.

Gerrit ziet verschillende boerenwagens rijden. Plotseling gaat

't nu door z'n hoofd: 't Is Vrijdag, marktdag..... Misschien is de baas wel op de markt!

„Ik moet in de Stadsherberg op de Beestenmarkt zijn”, zegt de vrachtrijder. „Rijd je zover mee, of wil je er eerder af?”

„'k Wil even gaan zien of m'n oude baas op de markt is. Als je dus bij de Krommestraat zou willen stoppen..... Of nog liever bij de Zevenhuizen. De baas mocht soms juist willen wegrijden en dan gaat hij altijd door die straat.”

Bij de Zevenhuizen houdt de wagen stil voor de slagerij „De os”.

Gerrit bedankt de vrachtrijder hartelijk voor het meerijden en geeft hem een flinke fooi, die Klaas Woutersz. lachend en met een „'k zal er voor op je gezondheid drinken” in z'n zak steekt. 't Is op de Hof niet erg druk meer. De meeste wagens zijn al verdwenen en slechts enkele boeren en boerinnen staan er nog met hun manden boter en eieren. De kooplieden en de burgers proberen deze waren tegen een lagere prijs te bemachtigen, daar zij wel weten, dat de boeren hun koopwaar niet graag weer mee naar huis nemen.

Gerrit kijkt goed rond of hij de boer van „Daatselaar” ook ziet. Hij ontdekt hem echter nergens. Maar wel ziet hij 't wagentje staan van de boer van „Emelaar”, de buurman van „Daatselaar”.

Na enig zoeken loopt hij hem plotseling tegen 't lijf.

„Hé..... dag, Gijsbert”, zegt Gerrit verrast.

De boer ziet dadelijk wie hij voor zich heeft.

„Dag Gerrit..... Hoe kom jij hier zo?”

In 't kort vertelt Gerrit de oorzaak van z'n aanwezigheid.

Hij krijgt echter tot antwoord: „M'n buurman is hier vandaag niet geweest. 'k Heb de boter en de eieren voor 'm verkocht.

Hij is al een paar dagen ziek.”

Daar schrikt Gerrit van.

„'t Is toch niet erg? Wat scheelt er aan?”

„Nou, érg... érg. Maar hij heeft een flinke kou te pakken... Je rijdt zeker met me mee? 'k Ga 't paard halen, om in te spannen.”

Dat doet Gerrit natuurlijk graag. Nu de baas er niet is, kan hij 't niet mooier treffen.

„Wacht maar even bij de wagen..... 'k Ben zó terug.”

Met die woorden gaat de blozende boer naar de stalling om z'n paard te halen.

Gerrit staat bij de wagen en kijkt het marktterrein eens rond. Daar begint de torenklok te slaan. Half twaalf.

Hij kan vóór 't middageten niet meer op „Daatselaar” zijn.

Opeens voelt hij een hand op z'n schouder.

Hij draait zich om en ziet..... een matroos.

„Ha, Jan, ben jij 't?”

„Zo, Gerrit..... Oók in de stad? Ik wist niet, dat je terug was. Heb je genoeg van 't soldatenleven?”

Gerrit vertelt van z'n been en dat hij nu voorgoed naar „Daatselaar” zal gaan.

„Dat is jammer, jog”, zegt Jan. „Ik ben er tot nu toe goed afgekomen. 'k Ga dadelijk ook met een boer naar huis. Je komt zeker eens gauw overwippen? We zullen allebei nog wel 't een en ander te vertellen hebben...”

In die tijd is Gijsbert al terug gekomen met 't paard. 't Inspannen is gauw gebeurd en daar de boer naar huis verlangt, rijden ze meteen weg.

Gerrit en Jan zwaaien nog eens tegen elkaar. „Tot ziens”, hoort hij de wagenmakerszoon roepen, maar hij krijgt geen gelegenheid iets terug te zeggen, daar ze juist de hoek van de Zevenhuizen omslaan.

't Is nog maar ruim kwart over twaalf als de wagen de dam van „Daatselaar” inrijdt. De boer van „Emelaar” heeft z'n paard flink laten draven, want hij wil liever niet te laat komen voor de middagpot, die op „Emelaar” altijd om half één op tafel komt.

Op „Daatselaar” zitten allen nog aan tafel.

„'k Breng jullie d'r een eter bij”, zegt Gijsbert, als hij binnen komt.

„Gerrit... ben jij 't?” zegt de vrouw. „Maar wat zie ik? Loop je mank? Wat is er gebeurd?”

Als Gerrit allen gegroet heeft, vertelt hij, wat de oorzaak is van z'n komst.

„Dat is dan nog meegevallen”, meent de vrouw. „Je hebt 't er nog levend afgebracht. Dat had anders kunnen zijn...”

„Ja, dat is een zegen” zegt Gijsbert. „Maar ik moet weg. Buurvrouw, hier is 't geld van de eieren en de boter. 't Briefje is er bij. Kijk 't maar eens rustig na. Gegroet, hoor. 't Beste met de baas en smakelijk eten”.

„Ook zo...” klinkt 't terug en de vrouw voegt er nog aan toe:

„En wel bedankt, buurman!”

„Geen dank”, is 't antwoord en weldra horen ze de wagen wegrijden.

„Je hebt zeker nog niet gegeten, hè Gerrit?” vraagt de boerin.

„Nee, nog niet, vrouw.”

„Schik dan maar aan... Er is nog eten genoeg.”

Gerrit neemt plaats naast Berend, vraagt een zegen en doet zich dan te goed aan een flink bord bruine bonen met spek.

Berend grijpt zacht z'n hand en fluistert: „'k Ben altijd blij, dat je er weer bent, Gerrit... en... vader is ziek.”

Gerrit knikt tegen z'n kleine vrind en vraagt: „Hoe gaat 't met de baas?”

Er komt een ernstige trek op 't gezicht van de vrouw.

„Hij is erg ziek. Een zware kou, zegt de dokter.”

„Dan ben ik misschien goed op tijd gekomen om te helpen”, meent Gerrit. „De aardappelen moeten zeker nog gerooid en straks de bieten geoogst...”

„Ja, Gerrit... je komt of je geroepen bent.”

Als allen verzadigd zijn, gaat de vrouw lezen uit Gods Woord. Het is de eerste maal, dat zij dit doet, voor zover Gerrit zich kan herinneren.

Eerbiedig luisteren ze naar Ps. 121. 't Is of die mooie psalm nu heel anders klinkt dan wanneer de baas die leest.

„Een lied hammaäloth.

Ik hef mijn ogen op naar de bergen, vanwaar mijn hulp komen zal...”

Gerrit begrijpt wel, dat de vrouw dit leest met 't oog op de ziekte van de baas. Wanneer ze danken, draagt hij de zieke op aan de Heere en vraagt om uitkomst...

„Ga maar even naar de baas toe, Gerrit”, zegt de vrouw. „Hij weet al, dat je er bent.”

In de bedstede op de „haard” ligt de zieke. Er komt een blijde trek op z'n gezicht, als hij Gerrit ziet en z'n hand uitsteekt om hem te begroeten.

Gerrit ziet wel, dat de baas nog erg ziek is en praat daarom maar kort met 'm.

„Later hoort u wel meer, baas”, zegt hij. „Blijf maar goed onder de dekens.”

„'k Ben blij, dat je weer bij ons bent”, fluistert de zieke als Gerrit naar de keuken terugkeert.

21. OVERPEINZINGEN

't Is nacht en 't is stil op „Daatselaar“.

Uit de ene bedstee op de „keet“ klinkt gesnork. Daar ligt de knecht, die al lang „onder zeil“ is.

Uit de andere bedstee klinkt geen geluid. Daar ligt Gerrit, maar hij kan nog niet in slaap komen. Zijn gedachten gaan terug naar de tijd, toen in zijn bedstee een ander lag: Geurt! Die moest lange tijd door 't leven gaan met een houten been. Een vijandelijke kogel was de oorzaak geweest, dat zijn been geamputeerd moest worden. De Heere had hem in 't leven gelaten en Geurt was een ander mens geworden. Hij had geleerd God te dienen. Nu was hij al lang van alle zonden en strijd verlost en mocht hij bij Het Lam zijn, Dat ook voor zijn zonden gestorven was.

Als vanzelf gaan z'n gedachten naar Jaap, de trouwe vriend, die bij de belegering van 's-Hertogenbosch sneuvelde en die zo heerlijk heen ging. Door Gods genade was Jaap 't middel geweest om Willem met de Heiland bekend te maken en zo had hij, Gerrit, een nieuwe vriend gekregen.

Bij de belegering van Maastricht trof hem een kogel. Zijn manke been zal het hem steeds herinneren. En daar, in die gewondentent, mocht hij Karel ontmoeten. De inneming van de stad kon hij niet meemaken. Dat had hij eerst erg jammer gevonden, maar toen hij merkte, dat 't de Heere was, die Karel op zijn weg had gebracht, vervulde hij al biddend zijn roeping om hem te wijzen op de Enige Weg en Zaligheid. Wat had God zijn woorden gezegd! Een berouwvolle zoon keerde terug naar zijn moeder en... was in liefde ontvangen!

Hun strijd voor de vrijheid van 't vaderland was geëindigd.

En toch...

Nee, geen wapen zouden ze meer voeren, geen musket zouden ze meer afschieten op een vijand. Maar ze bezaten een ander wapen, een wapen, dat nog veel groter uitwerking had. Dat wapen was... 't gebed.

Zijn komst scheen de baas goed gedaan te hebben. Hij was tenminste vanavond niet zo koortsig meer. Als de baas spoedig wat opknapt, wil hij Jan opzoeken. Ze zullen beiden heel wat aan elkaar kunnen vertellen. Dan horen de anderen ook welke grote daden de onzen hebben mogen verrichten, niet in eigen kracht, maar in de kracht des Heeren.

Zo peinzend valt Gerrit, de oud-musketier van Prins Frederik Hendrik, eindelijk in slaap.